

รายงานการวิจัย
เรื่อง
ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร
เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

A Study Local Wisdom on Herbs

Used for Community Empowerment in
Amphoe Muang, Phitsanulok Province

รองศาสตราจารย์ดร.นงคราญ กาญจนประเสริฐ

พ.ศ. 2544

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Title : A Study Local Wisdom on Herbs Used for Community

Empowerment in Amphoe Muang, Phitsanulok Province

โดย : รองศาสตราจารย์ดร.นงคราช กาญจนประเสริฐ

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจ ศัพท์ภาษาไทย ผู้ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพร จำนวน 14 ราย และผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรจำนวน 80 ราย

ผลการศึกษาปรากฏว่า การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรพบว่า ผู้ประกอบกิจกรรมด้านสมุนไพรส่วนใหญ่ ได้รับความรู้ แนวคิด และวิธีการต่างๆ ศึกษาดูจากบรรพบุรุษ รวมทั้งการศึกษาด้านควันสูบประเพณีต่างๆ ศักยศนเอง กิจกรรมและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่พบได้แก่ การอบไก่เผือกสมุนไพร การปูงหัวรากยาโรคในลักษณะเป็นยาดื้าน เป็นยาเม็ด เป็นน้ำ เป็นผ้าม่าน เป็นผง และเป็นแคปซูล เพื่อใช้ป้องกันโรคสุขภาพ และป้องกันรากยาโรคต่างๆ บุหรี่ โรคป่วยเมื่อย อันพฤกษ์ อัมพาต ความคันໄหหนืดสูง เบ้าหวาน ริดสีดวง โรคกระเพาะอาหาร โรคกระดูก รวมทั้งใช้เป็นยาอายุวัฒนะ และใช้เพื่อเลิกยาเสพติด เป็นต้น ผู้ให้ประโยชน์จากสมุนไพร มีทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุเฉลี่ยระหว่าง 30-60 ปี เป็นผู้ซึ่งใช้ประโยชน์จากสมุนไพรนานนับถ้วน และคิดว่าจะยังคงใช้ต่อไป สำหรับการใช้สมุนไพรเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ช่วยทำให้ประชาชนมีรายได้ มีงานทำ สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสุขภาพดี สร้างการร่วมกันและความสามัคคี ตลอดจนช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาไว้ ให้สืบสืบทอดไปจากท้องถิ่น

ABSTRACT

**Title A Study Local Wisdom on Herbs Used for
Community Empowerment in Amphoe Muang,
Phitsanulok Province**

By : Nongkran Kanchanaprasert

This study surveyed and interviewed 14 people in herbal professions and 80 other people who used with herbs on a regular basis.

Following the local herbal wisdom, the resulting research found that almost all of the people who conducted the herbal professions carried on the knowledge, ideas, and concept from their ancestors as well as relying on their own learning, research, and collected experiences. There are many uses for and products from herbs, herbal saunas, processing of medical herbs, boiling for medicine, potions, pills, powders, oil and capsules which can be use for nourishment and for treatment of many diseases such as aches and pains, paralysis, illness of large blood vessel in the abdomen, high blood pressure, diabetes, hemorrhoids, gastritis, and rickets; moreover, it is also an elixir and may be used for giving up a drug. Having an average age of between 90 and 80, both male and female respondents have used herbs for a long time and will continue to do so. Herbs when used for community empowerment, provide people with jobs income, self-reliance, good health, uphold unity togetherness as well as preserving the local wisdom, so that it is not lost from the region.

คำนำ

การนำสัมมนาให้ประชารัฐน์ เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าอิ่งของมนุษย์ ซึ่งได้สืบสานเป็นมรดกโลกของชาติตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และจะยังคงท่วความสำคัญมากอิ่งขึ้นในอนาคต ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก การวิจัยครั้งนี้เป็นสืบสานหาภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นว่า มีการสืบทอดความรู้ด้านการนำสัมมนาให้ประชารัฐน์อย่างไร และในปัจจุบันได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อให้เป็นแนวทางการเรียนสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากการศึกษา รายละเอียดอย่างลึกซึ้งเป็นรายบุคคล ท่าให้หนังเห็นผู้ทรงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีการอ่ายทอดความรู้กันมากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถ้ามิได้รับการอนุรักษ์พัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน คงไม่อาจสืบทอด ไปจากท้องถิ่นตามระยะเวลาที่ผ่านไป เหลือไว้แต่เพียงร่องรอยแห่งความทรงจำเท่านั้น

ขอขอบพระคุณสถานบันราษฎร์ที่อนุญาติและสนับสนุน ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนโครงการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้ทรงภูมิปัญญาด้านสัมมนาให้ทุกๆท่าน ที่มีเชิงมีการอ่านเป็นผู้นำสัมมนาให้ประชารัฐน์ในท้องถิ่น รวมทั้งขอขอบคุณพี่อนอาจารย์และเจ้าหน้าที่ในสถาบันทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

.....
教授
博士研究生

(รองศาสตราจารย์ดร.นงคราญ กาญจนประเสริฐ)

29 มกราคม 2544

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

ABSTRACT

สำเนา (1)

สารบัญ (2)

สารบัญตาราง (4)

สารบัญภาพ (4)

สารบัญภาพผนวก (5)

บทนำ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 2

ขอบเขตการวิจัย 2

นิยามศัพท์ 2

การตรวจสอบ 3

ภูมิปัญญาที่อยู่ด้าน 3

อักษรนวนิเวศ 10

การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์จากยาสมุนไพร 27

การเสริมสร้างความเห็นเชื่อมโยงขันขน 33

วิธีการศึกษาวิจัย 35

กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือ 35

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย 36

การวิเคราะห์ข้อมูล 37

สถิติที่ใช้ในการวิจัย 37

สถานที่ทำการวิจัย 37

ระยะเวลาทำการวิจัย 37

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ผลการวิจัย	38
การสืบกอคุณปัจจุบันท่องถิ่นศ้านสมุนไพร	38
การสำรวจถิ่นปัจจุบันท่องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร	49
ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร	55
การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	58
อภิปรายผล	60
การสืบกอคุณปัจจุบันท่องถิ่นศ้านสมุนไพร	60
ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร	61
ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร	61
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	62
สรุปผลการวิจัย	65
เอกสารอ้างอิง	67
ภาคผนวก	70
ประมวลภาพกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร	71
ข้อมูลที่อยู่ของผู้นำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์	104
แบบสัมภาษณ์	105

สารบัญตาราง

หัวเรื่องที่	หน้า
1 อุณหภูมิที่มักใช้ในการอบสมุนไพรให้แห้ง	20
2 สมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนผสมในการอบไอน้ำ	26
3 ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก	55

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ลักษณะการเกิดและกระบวนการสืบสานเชิงทดลองนิปปุยยา	4
2 ตัวอย่างผลค่าโดยค่าที่พบในธรรมชาติ	15

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวกที่	หน้า
1 ร้านสำนักอักษรสมุนไพรของนายสมชาย รักการศิลป์	72
2 นายสมชาย รักการศิลป์ เกษชกรศ้านสมุนไพร สู้ทรงภูมิปัญญาของท่องถิน	72
3 อาคารศูนย์สมุนไพรทุทธรักษ์ฯ วัดหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	73
4 พระอาจารย์สิทธิพรผู้เรียนนำสมุนไพรมาให้ประทับนั่งต่างๆที่วัดหนองบัว	73
5 เดชาตื้นนำสมุนไพรเพื่อใช้คึมและเพื่อใช้อบในน้ำด้วยสมุนไพรที่วัดหนองบัว	74
6 ห้องอบไอน้ำด้วยสมุนไพรแยกเป็นห้องสำหรับชายและหญิงที่วัดหนองบัว	74
7 สมุนไพรที่ผลิตขึ้นเพื่อสำนักงานราชการในอาคารศูนย์สมุนไพรทุทธรักษ์ฯ วัดหนองบัว	75
8 ประชาชนผู้มาเข้าชมและศึกษาเรียนรู้สำหรับทำผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรที่วัดหนองบัว	75
9 วัดดุคิบี๊นนำมาจัดเตรียมไว้สำหรับทำผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรที่วัดหนองบัว	76
10 เครื่องอบสมุนไพรที่วัดหนองบัว	76
11 เครื่องบดสมุนไพรให้เป็นผงที่วัดหนองบัว	77
12 เครื่องมือสำหรับกระบวนการผลิตสมุนไพรเพื่อปรุงเป็นยาชนิดต่างๆ	77
13 วัดราชบูรณะเป็นสถานที่ประชุมนิยมนารถบุรุษสมุนไพรเพื่อรักษาความงาม	78
14 ประชาชนที่มาอุดมสมุนไพรเครื่องด้วยกันเข้าห้องอบสมุนไพรที่วัดราชบูรณะ	78
15 ห้องอบสมุนไพรแยกเป็นห้องสำหรับชายและหญิงที่วัดราชบูรณะ	79
16 สถานที่นั่งพักผ่อนก่อนหรือหลังจากการเข้าห้องอบสมุนไพรที่วัดราชบูรณะ	79
17 นายชตอ ศุภนิ่วัต ประธานชนเผ่าชาวเขาเผ่าไทยพิษณุโลก และนางส่งนงนงค์ ผู้แทนชาวพูนไพร สามารถรวมการแพทย์แผนไทยพิษณุโลก	80
18 นายเชื้อชัย แซ่ล้ม เนื่องจากคำรับศรีมีประดิษฐ์ผลแก่ศรียะล้าน	80
19 ส่วนหนึ่งของผู้สอนในสมุนไพรในการเสวนากลุ่มตัวแทนประเทศไทย	81
20 นายนรา สอนเพียร และบรรยายผู้ร่วมเสวนากลุ่มตัวแทนประเทศไทย	81
21 การสาธิตวิธีทำน้ำมันสมุนไพรของนายเสาร์ สอนเพียร	82
22 สมุนไพรชนิดต่างๆที่นำมาแสดงประกอบการเสวนากลุ่มตัวแทนประเทศไทย	82
23 นางศิริกาญจน์ ปุยอุด สู้ประกันอาชีพการนวดแผนโบราณคัวขยสมุนไพร (ชัย) บรรยายเสาร์ สอนเพียร เจ้าตัวรับน้ำมันสมุนไพร	83
24 นายกมล ลิ้มเมืองแก้ว ผู้นำสมุนไพรที่ผลิตขึ้นนำร่วมเสวนากลุ่มตัวแทนประเทศไทย	83

สารบัญภาพผนวก (ต่อ)

ภาคที่	หน้า
25 ภาระนายจูดี้ ค่อนคำไพร หมวดชาวบ้านสู่น้ำสมุนไพรมาร่วมเสวนា	84
26 หมู袖สูตรสมุนไพรเป็นอาหารที่มีชื่อเสียงชนิดหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก	84
27 ส่วนหนึ่งของผู้ร่วมเสวนาน้ำสมุนไพรไทยถ่ายทอดร่วมกัน	85
28 บรรยายภาษาในห้องประชุมการเสวนาน้ำสมุนไพรไทย	85
29 อาการซึ่งใช้เป็นที่ทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนการแพทย์แผนไทยพิษณุโลก	89
30 ผลิตภัณฑ์ส่วนหนึ่งภายในอาคารของชุมชนการแพทย์แผนไทยพิษณุโลก	89
31 วิทยากรพยาบาลกำลังสาธิตการสอนวิธีนวดแผนไทยให้ศษฯ ชิกในชุมชน	91
32 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกำลังปฏิบัติการนวดแผนไทยตามวิทยากรแห่งก.	91
33 ขั้นสำหรับตากสมุนไพรของชุมชนการแพทย์แผนไทยพิษณุโลก	93
34 สวนสมุนไพรของชุมชนการแพทย์แผนไทยพิษณุโลกจะระบาดเริ่มต้น	93
35 รองศาสตราจารย์กฤตยา วิทยากร และผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุนไพรอบแท้ม.	96
36 ส่วนหนึ่งของผู้เข้ารับการฝึกอบรมกำลังปฏิบัติการแปรรูปสมุนไพร	96
37 เครื่องมือการพอกผิวหนังจากสมุนไพรที่โรงพยาบาลบางกระเจ้า	98
38 การบรรจุผลิตภัณฑ์สมุนไพรค่าไม้จากเทศบาลห้วยพอกหัวเมือง	98
ที่โรงอาหารบางกระเจ้า	
39 ศุภราชาทรและคุณแก้วตาผู้ร่วมตั้งกุ่มพิชสมนไพรหวานทางชราช “ผลอย”	101
40 คุณแก้วตากำลังบรรจุของข้าวเปลือกงานทางชราช	101
41 ร้านเสริมสวยที่นำสมุนไพรมาใช้ประจำ	103
42 คุณอัครราชเจ้าของร้านน้ำสมุนไพรวัญกิรน์กำลังใช้สมุนไพรน้ำหน้าให้ลูกค้า	103

140

การปั้นสุนไหรนให้ประทัยชน์ มีหลายวิธีการ ได้แก่ ให้เป็นยา ซึ่งมี วิธีการผลิตหลายรูปแบบ เช่น เป็นชาดื้อ เป็นเม็ด เป็นน้ำ เป็นผง มีเม็ดปั๊บ เป็นน้ำมัน เป็นถุงกล่อง และเป็นถุงประคบ เป็นต้น นอกจากนั้นยังให้เป็นของหวาน หรือปูรุ่งแต่งรสด้วย กลิ่น ตี อาหาร รวมทั้ง ในสุกี้ยากรรน เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง ฯลฯ ดังนั้นถ้าได้มีการศึกษารอบรวมการให้ประทัยชน์ จากสุนไหรนในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย จะทำให้ภูมิปัญญาอันมีคุณค่าของบรรพบุรุษไม่สูญหาย และได้รับการอนุรักษ์พัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยยิ่งขึ้น จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่เก่าแก่ มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตรอบประทัยชน์สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาหลายปี ซึ่งเป็นที่รวมของภูมิปัญญาต่างๆมาหากาย การนำสุนไหรนให้ประทัยชน์ในด้านต่างๆยังคงมีหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาสำรวจพัฒนาที่มีการผลิต/จำหน่าย ทั้งในลักษณะเป็นรายบุคคล เป็นครอบครัว หรือเป็นการรวมกลุ่มในหมู่บ้านที่มีความสนใจศักยภาพสูง ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมในวัด และการจัดตั้งเป็นชมรมการแพทย์แผนไทย ซึ่งมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการขยายผลและพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ในแต่ละแห่ง ที่มีการดำเนินการให้ประทัยชน์จากสุนไหรนนั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาแบบการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
- เพื่อศึกษาประเพกษาชนิดของสมุนไพรสำคัญ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือพัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีผลิตและจำหน่ายในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
- เพื่อสำรวจแนวทางพัฒนาสมุนไพร ไปใช้ประโยชน์ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ทำให้ทราบรายละเอียดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร ของอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก อันจะเกิดประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ มิให้สูญหายไปจากหมู่บ้านและชาติประเพกษา
- ทำให้ได้แนวทางสำหรับการนำไปพัฒนาสร้างรายได้ และเพิ่มนูกค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป
- เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือบุคคลที่สนใจ ในการนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์เช่น ระบบชุดอาหารกรรมแบบครบวงจร พลัมกานกรวนผ้าเช็ดหัวแมลงปีชบุบบัน ซึ่งสามารถขยายตลาดขายของประเทศได้

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาเฉพาะผู้ผลิตผู้ซื้อขายสมุนไพรที่สำคัญ รวมทั้งผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์หรือผลิตภัณฑ์จากสู่ผู้ผลิตและผู้ซื้อขายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ และอาจยืดอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก

นิยามศัพท์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงการสั่งสมองค์ความรู้ ความสามารถ โดยสักขภาพของคนในท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาการดำรงชีวิตให้คงอยู่ได้อย่างเหมาะสม กับสภาพภูมิภาคในสังคมสมุนไพร หมายถึงพืชที่ใช้ทำเป็นเครื่องยา ซึ่งหาได้ตามที่นี่เมืองไม่ใช่เครื่องเทศ การใช้ประโยชน์จากสมุนไพร หมายถึงการนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการป้องกันโรค เช่น การอบสมุนไพร การคั่นกิน รวมทั้งการทำ นวด และประหนบ เป็นต้น

การตรวจเอกสาร

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

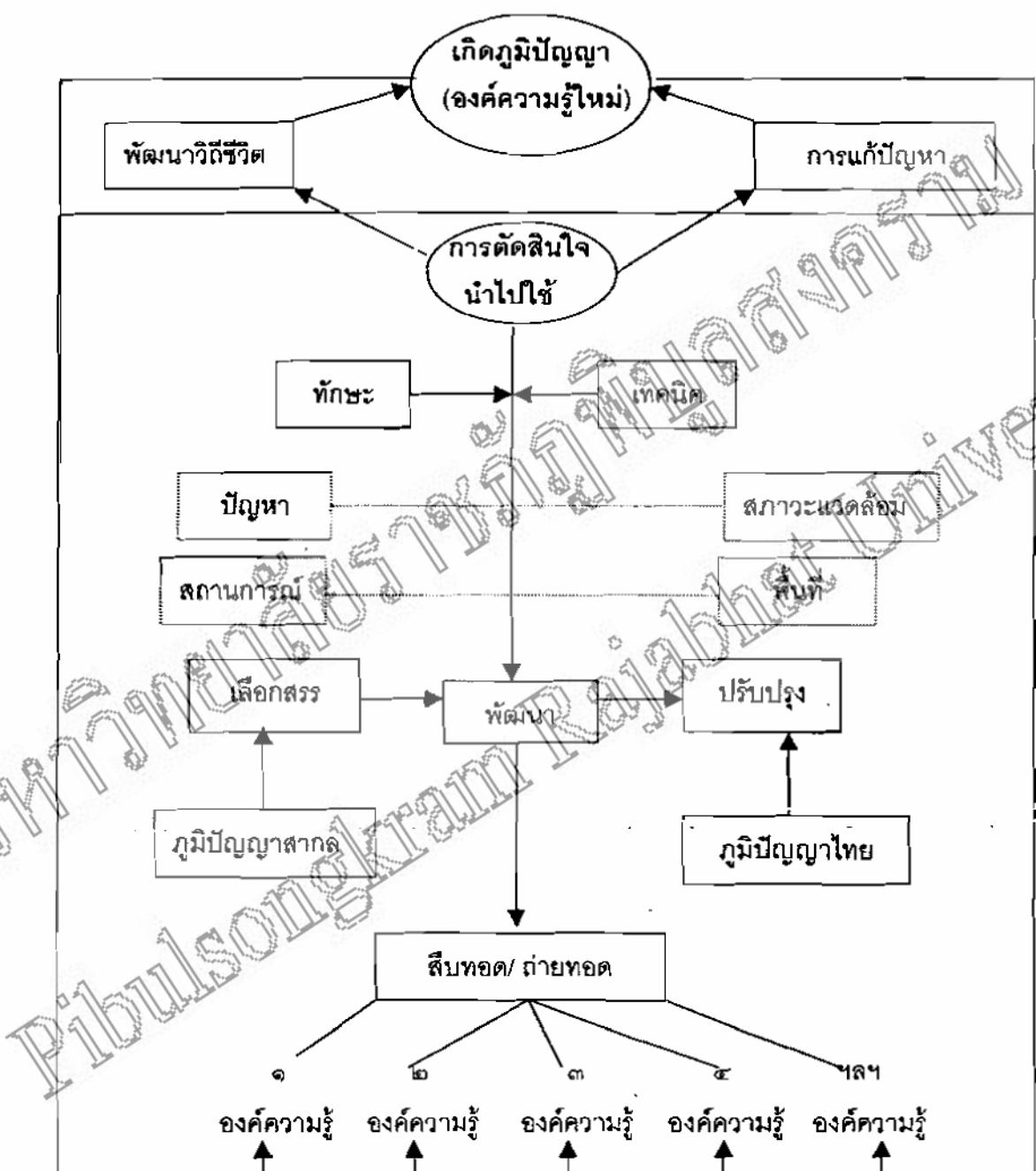
ภูมิปัญญา (wisdom) เป็นศักดิ์ใช้กันในหมู่นักการศึกษามานาแสวง ส่วนศักดิ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (popular wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai wisdom) มีสู่ตนใจทุกคนมากขึ้นเมื่อทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งองค์กรภาครัฐบาล (GO) และองค์กรภาคเอกชน (NGO) การเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นสิ่งสำคัญที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของชาวบ้าน และทำให้เข้าใจภาพรวมวัฒนธรรมของชาติได้ (ตามการอุด 2534)

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน มีให้ความหมายไว้ด้วยอย่าง แต่ ตามการอุด (2534) ได้ศึกษาและศูนย์รวมรวมไว้ เช่น

1. พื้นพื้นฐานของความรู้ชาวบ้าน
2. ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง (คำยศตนเอง) หรือทางอ้อม (จากผู้ใหญ่ หรือครัวเรือนที่ประสบสืบทอดกันมา).....
3. ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้แก่ ปัญหา เป็นสิ่งที่ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกรุง ทั้งลูก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยพื้นที่ทางที่มีอยู่แก่ปัญหาการค้าเนินชีวิต ไม่ใช่สิ่งอื่นอย่างหนทางสน
4. ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสม การเรียนรู้เป็นระยะเวลาระหว่าง มีถัดกันและกันไม่เป็นหมวดในทุกศาสตร์วิทยา ไม่แยกเป็นวิชา จะนั้นจะเป็นวิชาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ/อาชีพ ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษาวัฒนธรรมจะมีการผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมวด แต่ประจำก็ และไฟติน (แบบ) ได้ให้ความหมายของลักษณะภูมิปัญญาไว้หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของคน วิถีค่าเนินชีวิตของคน การสั่งสอน ตกผลึก ถ่ายทอด การปรับเปลี่ยน ตามสภาพ บริบท ความตั้งใจ ค่างซึ้ง ค่างพันธุ์ ส่วนสู่ทรงภูมิปัญญา (Living wisdom measure) หมายถึงคู่ที่ใช้ทักษะและเทคนิคในการคิดสร้างสรรค์ สิ่งที่คำนวณอยู่ในชีวิตประจำวัน ภารังสรรค์ให้เป็นผลงานที่เปี่ยมคุณค่าและอ่อนไหวบรรจง ตามการสืบทอดไปยังอนุชนรุ่นหลัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

เช่น (2542) ได้รวบรวมลักษณะของภูมิปัญญาไทย และได้ถูกตั้งการเกิดของภูมิปัญญาไว้ว่า มีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอด ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ

ແລ້ວພັນາເຕືອກພຽງ ປັນປຸງອົງຄໍຄວາມຮູ້ທີ່ດຳນິ້ນ ຈະເກີດທັກນະແລະຄວາມຫ້ານາຍຸທີ່ສາມາດຮັດໄກ
ປຶ້ມຢ່າຍແລະພັນາຊີວິດໄກສ່ອງໜ່າງເໝາະສົມກັບຍຸດສົມຍີ ແລ້ວເກີດຢູ່ມີປຶ້ມຢ່າຍ (ອົງຄໍຄວາມຮູ້ໃໝ່) ທີ່ເໝາະ
ສົມແລະສົບທອດພັນາເຕືອກໄປໂປ່ອໜ່າງໄນ້ສົນຍຸດ ຈຶ່ງແສດງໄດ້ຕັ້ງກາພ໌ 1



ภาพที่ 1 ลักษณะการเกิดและการบวนการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญา

ที่มา : อิสาน (2542)

นอกจากนั้นยังได้ศึกษาแนวคิดของบุคคลต่างๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญา บางส่วนสามารถนำไปอ้างถึงได้คือ ภูมิปัญญาไทย นอกจากเป็นเรื่องของพื้นภูมิธรรมชาติแล้ว อังมหาดีงศ์ศักดิ์ภาพในการประสานความรู้ใหม่มาใช้ประยุกต์ด้วย โดยเอื้อให้เกิดทางเลือกใหม่ที่มีลักษณะหลากหลาย และลักษณะเฉพาะของเรามอง (อ้างจาก ฤกติตรา, 2531 : เสน่ห์, 2531) นอกจากนั้นยังหมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่างๆ ของการคaringชีวิตคนไทย ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ประกอบกันแนวความคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนมอง จนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนมอง ที่สามารถพัฒนาความรู้ ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มขั้น ในการแก้ไขปัญหาการคaringชีวิต (เสรี, 2534) ภูมิปัญญาไทย อังเป็นผลของประสบการณ์สั่งสอนของคนที่เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกัน และระหว่างกลุ่มชนหลากหลายชาติพันธุ์ รวมไปถึง โลกทั้งหมดที่มีส่วน สั่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้คืออ่านวายให้คนไทยแก้ปัญหาให้ตัวเองอยู่ได้ และสร้างสรรค์อารยธรรมของเรามอง ให้อ่านมีคุณภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชุมชน ภูมิปัญญาในเม่นดิน วิถีคิดชีวีเป็นเอกเทศ แม้กระทั่งถูกเปลี่ยนแปลงเดือดเดือด แต่ปรับให้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นคลอดมา (คงวิทย์, 2537)

ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะสำคัญที่สามารถกล่าวถึงได้ดังนี้คือ

1. เป็นการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมต่างๆ
2. เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งหนึ่งของธรรมชาติ
3. เป็นองค์รวม หรือกิจกรรมทุกอย่างในชีวิชีวิต
4. เป็นการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. เป็นแกนหลักหรือกระบวนการทัศน์มองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่างๆ
6. มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุล ในการพัฒนาทางสังคม ลักษณะต่างๆ เหล่านี้มีอ่านมาจัดกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันจัดได้เป็น 2 ลักษณะคือ
 1. ลักษณะที่เป็นนานาธรรม ได้แก่ โลกศัพท์ ชีวศัพท์ ปรัชญาในการดำเนินชีวิต เช่น เกิด แก่ เสื่อม ตาย
 2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การทำนาทำกิน การเกษตร หัตถกรรม

ศิริประ ศนธี

ปัจจุบันภูมิปัญญาที่ได้จากการศึกษาด้านครัวเรือนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือที่เรียกว่า ภูมิปัญญาสมัยใหม่ เข้ามารับรู้และพัฒนาแทนที่ภูมิปัญญาที่นับถ้วนไปแล้ว เช่น ความรู้เรื่องโรค เรื่องการป้องกันโรค (สารารถ, 2534) เป็นต้น ภูมิความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน จัดเป็นสังคมพัฒนาของประชาชน ซึ่งเป็นความอนุรักษ์ ความสามารถในด้านต่างๆ ถือว่าเป็นสังคมของการพัฒนาได้เป็นอย่างดี (สมจิต, 2543)

ประจำปัจจุบัน (ปป.) ได้พิจารณาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน สารารถแบ่งออกได้ 5 สังคมคือ

1. เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
2. เกี่ยวกับการทำอาหาร
3. เกี่ยวกับวิถีชีวิต
4. เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ
5. เกี่ยวกับภาษา

ทั้ง 5 สังคมนี้สามารถพิจารณาศึกษาแต่ละสังคม โดยศึกษาเกี่ยวกับ ความรู้ ความเชื่อ ความนิยม ความเห็น และความสามารถให้ ตัวอย่างในการศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ในด้านความรู้คือ รู้สังคมทางภาษาถิ่นของคนยาส猛ให้พร้อมอันที่อยู่ รู้กรรไทร ต้นยาส猛ให้แต่ละชนิด หรือหอยชนิดไหนมีสรรพคุณอย่างไร รู้เรื่องการตรวจสอบให้ได้ปัวว่าเป็นอย่างไร และรู้เรื่องการรักษาว่าควรให้ยาประเภทใดเป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาไทย สมควรต้องให้รับการฟื้นฟูใหม่ ให้บรรลุตามสอดคล้องกับภูมิปัญญาสำคัญ โดยการถ่ายทอดสู่การศึกษาอย่างสนับสนุนและยั่งยืน ในสังคมของคุณค่าที่ภูมิปัญญาไทย ภาระโภคไม่กับภูมิปัญญาสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากเดิมเห็นว่า ปัญหาวิกฤตต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่สุดแล้ว ปัญหาเหล่านี้ต้องวิกฤต การษ์ทางปัญญา โดยการผลิตออกที่ขาดเงินคือที่ขาดรองในการแก้ปัญหาไม่ได้ ดังนั้นในทศวรรษหลังสุดนี้ บทบาทของภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาสังคม จึงเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น จากหลากหลายเชื้อชาติ ภูมิปัญญาไทยมีบทบาทในการพัฒนาสังคม จึงเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น ต่างๆมาด้วยเช่น ภูมิปัญญาไทยมีความหลากหลายและนำไปสู่ปฏิบัติการ ในแผนการทำงานของหน่วยงานต่างๆมาด้วยเช่น ภูมิปัญญาไทยมีบทบาทในการพัฒนาสังคม จึงเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น ในการพัฒนาทุกด้าน เนื่องจากภูมิปัญญาไทยมีความหลากหลาย เป็นความหลากหลายที่แวดล้อมวิถีชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาไทยจึงมีบทบาทมีความสำคัญมาก ให้มี ตน เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับมิติทางสังคมนั้นๆ และได้มีการเรียนรู้ ศึกษา พัฒนา ถ่ายทอด นำความรู้ทางภูมิปัญญา มาพัฒนาชีวิตของคนในสังคม บทบาทของภูมิปัญญาชาวบ้าน มีสังคมเฉพาะทางท่องถิ่น เทพบุตรที่

และเฉพาะค้าน แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นความจำเป็นเพื่อรับรวมภูมิปัญญาจาก ระดับท้องถิ่นสู่ระดับชาติ ทั้งที่เป็นองค์ความรู้ และบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาให้ได้รับการยอมรับ และมีบทบาทเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ภูมิปัญญาชาวบ้านคือการรักษาโ戎 และการรื้อฟื้น โดยการสืบทอดความรู้ดั้งเดิมและรักษาไว้ ภูมิปัญญาชาวบ้านคือการรักษาโ戎 และการรื้อฟื้น สามารถพึ่งตนเองทางศันสุขภาพอนามัย เช่น หมอดรรรม แต่ผู้รับรู้เรื่องสมุนไพร นอกจากนี้ยังได้กำหนดภาษาภูมิปัญญาไทยไว้ 10 สาขา เพื่อให้ครอบคลุมและถอดรหัสกับบุคคลภายนอก นั้นจึงได้กำหนดภาษาภูมิปัญญาไทยไว้ 10 สาขา เพื่อให้ครอบคลุมและถอดรหัสกับบุคคลภายนอก

1. **สาขาวิชาระบบทั่วไป** หมายถึงความสามารถในการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และ เทคนิคค้านการเกย์ครั้งแรกในโลก โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคุณสามารถพึ่งพา คนเอง ในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกย์ครั้งแรกในประเทศไทย การแพร่ปัญหาภัยโภค ค้านการตลาด การแก้ปัญหาค้านการผลิต (เช่นการแก้ไขโรมแรม) และการรักษาปรับใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกย์ครั้งแรก เป็นต้น

2. **สาขาวิชาทางกรรม พัฒนาระบบทั่วไป** หมายความว่าเทคโนโลยีพื้นบ้าน (ค้านการผลิตและการ บริโภค) หมายถึงการรักษาประยุกต์ให้คงในโลกในโลกที่มีความต้องการในการเปลี่ยนแปลง ให้อาชญากรรม เช้าค่าค่า เพื่อแก้ปัญหาค้านการบริโภคของช่วงปัจจุบัน ประจำปัจจุบัน และเป็นธรรม อันมีผลกระทบ การให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการดำเนินการ ผลิตภัณฑ์ทางพัฒนาระบบทั่วไป เช่น การร่วมกันของชุมชน โรงงานยางพารา กลุ่มชาวไร่ กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. **สาขาวิชาระบบทุกเชิงชุมชน** หมายถึงความสามารถในการบริหารจัดการ ค้านการสะสม บริหารก่อจุน และธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ ของคนชาติในชุมชน

4. **สาขาวิชาระบบทุกเชิงการศึกษา** หมายถึงความสามารถในการบริหารจัดการ ดำเนินงาน ค้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางศาสนา องค์กรทางการศึกษา ตลอดจนองค์กรทาง สังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เชี่ยวชาญในชุมชน การ จัดศึกษาสถานศึกษา การจัดการศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีของการจัด การศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาวิชาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษา เรียนรู้ที่ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้พัฒนา และถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสีที่ผล

5. **สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรัฐธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** หมายถึงความสามารถเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากรัฐธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์พัฒนาและใช้ประโยชน์ เพื่อเสริม ชีวิตความเป็นอยู่ของคนชาติในชุมชน

๖. สาขาวิชาครุศาสตร์ภาษาไทย หมายถึงความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถทึ่งพากันเองทางส้านสุขภาพอนามัยได้

๗. สาขาวิชานโยบายและผลกระทบทางสังคม หมายถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกัน การรวมกลุ่ม การแก้ไขปัญหาสังคม การสร้างเคราะห์เดือดทาง การจัดตั้งศักยภาพในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน และเกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๘. สาขาวิชาสังคม หมายถึงความสามารถในการผลิตผลงานทางศิลปะภาษาต่างๆ เช่น จิตกรรม ประเพณี วรรณกรรม นาฏกรรม ทัศนศิลป์ ศิลปะปั้น เป็นต้น

๙. สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรม หมายถึงความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาเดิม ภาษาไทย ภาษาโบราณ และการใช้ภาษาไทย ตลอดทั้งศิลปะวรรณทุกประเภท

๑๐. สาขาวิชาศาสนาและประเพณี หมายถึงความสามารถประยุกต์ แต่งรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมกับสังคม ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสังคม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบรรยาย การประยุกต์ประเพณีบูญประทักษิร เป็นต้น

ปัญหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยที่สำคัญที่สุดคือ ภูมิปัญญาไทยได้ถูกหายไปจากสังคมไทย เป็นอันมากและเกือบหมดสิ้น โดยมีภูมิปัญญาสำคัญที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย เช่น ภูมิปัญญาที่เห็นได้จากเนื้อหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะการศึกษาในระบบ มีเนื้อหาด้านภูมิปัญญา สถาบันมากกว่าภูมิปัญญาไทย ซึ่งทำให้ภูมิปัญญาไทยไม่ได้รับการพัฒนา และนำคุณค่ามาปรับใช้ใน การจัดการศึกษาและวิธีชีวิตไทยในปัจจุบัน ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยน้อยลง ทั้งนี้เนื่อง ขาดช่วงความคุ้นเคยสักลายท่องถูกภูมิปัญญาไทย ผู้คนส่วนใหญ่หลงเหลือ ตะทั่ง ไม่สนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาไทย การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงเบนมาตรฐานทางภูมิปัญญา ขาดการสร้างสรรค์องค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง หากนิยมนำไปใช้ในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย

ประจักษ์ แต่ไฟลัม (บป.) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์ศูนย์กลางภูมิปัญญา พื้นบ้านไว้ดังนี้คือ

๑. ให้การศูนย์กลางป้องกันภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึงการปกป้องไม่ให้คนต่างชาติเข้าถึง นำเอาไปใช้ประโยชน์เป็นศิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ของเขาร เช่น กรณีเป็นด้านอ้อย ซึ่งที่ได้โดยการออกพระราชบัญญัติ มาตรการทางกฎหมาย

๒. ศูนย์นิการให้มีการศึกษาศัลศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยศึกษาร่วมกัน อย่างเป็นระบบ

3. ดำเนินการให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอย่างจริงจัง ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่เชิงทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ

4. ดำเนินการพัฒนาภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เจริญก้าวหน้า สามารถใช้ประโยชน์ตามความต้องการของสังคม โดยเฉพาะจากการศึกษาด้านครัว รวมรวม นาเป็นรากฐานของการพัฒนา

5. ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านทุกรูปแบบ นำผลการศึกษาด้านครัว มาอนุรักษ์ พัฒนาถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญด้วยการคัดเลือกและคัดสรร ประเมินค่าความต้องการของภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่มีต่อคนไทย ชีวิต ไทย ให้เข้าใจความหลากหลาย สนับสนุนให้เกิดความภาคภูมิใจ สนใจทุกศาสตร์ มีความสุขที่จะสืบทอดและพัฒนาให้เจริญ ก้าวหน้าอีกยาวนาน

6. การจัดการกับภูมิปัญญาทั้งหมด พัฒนาให้ถูกต้องกับความต้องการใช้ประโยชน์ของสังคมปัจจุบัน

7. ส่งเสริมให้ศึกษาด้านครัวเรื่องต้นๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน แล้วนำมาถ่ายทอดเผยแพร่ให้สังคมเข้าใจ ฝึกอบรมให้กับภูมิปัญญาทั้งหมด ให้เป็นไปอย่างมีความสำนึกร่วม ในการรับ และการสอน และดำเนินในเหตุทดสอบ

8. สรุนาถควรให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศูนย์กลางส่งเสริม เผยแพร่ภูมิปัญญาพื้นบ้าน สนับสนุนงบประมาณ มอบหมายให้หน่วยงาน ต่างๆ มีหน้าที่รับผิดชอบเชิงจริงจัง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมรับผิดชอบให้มากที่สุด กระตุ้นให้ประชาชนรักภูมิปัญญาและมีความสุขในการนี้ส่วนร่วม (ประชัย แตะไฟอิน, มนป.)

ในชีวิตรสการอนแนวคิดเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาการอนุรักษ์และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เกี่ยวกับสุขภาวะเป็นไกด์ไลน์พัฒนา (2543) รายงานไว้ว่า หลังท่องถิ่น หลัง เช่นเดิน พลั้งจากคนไทย ภูมิปัญญาไทย เป็นศักยภาพของคนไทย วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น พระพุทศาสนา และศาสนาอื่นๆ ด้วยมันสมอง ด้วยความเชี่ยวชาญ และด้วยมีมือ ของคนไทย ถึงแม้กระบวนการเรียนรู้สู่ความเป็นมุขย์ที่สมบูรณ์ ในศ้านการส่งเสริม เศรษฐกิจที่ทางภาคในໄไอยังคงเรา ทั้งภูมิปัญญา ความเชี่ยวชาญและมีมือของเรา ไม่ปฏิเสธการ นำเข้าสู่ศูนย์ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการแปรรูป และเพิ่มนูลคำศัพท์ปัญญา ความเชี่ยวชาญ และมีมือของคนไทย ไม่ปฏิเสธการนำเข้าภาคในໄไอ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ และ พัฒนาภูมิปัญญาของเรารีบวนแทนตลอดเวลา ดังนั้นจึงควรสร้างความมั่นคงของประเทศไทย บน พื้นฐานของภูมิปัญญาไทย และศักยภาพของแผ่นดิน แนวทางจัดระบบสู่กรุงภูมิปัญญาของมนต์สัก แหล่งประเทศต่างๆ พนสั่งงานเป็นที่ต้องส่งเสริม 2 ประการคือ การส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดเรียนรู้ ภูมิปัญญาให้แพร่หลาย เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาดุลภาระวิศวกรรมบุคคลและสังคม รวมทั้งท้าให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติม แล้วถ่ายทอดสืบเนื่องภูมิปัญญานี้ต่อไป

✓ **ยาสมุนไพร (Herb)** ความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง กิจที่ใช้ทำเป็นเครื่องยา ซึ่งหาได้ตามที่นี่เมืองไทยใช้เครื่องเทศ แต่ในความหมายของพระราชนิยมคือ หมายถึงยาที่ได้จากพืช ต้นไม้ และแร่ธาตุ ซึ่งยังมิได้ผ่านหรือแปรสภาพ เท่านั้น กิจที่ยังเป็นส่วนของราก ลำต้น ใน ดอก ผล ฯลฯ ถ้าจะแปลให้ตรงคำว่า “ สมุน ” พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึงบริหาร คำว่า “ ไพร ” หมายถึง เป้า ดังนั้นสมุนไพรจึงหมายถึงบริหารที่มีอยู่ในป่า คือให้การช่วยเหลือป่าบัคทุกชนิดป่า Jung สำหรับการค่างซึ่วคลองน้ำมูรย์และตัววัทกรูปแบบ บริโภคสำอางขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คือปัจจัยสี่ ส่วนที่นำมาร่วมให้เห็นชัดเป็นสำคัญ เป็นเพียงส่วนที่นำมาให้รักษาเชื้อโรค มูรย์ให้ค่างแห่งหันธุ์อยู่ได้ชั่วคราว นั่นคือเมื่อก่อจ่าวถึงสมุนไพรในภาครวน จึงหมายถึงพืชที่ใช้เป็นอาหาร เครื่องสำอาง และยาป่าบัคไพร (คณะพิษิญพระพิการพัฒนาทร, 2539)

มูรย์ในสมัยโบราณ ได้ถูกแสวงหาเพื่อนำมาใช้เป็นอาหาร เชื้อเพลิง เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และใช้เป็นยาป้องกันป่าบัครักษาไพร ที่ใช้เป็นเครื่องกันของความต้องการในการค่างซึ่วเพื่อความอยู่รอด นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันเชื่อว่า การที่มนุษย์รู้ว่าดันไม่ได้รักษาไพรชนิดใดมีสรรพคุณอย่างไรนั้น ได้เรียนรู้จากประถบธรรมชาติและการทดลองที่ยาวนานสืบต่อ กันมาแต่โบราณ บางครั้งอาจอาศัยจากปฏิถะนุสุดของพืชว่า มีลักษณะเหมือนอย่างไร才 จึงได้รักษาอย่างนั้น (the signature doctrine) หรือโดยสังเกตจากสีและรائาก็ได้ เช่น สีแดงรักษาไพรเกี่ยวกับเดือน ราชบูรพากรกันก็ขาดไปแล้ว ราชเทวี มีสรรพคุณรักษาไพรดึงหันง่ายเป็นอย่างมาก นั่นแสดงให้เห็น ป่า Jung ชาตุ ช่วยดูแลอาหาร แก้ไขความไม่สงบ แต่ก็ไม่สามารถห้ามอาหารพิการ สมุนไพร ประทบที่มีสรรพคุณเกลือ เช่น ใบโคลกกระถุง ใบหนอกฟ้าหมอก แปลงอกดันมะเกลือ รากไฝในกระชาย ใบหนอง เป็นต้น (นิตติ คณะพิษิญ, 2534; ภูมิพิชญ์, น.ป.ป.)

ก่อนที่การแพทย์และบริการสุขภาพแบบวิชาชีพตามแผนระหว่างประเทศ จะก่อรูปเป็นระบบ การแพทย์หลักในสังคมไทย ระบบการแพทย์พื้นบ้านและการคุ้มครองของประชาชน ได้ท่านนี้ที่เมียวยารักษาความเจ็บป่วยมาโดยตลอด ถึงต่างๆรอบตัวโควิดเนพาดเด็นไม้ ถูกนำมาใช้เป็นยารักษาไพร เป็นการพัฒนาเชิงปรับตัวของมนุษย์ผ่านการทดลองใช้ ให้ความหมายดึงด่าและด้วยก่อตั้งรุ่นคล้อไป สมุนไพรจึงเป็นเรื่องเก่าแก่ที่อยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน จากการศึกษาพืชที่มีผลทางยาตามการรับรู้ของชาวบ้านเรียกว่า “ ยารากไม้ ” หรือ “ ยาแพนโนราษ ยาฝน ยาต้ม ” สำหรับ “ สมุนไพร ” เป็นศัพท์ใหม่ที่ประชาชนเพิ่งรู้จัก ตามโครงการเผยแพร่การใช้ยาสมุนไพรในชุมชนของโรงพยาบาลถ้ำเงิน ที่เข้ามาส่งเสริมแก่ชาวบ้าน แต่ชาวป่านี้ ความหมายของสมุนไพรและยาต้มไม่ต่างกัน โดยมองว่า “ ยารากไม้ ” เป็นเรื่องโบราณที่ถ่ายทอด

นากนบรรพบุรุษ ส่วน “สมุนไพร” เป็นเรื่องใหม่ที่ถ่ายทอดจากเข้าหน้าที่ของโรงพยาบาล นกนากันนั้นในด้านคุณลักษณะและฐานอักษรจะ ถือเป็นสิ่งบ่งบอกถึงกันศักดิ์ศรีว่า “สมุนไพร” นี้ สักยังจะเป็นยาสันร่องรอยต้นยาที่เป็นยาเดิมๆ เช่น ว่านหางจระเข้ ฟ้าทะลายโจร ซึ่ง สามารถนำมานำบัญชีการเล็กๆน้อยๆได้ ส่วน “ยาแรกไม้” มีคุณลักษณะที่มีฤทธิ์มากกว่ายา สมุนไพรเนื่องจากเป็น “ยาขุน” ที่มีรายไม้หรือส่วนต่างๆของพืชมาผสมกันและก่อให้เกิด ประสิทธิภาพมากกว่าสมุนไพร (เพ็ญันทร์, 2534)

สถาบันการแพทย์แผนไทย (2540) ได้กล่าวไว้ว่า พืชสมุนไพรจากธรรมชาติ ได้รับ ผลของการรักษาชีวิตและดูแลรักษาพืชของมนุษย์นานาประเทศ ใช้สมุนไพรในยุคดั้งเดิม มีให้สูงกว่า เพียงพอต้านสุขภาพทางกายท่านนั้น แต่สมุนไพรยังเป็นเครื่องหมายและสัญลักษณ์ในกระบวนการ การรักษาทางจิตใจด้วย การใช้สมุนไพรได้มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนถูกประวัติศาสตร์ จนกระทั่ง ในยุครัตนโกสินธ์รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รวบรวมคำรา สมุนไพรในการรักษา วิธีปัจจุบันและวิธีใช้ยาสมุนไพรไว้อよทั่วทั่วโลก ตลอดจนการบริโภคในแผ่น ศีล (ที่วัดโพธิ์) ไว้มากกว่า 1,000 ชนิด ห้องเรียนสมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระ ฉุกเฉิมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นผู้รวมรวมหัวใจชาวท้องถิ่นกันให้เป็นหนึ่ง และการจัดตั้งรัฐธรรม์ สำหรับแพทย์ศาสตร์อย่างเคร่งครัด (ฉบับหลัก) ให้ใช้ในกรุงศรีอยุธยาและปานบัง โรคศรีหัวรัมภ์ในราย

นิรยานผลการศึกษาวิจัยของสถาบันการแพทย์แผนปัจจุบันจำนวนมาก เกี่ยวกับการใช้ สมุนไพรปานบังรักษาโรค ความวิธีการแพทย์แผนโบราณกันมากที่สุด ซึ่งมีการปลูกและผลิตยา สมุนไพรจำนวนมากอย่างรวดเร็ว แต่พืชสมุนไพรของไทยนั้นมีจำนวนมาก ทำให้สูญเสียไปในทาง ที่ศักดิ์ศรีและ宝贵的 ใช้ในเชิงเศรษฐกิจ เป็นเหตุการปลูกเพื่อบรรจุภัยทันทุกพืชสมุนไพร และเสริม สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้พืชสมุนไพรชนิดที่สามารถใช้ปานบังรักษาโรคที่พบอยู่เสมอ และ สามารถใช้ทดแทนยาสามัญประจำบ้านได้ดี โรคและการที่แนะนำให้ใช้ยาสมุนไพรคือ โรคที่ นิ้อกการเบื่องต้น พนได้บอนช่า อาการไม่รุนแรงนักได้แก่ ห้องผูก ห้องเตี๊ย (ไม่รุนแรง) ห้อง อีด ห้องหื่อ แน่นอกเสียด บีด คลื่นไส้ อาเจียน ไอ หายใจลำบาก อาการไอมีเสมหะมาก จัด ปัสสาวะ ปัสสาวะกระปริบกระปรอย นอนไม่หลับ เหตุคัดข้ออก อาการแพ้ อักเสบ ถูกแมลง ขี้มีดสกัดกัดด้วย ฝี แผลทุกอย่าง ขันตุ โรคภักดิ์เกลื่อน แพทย์ไฟไหม้ น้ำร้อนดวก เหา อาการหรือโรคเหล่านี้ถ้าใช้สมุนไพรแล้วอาการยังไม่ดีขึ้นภายใน 2-3 วัน ควรรีบปรึกษาแพทย์ (ภูมิพิชญ์, บ.ป.ป.) ในกรณีปัจจุบันพืชสมุนไพรบางครั้งอาจปููกเป็นไข้ประคับหรือปููกเป็นพืชแซน ในส่วน ไร นา ที่สามารถนำมาใช้ได้ง่ายเมื่อชินเป็น การปููกสมุนไพรจึงอาจเป็นการปููกเพื่อ ให้พืชพากเพริ่งไว้ เพื่อรักษาจะให้เป็นอาหาร แต่ยารักษาโรคแล้ว ยังสามารถต่อรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกด้วยหนึ่งด้วย ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงคุณค่าของสมุนไพรในการ พัฒนาสังคมแล้ว นับว่าสมุนไพรมีคุณค่าทางด้านดังนี้คือ

1. คุณค่าด้านการแพทย์และสาธารณสุข ประชาชนไทยบริโภคสมุนไพรใน 3 รูปแบบคือ สมุนไพรจากแหล่งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำเร็จรูป และชาแผนโบราณ

2. คุณค่าด้านเศรษฐกิจ สมุนไพรเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศไทย และมีฐานะเป็นวัตถุคินพื้นฐานของอุตสาหกรรมยาแผนโบราณ ใน พ.ศ. 2536 แหล่งผลิตยาแผนโบราณที่ชื่นทะเบียนไว้กับกระทรวงสาธารณสุขมี 649 แห่ง 2,100 ตัวรับ โควิด-19 ใช้สมุนไพรมาก กว่า 1,000 ชนิด และผลิตในหลายรูปแบบ เช่น ชาเม็ด ยา涓 ชาผ่าน เป็นต้น ยาจากสมุนไพรจะมีคุณค่าต่อเศรษฐกิจสังคมในภาพรวมคือ ทำให้อุดหนาที่บ้าน ลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เสริมความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมในประเทศไทย ทำให้คนไทยมีงานทำ รวมทั้งเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกร

3. คุณค่าด้านนิเวศวิทยา ระบบนิเวศของโถกที่สัมผัสร้อน ประกอบด้วยพืชพรรณที่มีความหลากหลาย การศึกษาและอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพร ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการปลูกและขยายพันธุ์มากขึ้น จึงเป็นผลต่อวงจรของระบบนิเวศที่สัมผัสร้อน

4. คุณค่าด้านเกษตรกรรม ปัจจุบันการเกษตรแบบอัตลักษณ์ ซึ่งใช้ปุ๋ยหมัก แต่ขยายเนื้อพืชจำนวนมาก ได้สร้างปัจจัยต่อสิ่งแวดล้อมและดุษ्यภายนอกผู้บริโภคมาก สมุนไพรส่วนหนึ่งมีสรรพคุณในการช่วยกำจัดแมลงศัตรูพืช แต่รักษาโรคพืชได้ เช่น มะนาว มะละกอ มะกรุ ฯลฯ ศาสตราจารย์ มนต์ คำเรือง เป็นต้น

5. คุณค่าแห่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรม บรรพบุรุษได้ริเริ่มและสืบทอดกันมา ท่องปัญห์ต่อการ จงระวังถึงสั่งสอนเป็นองค์ความรู้ ถือท่องมาให้ถูกต้องให้ไว้ประโยชน์มากถึงปัจจุบัน (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2540)

ในการนำสมุนไพรมาเป็นยารักษาโรคนั้น ต้องมีความรู้ด้านสรรพคุณ ส่วนที่นำมาใช้ขนาดพอสมควร กระบวนการเก็บพืชสมุนไพรในช่วงเวลาต่างกัน อาจให้ผลในการรักษาแตกต่างกันไป และพืชสมุนไพรชนิดเดียวกันแต่ปลูกคนละท้องถิ่น อาจให้ผลในการรักษาแตกต่างกันได้จากการศึกษาในปัจจุบันได้เป็นที่ยอมรับกันว่า การที่รักษาด้วยพืชสมุนไพรไม่ได้ดูบางครั้งอาจเนื่องมาจาก ใช้สมุนไพรแต่เดียวไม่ได้ แต่ต้องมีส่วนผสมอื่นๆ เช่น สารเคมี (chemical) และฤทธิ์ทางชีวภาพ (biological) ซึ่งสมุนไพรแต่ละชนิดจะมีสรรพคุณอย่างไรนั้น ได้มาจากการสังเกตดูจาก จากประสบการณ์และการทดลองใช้ศึกษาต่อ กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ รุ่นปู่ย่าตายาย และสูญที่ทำ การรักษาไม่เก่าก่อน การใช้สมุนไพรเป็นยาต้องรักษาโรค มักเป็นไปในลักษณะปรับความสมดุล ของร่างกายให้กลับสู่ภาวะปกติ ดังนั้นเมื่อจะใช้ขนาดหรือปริมาณที่ถูกต้องแล้ว ยังต้องใช้วิธีการ สมควรจะจะเป็นผล เนื่องจากพืชสมุนไพรที่ต้องการต้องมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการสนองตอบต่อชา สมุนไพรแต่ละชนิดจึงต้องศึกษาถ่องแท้ของแพทย์แผนโบราณที่กล่าวว่า “ทางเนื้อชอบทางยา” ซึ่งต่างจากยาแผนปัจจุบัน ที่เน้นมาสำหรับรักษาโรคร้ายแรง ต้องรับประทานเรื่อยๆ ต่อวัน หรือ โรคธรรมชาติที่ต้องการความระลอกสนใจ แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่ายาสมุนไพร (กัญชาอัญชัญ).

2540) สารทฤษฎีที่ได้เรียนรู้จากคันกิริในสถานะสมุดช่อง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่แพทย์และนักศึกษาที่นำไปในการนำมาใช้นั้น ต้องรู้จักราบทฤษฎยาดังกล่าวเป็นอย่างดี ซึ่งมีหลักข้อดังนี้ 3 ประการคือ รสยาเขื่น รสยาร้อน และรสยาสุขุม แต่สามารถจำแนกออกเป็น 9 รสย่อยโดยยึด ดิอรัษของพืชหลักนั้นเป็นเกณฑ์และมีราบทฤษฎแยกต่างกันดังนี้คือ

1. รสฝาด มีคุณสมบัติทางการสมาน
2. รสหวาน มีคุณในการชื่นชาบไปตามเนื้อ
3. รสเผ็ดร้อน มีคุณสำหรับแก้พิษ
4. รสขม มีคุณสำหรับหัวใจให้หายใจ
5. รสเผ็ดร้อน มีคุณสำหรับแก้ลม
6. รสมัน มีคุณสำหรับแก้เส้น
7. รสหอมเย็น มีคุณสำหรับทำให้ชื่นใจ
8. รสเค็ม มีคุณสำหรับทำให้ชื่นชาบไปตามผิวหนัง
9. รสเปรี้ยว มีคุณสำหรับแก้steen แห้ง เป็นดัน (กู๊ดดี้, 2518)

เมื่อมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้ง ได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อนำมาใช้ สมุนไพรเหล่านี้มาใช้เป็นขนาดปัจจุบันกับอุปกรณ์ทางชีววิทยา โภชนาณสกัดแยกสารเคมีต่างๆ เพื่อให้สารบริสุทธิ์ ศึกษาสมบัติทางคุณค่าทางเคมีฟิสิกส์ ตรวจสอบฤทธิ์ด้านเภสัชวิทยาในสัตว์ทดลอง เพื่อคุ้ว่าให้มีฤทธิ์ในการรักษาโรคหรือไม่เพียงใด ศึกษาความเป็นพิษหรือมีพิษซึ่งอาจเกิดขึ้น แล้วพิสูจน์ให้ว่าเป็นตัวยาที่ใช้รักษาโรคในปัจจุบัน จึงนำสารนั้นมาเตรียมเป็นยา草膏แบบที่ หมายกำหนด ทดลองไว้กับคนต่อไป (นิจศิริ และพยองนัน, 2534; วันศิริ 2538 ; คณะศิษย์พระภิกษุสามเณร, 2539)

พืชสมุนไพรแต่ละชนิด แต่ละส่วน เช่น ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล เมล็ด ประกอบด้วยสารสำคัญหรือตัวยาที่มีฤทธิ์ต่างกันไม่ สารเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติของสมุนไพร ดังนั้น ชนิด ปริมาณของสารสำคัญจะขึ้นอยู่กับพันธุ์ของพืช สภาพแวดล้อมที่ปลูก และช่วงเวลาที่เก็บเกี่ยวสมุนไพร สารเคมีหรือคุณสำคัญที่แยกได้จากพืชสมุนไพรนั้น จำแนกออกได้เป็น 2 พวกใหญ่ๆ คือ

1. สารสร้างสาขายืนยูนิ (primary metabolite) เป็นสารที่มีอยู่ในพืช ชั้นสูงทั่วไป พนได้ในพืชเกือบทุกชนิด และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแสงถังเคราะห์ (photosynthesis) เช่น คาร์บอโนไดออกไซด์ โปรตีน กรดอะมิโน ไขมัน เม็ดสี (pigments) และเกลืออนินทรี (minerals) เป็นต้น

2.สารสร้างสตอเรอทิคิอยูมิ (secondary metabolite) เป็นสารประกอบที่มีลักษณะคลื่นขึ้นๆลงๆในพืชทั่วไป และพบไม่เหมือนกันในพืชแต่ละชนิดหรือต่างๆกัน แต่แต่ละส่วนของพืช เช่น ราก ลำต้น ใน ดอก ผล และเมล็ด ไม่มีหน้าที่ชัดเจน เช่น แอลคาลอยด์ ไกลโคไซด์ แทนนิน น้ำมันหอมระเหย วิตามิน ออกซิน กรดอินทรีย์ กันธิทิกซ์ แพเทอรอลิค ชาโภนิน พอกใบและอื่น เป็นต้น ส่วนใหญ่สารจากพืชทิคิอยูมิจะมีสรรพคุณทางยาหรือออกฤทธิ์เป็นสารพิษที่เห็นได้ชัดเจน สารเคมีเริ่มต้นจะเป็นกรดอะมิโน acetate, mevalonate ฯลฯ โดยมีoen ไขมันเข้ามานำเสนอ เช่น สารเคมีที่มีต่อการสร้างสารอ่อนตัวในพืช เช่น สารเคมีที่มีต่อการสร้างสารต่อต้านนิคกันนีเอนไซม์ไม่เหมือนกัน จึงทำให้กระบวนการสร้างสารต่อต้านนิคกันนี biosynthesis แตกต่างกันไป งานศึกษาที่มีต่อการสร้างสารอ่อนตัวในพืช เช่น ในการศึกษาการพยาบาลปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบัน มีการนำพืชสมุนไพรมาสักดิ์แยกสารเคมีบริสุทธิ์ที่พิสูจน์ได้ว่า เป็นตัวยาที่ใช้รักษาโรคในแผนปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 9 กลุ่ม ดังนี้คือ

1. สารโปรไบโอเครด (carbohydrate) คือสารที่ประกอบด้วย C, H และ O อัตราส่วนของ H:O มักเป็น 2:1 และอยู่ในรูปของ polyhydroxy aldehyde หรือ Ketone ให้แก่ สารจำพวกแป้ง น้ำตาล น้ำตาลหางไก่ (cellulose) ซึ่งเป็นเกลียวที่มีอยู่ในพืช รวมทั้งราก และสารเมือกซ้ำกันและน้ำนม (gum and mucilage) สารไม่ในครบทุกชนิดเป็นอาหารที่พืชเก็บสะสมไว้ในรูปแป้ง วัสดุเก็บไว้ตามส่วนต่างๆของพืช เช่น หัว ราก ใน เมล็ด ปัจจุบัน กลุ่มนี้ถูกนำไปใช้ในทางยาที่ใช้ในรูปของ dextrose, fructose, glucose, lactose, sucrose, dextran, starch, cotton, agar, pectin, tragacanth ฯลฯ ประโยชน์ที่ให้เช่นเดียวกับการโปรไบโอเครด เช่น เป็นแหล่งของพลังงาน กำจัดไข้ในพืชช่วยให้การขับถ่ายดีขึ้น รุนแรงขึ้น หรือเป็นสารบางชนิด เป็นต้น

2. แอลคาโลออยด์ (alkaloid) เป็นสารอินทรีย์ซึ่งมีในโครง墩เป็นส่วนประกอบ (organic nitrogen compound) ส่วนมากพบในพืชชั้นสูง แต่บางครั้งอาจพบในพืชชั้นต่ำรวมทั้งต้นไม้และราก เป็นสารที่มีกลิ่นคุณสมบัติทางเคมีที่เด่นชัด เช่น ราก ลำต้น ใน ดอก ผล เมล็ด ซึ่งส่วนต่อหนึ่งของพืช คุณสมบัติของแอลคาโลออยด์ส่วนใหญ่มีรสมัน ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายได้ในตัวทำด้วยอินทรีย์ (organic solvent) ชนิดต่างๆ มีฤทธิ์เป็นตัวยา และมักมีฤทธิ์ต่อระบบต่างๆของร่างกาย หน้าที่ของแอลคาโลออยด์ในพืชยังไม่มีค่าตอบที่แน่นอน แต่นักวิทยาศาสตร์ได้ให้ข้อสังเกตที่น่าเชื่อถือ ได้ว่าอาจมีหน้าที่ดังนี้

2.1 เป็นสารที่มีพิษ มีองค์กันมิให้แยลงหรือสั่งการบกวนหรือทำลาย

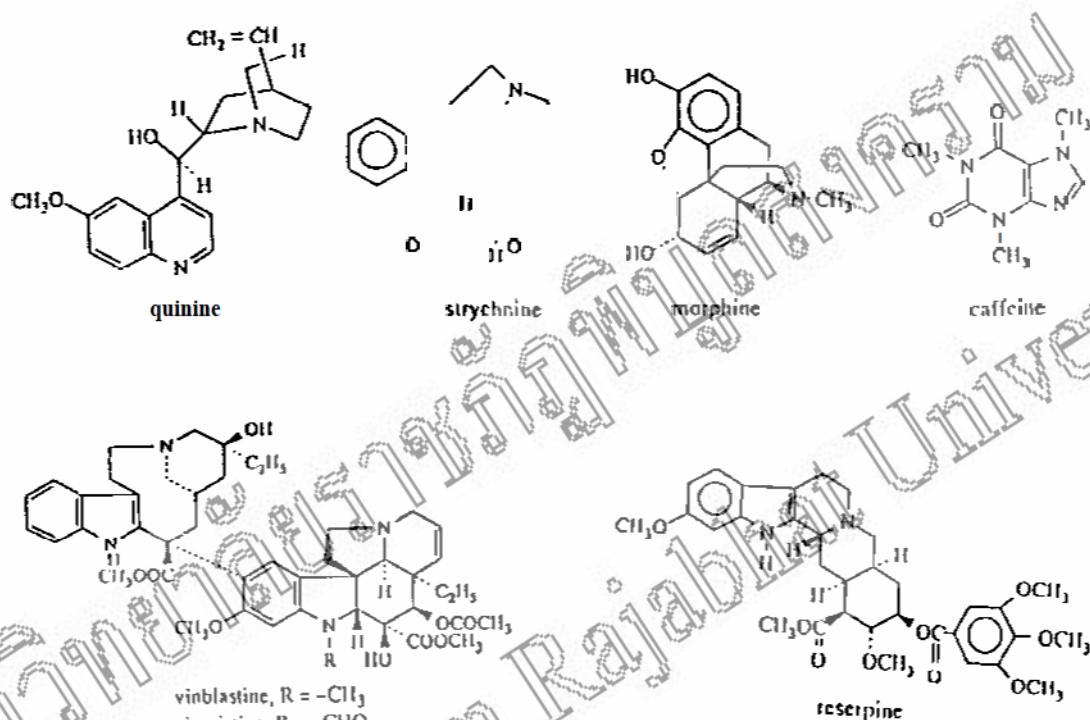
2.2 เป็นผลที่ได้จากการบวนการฟอกขาว (detoxification) ของสารที่เป็นอันตรายต่อพืช

2.3 เป็นตัวที่ช่วยควบคุมการเจริญเติบโตของพืช (growth regulator)

2.4 เป็นตัวกีบสะสน Darrenia สามารถถลอกตัวให้ขาดในไตรเอนแทชาตุอื่นๆ ที่งาเป็นต่อการดำเนินเรื่องพืช

2.5 เป็น nitrogen excretory product เช่นเดียวกับบูร์เรียหรือกรดบูริก

2.6 ช่วยรักษาดุลของไอออน (maintain ionic balance)



ภาคที่ 2 จัดทำโดยคณาจารย์ที่พ้นในธรรมชาติ

ที่มา : วันเดือนปี พ.ศ. ๒๕๓๘

宣告ค่าอ้อยค์อาจพบในส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ในเมล็ด (หนาก) ในผล (พริกไทย) เป็นต้น โคนามีและค่าอ้อยค์ควินิน (quinine) ใช้รักษาไข้นาฬีร์ ใบเหง้า (คงคง) ราก

จะย่อนน้ำออกความดันหัวใจเป็นยาลดความดันหัวใจเช่น reserpine และยังพบได้ในราธีชื่นบันพิช ergot ในยาสูบพบออกฤทธิ์ nicotine ซึ่งเป็นสารที่มีพิษ ยาสูบมีออกฤทธิ์ต่อหัวใจและกระเพาะปัสสาวะ เช่น ชาเขียวแก้วป่าที่ดีมากแต่ทำให้เสพติดง่าย ในชาและกาแฟมีออกฤทธิ์ต่อหัวใจและกระเพาะปัสสาวะ เช่น กาแฟ caffeine ซึ่งมีฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลางทำให้รู้สึกกระปรี้กระเปร่า ในส่วนต่างๆของต้นเหงงพะเฟริงมีออกฤทธิ์ต่อหัวใจและกระเพาะปัสสาวะ เช่น vinblastine และวินคริสติน vinorelbine ใช้รักษาโรคมะเร็ง เม็ดคัมแบลสต์ เป็นพิษคือสกัดกิน astrachalin ทำให้หัวใจและไข้เป็นยาเมื่อยหู เป็นต้น

3. ไอกอโคไซด์ (glycoside) เป็นสารกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มนึง ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์เป็นยารักษาโรคต่างๆร่วงของ เข่นยา_rักษาโรคหัวใจ ยาระบาย ยาลดความดันหัวใจ ยาเฝ้าดูแล ผลต่อคนใช้เป็นสารตั้งต้นในการสังเคราะห์หรือไม่ที่สำคัญทางชีวภาพ ไอกอโคไซด์ หมายความนี้มีฤทธิ์เป็นสารพิษ ไอกอโคไซด์พบมากในส่วนต่างๆของพืชชั้นสูงโดยทั่วไป เป็นสารอินทรีย์ที่ประกอบด้วยส่วนที่เป็น aglycone (genin) กับส่วนที่เป็นน้ำตาลคั่งนั้นเมื่อยูก hydrolyse ศักยกรรมหรือน้ำเยื่อย จะได้มีดีผลผลิตของช่วงนี้ ส่วนที่ไม่ใช่น้ำตาลมีฤทธิ์ทางการรักษา แตกต่างกันไปหลากหลายประเภท ดังนั้นฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสารประกอบในกลุ่มนี้ จึงมีได้ร่วงของแต่ต่างกัน ไปทางประเพณี ดังนั้นฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสารประกอบในกลุ่มนี้ จึงมีได้ร่วงของแต่ต่างกันออกไป ส่วนที่เป็นน้ำตาลจะไม่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา แต่เป็นส่วนช่วยที่ทำให้การต่อสัมภาระและอุดตันเข้าสู่ร่างกายคืบชัน หน้าที่ของไอกอโคไซด์ในพืช จะทำให้การค้าขายชีวภาพของพืชปกติ และทำหน้าที่ป้องกันอันตรายให้แก่พืชคัว ในการจำแนกคร่าวๆตามดูตร์ทางการรักษา (เป็นส่วนที่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา) มีรายละเอียดดังนี้คือ

3.1 Cardiac glycoside คือไอกอโคไซด์ที่พหุรักษาระบบที่มีฤทธิ์กระตุ้นหัวใจ และระบบการไหลเวียนของของโลหิต

3.2 Anthelmintic glycoside ใช้เป็นยา_rักษา (laxative) ยาผ่าเข้า (medicine) และสีสัน (dye stuff)

3.3 Saponin glycoside เมื่อเขย่ากับน้ำจะได้ฟองค้างคาวสูญ นักใช้เป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาปรุงยาและยาครอบครัว

3.4 Cytotoxic glycoside เป็นไอกอโคไซด์ซึ่งเมื่อยูก hydrolyse ศักยกรรมจะมีกรดหรือค่าคงที่ hydrocyanic acid (HCN) ซึ่งเป็นสารที่มีพิษต่อนมูญหรือสัตว์

3.5 Isothiocyanate glycoside เป็นไอกอโคไซด์ซึ่งเมื่อยูก hydrolyse จะได้น้ำมันมัสตาร์ด น้ำมันนี้เป็นตัวทำให้มีกลิ่นและมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรคคัว

3.6 Flavonoid glycoside เป็นสีทึพนในดอก ผล ของพืช นำมาก็เป็นสีซ่อนและแต่งสีอาหาร บางชนิดก็ใช้เป็นยา

3.7 Phenolic glycoside พูนมากในธรรมชาติ ในรูปอนุพันธ์ของ phenol เช่น พอก lannin ในทางยาจะมีฤทธิ์ฝ่ากลาน (astringent) ผ่านเข้าไปในทางดูดสารกรรมไช์ พอกหนังและทำให้มีกพิมพ์

4. น้ำมันระเหย (volatile oil or essential oil) เป็นน้ำมันที่ได้จากพืชโดยการกลั่นด้วยไอน้ำ (steam distillation) หรือการบีบ (expression) มีกลิ่นแรงเฉพาะตัวระเหยได้ง่ายในอุณหภูมิธรรมชาติ เนากว่าน้ำ นักวิทยาศาสตร์บางท่านกล่าวว่า "น้ำมันระเหยเป็น product ไม่มีประโยชน์ในกระบวนการกรีวิเคมี บางท่านกล่าวว่า "น้ำมันระเหยเป็น product แค่เป็นไปได้ว่าน้ำมันระเหยก็คือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของกระบวนการกรีวิเคมี" และอาจเป็นสารที่เกิดจากการทำลายพิษ ประโยชน์ทางค้านยา นอกจากใช้เป็นตัวแต่งกลิ่นแล้ว ตัวนี้ใหญ่ได้ไปในทางขับลม (carminative) ผ่านเข้า (antibacterial antifungal) ทางเดินหายใจ

5. ไขมัน (lipid) คือสารที่ไม่ละลายในน้ำ แต่ละลายในตัวทำละลายอินทรี (organic solvent) เมื่อศึกษาด้วยจะพบว่าไขมันเป็นของเหลวที่อุณหภูมิห้องเรียกว่าไขมัน ถ้าบีบ ของเหลวเรียกว่า "น้ำมัน" มักอยู่ในรูปอหะการสะสมของพืช ประโยชน์ของ lipid ในทางยาจะได้เครื่องชี้ฟัง emulsion หรือใช้เป็นสารช่วยเชื่อม น้ำมันจะหุ้ง รักษาไว้ด้วยหนัง เช่น น้ำมันกระเบน

e. ราดีน (resin) คือสารอินทรีที่เรียกสารผลิตภัณฑ์ไว้ก็เมอร์ มีรูปร่างไม่แน่นอน ถูกเรียกว่าสารที่สร้างจากเคมีสลับซับซ้อน ในตัวที่ละลายในน้ำ ตัวที่ละลายในตัวทำละลายอินทรี เมื่อศึกษาด้วยจะได้พบ เมื่อเผาจะได้ควัน เรดินอาจเกิดจาก normal physiological product คือ ตัวร่างกาย ให้เป็นปกติ หรือเกิดการสร้างเมื่อเป็นโรค (pathological product) หรือเมื่อตัวนี้มีเม็ดเกิดขึ้น ในธรรมชาติพบเรชินรวมกับน้ำมันระเหยหรือ gum ตัวอย่างเช่น ยางสน มหาหิงค์ กะปาน

7. วิตามิน (vitamin) หมายถึงสารประกอบอินทรี ที่มีอยู่เล็กน้อยในอาหาร ตามธรรมชาติสามารถรับเข้าสู่ร่างกายจากอาหารหรือแหล่งอื่น เพื่อให้มีหน้าที่เฉพาะทางกายภาพ หรือเพื่อปรุงเติบโตสูตรภาพปกติ แบ่งออกได้ 2 ชนิดคือ

7.1 วิตามินชนิดที่ละลายได้ในไขมัน จะมีการสะสมในร่างกายได้โดยสะดวกอยู่ในไขมัน เช่น วิตามิน A D E K

7.2 วิตามินชนิดที่ละลายไม่ได้ สามารถกำจัดออกได้โดยทางปัสสาวะ ไม่เก็บสะสมไว้ในร่างกาย คั่งน้ำ เมื่อขาดวิตามินเหล่านี้ อาการจะปรากฏให้เห็นในเวลาไม่นาน เช่น วิตามิน B C

8. ยาปฏิชีวนะ (antibiotic) เป็นผลิตภัณฑ์เคมีที่ได้จากสิ่งมีชีวิต ส่วนใหญ่ได้จากแบคทีเรียและรา สำหรับพืชชั้นสูงก็มีสารที่เป็นยาปฏิชีวนะ แต่ยาปฏิชีวนะที่ได้จากพืชชั้นสูงนี้น้อยมาก

9. สเตอโรเจต์ (steroid) คือสารอินทรีย์ที่มีโครงสร้างเป็น tetacyclic terpenoid ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาโดยพืชและสัตว์ ในทางการแพทย์มีการใช้สเตอโรเจต์พากษาระในเพศเป็นยานานาแส้ว เดิมการสกัดพอก cortisone ฯลฯ bile acid นั้นยุ่งยากและทำให้มีราคาแพง ปัจจุบันสามารถผลิตสเตอโรเจต์จากพืชและอุตุนิทรีย์ ซึ่งมีผลทำให้สเตอโรเจต์ถูกดูง (นิตติร์ แหะพะยอม, 2534 ; พะศิษย์พระพิพาฒพัฒนาทร, 2539)

สารสำคัญในพืชสมุนไพรมีหลายชนิด ทั้งที่เป็นสารปูนภูมิ ซึ่งได้แก่ โปรตีน ไขมัน เกลตีอิโนส แม่เซลลูโลส และสารทุติยภูมิได้แก่ น้ำมันหอมระเหย ออกูตออยด์ ไกลโคไซด์ แทนนิน พลาโวนอยด์ สเตอโรเจต์ เทอร์บินอยด์ บางไน ผลสารอื่นๆ รวมทั้งมีน้ำเป็นยังที่ประทับน้ำด้วย ที่ขาดเด่นนิพัทธ์ร่างกายไว้ต่างชนิดกัน แต่ในปริมาณที่แตกต่างกัน มักมีการเคลื่อนตัวทางการที่สร้างไปทางสมุนไพรในส่วนต่างๆของพืช แม้ว่าจะเป็นพืชชนิดเดียวกัน แต่สำหรับเดิบในสภาพแวดล้อมต่างกัน หรือเก็บเมื่อเวลาแตกต่างกัน สารที่สะสมไว้จะแตกต่างกันไป สารสำคัญที่ใช้สร้างสมุนไพรจะเป็นตัวกำหนดคุณภาพและประสิทธิภาพของงานน้าไปใช้ ทุกภาคของพืชสมุนไพรชั้นนำที่กับชนิดและปริมาณของสารสำคัญในพืชสมุนไพร จะเปลี่ยนแปลงต่อไป (ดูรัตน์ 2539) สำหรับปัจจัยสำคัญที่ทำให้คุณภาพของพืชสมุนไพรต่างกันนั้น ยังคง (2536) ได้กล่าวไว้ดังนี้คือ

1. ชนิดและพันธุ์พืช
2. สภาพแวดล้อม
3. เทคนิคการปลูก ประสบการณ์รักษาพืช
4. ช่วงเวลาของเก็บเกี่ยว
5. วิธีการเก็บรักษา
6. วิธีการแปรรูป

การใช้สมุนไพรเป็นยาரักษารोคร

นิรนาน (2540) กล่าวถึงการใช้สมุนไพรในสมัยโบราณว่า ตามวิธีการแพทย์แผนไทย คือการนำสมุนไพรมาต้ม เดียว จนได้น้ำสมุนไพรมีคุณภาพ แล้วจึงนำมาคืนแทนน้ำ เนื่องจาก

สมุนไพรเป็นอาหารธรรมชาติที่ໄດ้กัจคัตบรรรไหส์สิ่งมีชีวิต ปามาให้พื้อการค่างชีวิต ดังนั้นจึงควรรับประทานบอยที่สุดและหลายชนิดในปริมาณที่เหมาะสม เพราะสมุนไพรแต่ละชนิดมีประโยชน์แตกต่างกันไป ด้ารูจักใช้กีสามารถลดสร้างชีวิตที่มีความสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ด้าได้คุณเดร่องการกินให้เป็นไปตามวิธีธรรมชาติ ก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดูแลสุขภาพของตัวองอย่างไรก็ตาม นิจพิริ และพะยอม (2534) ได้กล่าวถึงการใช้พืชเป็นยาป่วยโรค ที่มีข้อควรระวังคือ ต้องรู้จักลักษณะที่แท้จริงของพืชที่จะนำมาใช้ เพื่อความปลอดภัยจากการใช้ผู้ใช้ควรมีความรู้ มีฉะนั้นจะทำให้เกิดอันตรายได้ความรู้ในด้านต่างๆที่ผู้ใช้ควรรู้มีดังนี้คือ

1. ความรู้ทางพอดุกกายศาสตร์ (morphology and anatomy) คือการรู้จักชื่อและส่วนต่างๆของพืชที่นำมาใช้ เช่น ราก ลำต้น ใน ดอก พล และเมล็ด เป็นต้น ตลอดจนการศึกษาและสังเกตให้เกิดความคุ้นเคยในหัวน รูปร่าง ขนาด สี กลิ่น และรส

2. มีความรู้เกี่ยวกับชื่อวิทยาศาสตร์ของสมุนไพรนั้น (scientific name) เมื่อจะใช้วิทยาศาสตร์ เป็นชื่อสถากดที่ใช้เรียกชื่อพืชชนิดเดียวกันทั่วโลก ผู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศจะชอบคุ้ยชื่อสกุล (genus) และชื่อรุ่นของพืชในสกุลนั้น (species) โดยเช่นกุ้กน้ำเงิน ใช้การพิมพ์ด้วย ศัพท์น หรือ การซีดเขียนใต้ แต่จะชื่อ เนื่องแสดงว่าเป็นชื่อเฉพาะ ชื่อสกุลเช่นนั้น ต้นคุ้ยตัวใหญ่ ส่วนชื่อรุ่นจะเขียนคุ้ยอักษรตัวเล็กทั้งหมด และมักเขียนชื่อนักวิทยาศาสตร์ที่เป็นผู้ดัดชื่อพืชที่นั้นเป็นคนแรกด้วย เช่น ชื่อวิทยาศาสตร์ชื่อยางกระเทียมคือ *Allium sativum Linn.* ค่าว่า Linn. ชื่อมาจาก Linnaeus การใช้ชื่อสามัญ (common name) หรือ ชื่อที่นิเมืองอาจจะง่ายแต่มักกิดความสับสน เนื่องจากพืชชนิดเดียวกันมีชื่อเรียกได้หลายชื่อแตกต่างกันไป เมื่ัวอยู่ในประเภทเดียวกัน ดูห้องภาคอาจเรียกชื่อไม่เหมือนกัน

3. รู้จักการเก็บพืชสมุนไพร (preparation of crude drugs) ที่ต้องการนำมาใช้เป็นยา เพื่อให้ได้คุณยาที่ดีมีคุณภาพ เช่น ด้านเป็นต้นสด ดอกสด รากสด และพืชที่ให้น้ำมัน ระหว่างน ควรเก็บขณะออกดอกเพียงบางส่วนที่เป็นราก ต้องเก็บตอนกระบวนการสร้างอาหาร หดหดแล้ว และมีการสะสมอย่างมากไว้ที่รากเดิมที่

4. รู้จักวิธีในการส่วนของสมุนไพรมาใช้อย่างถูกต้อง เช่น การใช้ส่วนที่เป็นราก ลำต้น ใน ดอก พล และเมล็ด

5. รู้จักวิธีการทำให้พืชสมุนไพรแห้ง (drying of crude drugs) การแปรสภาพขั้นต้นของพืชสมุนไพร โดยมากมักใช้วิธีการทำให้แห้ง ชั่งอาจหาดและอบด้วยความร้อน หรือส่งให้แห้งในที่ร่ม ชั่งต้องคำนึงถึงการรักษาคุณภาพของสมุนไพรไม่ให้เสียด้วย อุณหภูมิที่ใช้อบหัวไปคือ 45-60 องศาเซลเซียส เพราะสามารถทำลายเอนไซม์ที่อยู่ในพืชได้โดยที่สารสำคัญยังไม่สลายตัว อุณหภูมิที่ใช้กันหัวไปในแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 อุณหภูมิที่มักใช้ในการอบสมุนไพรให้แห้ง

ชนิดของสมุนไพร	อุณหภูมิที่ใช้ในการอบ (°C)
ดอก ใน กิ่ง เปลือก หั่นดัน	20-30
ราก	30-65
ผล	70-90
สมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย	25-30
สมุนไพรที่มีไกโตกาชาคีดและออกฤทธิ์	50-60

สีมา : ตัวอย่างของการอบสมุนไพรไทย (2540)

หลังจากอบสมุนไพรแห้งคึ่งแล้ว (ความชื้นไม่เกิน 8 %) ควรเก็บในภาชนะที่ป้องกันความชื้นและสามารถเข้าไปท่าปฎิกริยาให้สมุนไพรเสื่อมถอยภายใน

6. รักษาส่วนประกอบทางเคมี (Storage of crude drugs) การเก็บสมุนไพรไว้นานๆ ขึ้นรา ดีแทรกที่นเป็นไป ทำให้สมุนไพรเสื่อมถอยได้ ผู้นี้จึงต้องเก็บสมุนไพรไว้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพให้เสื่อมลงระหว่างรยะสั้นๆ หน่ายหรือเพื่อเก็บไว้ใช้ในระยะยาว และเพื่อมิให้เกิดการปนเปื้อนของจุลทรรศน์ทางเดียวกันที่เรียกว่า ไวรัส ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดการติดเชื้อช้อนชิ้นในคนได้รักษา โดยเฉพาะต้องรู้ว่า เชื้อระบุไม่ตายในการหั่นให้เดือดตามปกติ ด้วยการทำร้อนที่น้ำเดือด 121 องศาเซลเซียส ความดัน 15 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ระยะเวลา 10-15 นาที การเก็บรักษาสมุนไพร ควรเก็บในห้องความชื้นอุณหภูมิไม่เกิน 10 องศาเซลเซียส ความชื้นต่ำที่สุดในรายการไม่เกินร้อยละ 20 จะช่วยลดเวลาของการเก็บรักษาคุณภาพสมุนไพรได้นานขึ้น รวมทั้งควรเก็บให้เป็นสัดส่วนเท่าที่ป้องกันความสับสนของสมุนไพร

7. รักษาส่วนประกอบต่างๆ ของสารภัยในพืชสมุนไพร (Active constituents)

การเตรียมยาจากพืชสมุนไพร การปั่นยาสมุนไพร มีวิธีการมากรูปแบบ ของกระบวนการที่ใช้หลากหลาย สำหรับคนไข้แต่ละคนมาเป็นการเตรียมคราวละมากๆ เพื่อใช้หน่อย เพื่อความสะดวก ตลอดจนเพื่อควบคุมมาตรฐานและปริมาณที่ถูกต้องเหมาะสม จึงมีการสกัดตัวยาออกมาน้ำยาในหลายรูปแบบของขนาดเรียน เร้นเป็นเม็ดอม แคปซูล ผงบรรจุขวด น้ำมันสำหรับทา ซึ่งเติมสารรักษาด้วยคุณสมบัติที่จะใช้งานน่าယต่อไป การสกัดตัวยาจากสมุนไพรมาใช้มีสาเหตุหลายประการคั่งนี้คือ

**สำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏพิมลสารмат
พิมพ์โลก**

1. เพื่อให้ได้ตัวยาบริสุทธิ์ที่จะนำไปใช้สามารถควบคุมความแรงของยาได้ง่าย
2. ลดการเสื่อมสภาพของตัวยาให้น้อยลง เช่น การเสื่อมสภาพของตัวยาที่เนื่องจากการกระทำของอนุรักษ์ที่ป้องกันไม่ให้ในสมุนไพร
3. ทำให้ตัวยาดีขึ้น เครื่องตัวจ่ายชีว์ ได้ผลิตภัณฑ์ที่สวยงามน่าใช้
4. การทำสมุนไพรให้อยู่ในรูปแบบนี้ ทำได้ยากกว่าการสกัดตัวยาของมาเพียงอย่างเดียว
5. สมุนไพรไม่สามารถทำในรูปของยาฉีดที่ป้องกัน
6. ขนาดของยาที่รับประทาน ถ้าเครื่องจากตัวยาที่สกัดได้จะมีขนาดน้อยลง สะดวกในการเก็บ การขนส่ง และการบรรจุ

การสกัดสารจากสมุนไพร เป็นการสกัดเอาตัวยาออกจากการพืชให้มากที่สุด โดยใช้น้ำ น้ำอันหรือเหล้า ด้วยวิธีการต้ม ชง หุง บนเตาเป็นไฟ ปั้นเป็นถุงกอตอน ตากแห้ง ฯลฯ (ภูมิพิชัย, บ.ป.ป.) วิธีที่มีผู้นิยมใช้เป็น 5 วิธีคือ

1. **ยาซอง (infusion)** เป็นวิธีการนำสมุนไพรซึ่งบดหยาบๆ มาสกัดตัวยาที่สามารถถ่ายนำ้ได้ออกมาย โดยนำสมุนไพรที่บดหยาบไว้ในถ้วยหรือถ้วยร้อนประ善于 2-3 นาที แล้วใช้รับประทานทันที เพื่อคงตัวของยาไว้ไม่นาน จึงต้องเตรียมใหม่ทุกครั้งที่ต้องการรับประทาน ปัจจุบันนิยมบรรจุเป็นซอง รังนิยามาหามุนไพรที่ทำแทนยาสั่งของหลวง 1 แก้ว (250 cc.)

2. **ยาเพ้ม (decoction)** เป็นวิธีการที่นิยมนากที่สุด ด้วยการใช้ความร้อนต้ม สมุนไพรกับน้ำ เพื่อสกัดตัวยาที่ละลายได้ออกมา ควรใส่โคขดินน้ำเย็นลงผสมกับสมุนไพรในภาชนะที่เช่นจะสม (นิยนใช้ภาชนะชี้ง ไม่ทำปฏิกิริยากับกรดหรือด่าง คนโบราณมักใช้หม้อดิน) สมุนไพรที่นำมาต้มถ่านเป็นน้ำ ไม่บดคลิงให้หล่อลงหันเป็นชั้นแล้วถัก ถ้าเป็นแก่นควรผ่าและหันเป็นชั้นให้มีขนาดเท่ากัน เพื่อให้คายาละลายได้ดีขึ้น ถ้าเป็นใบใหญ่ควรหันฝอยถ้าใบเล็กต้มให้ก้นที่แต่ถ้าเป็นใบมีเล็กต้องใช้ทั้งใบ ไม่บดคลิงเป็นท่อนเพื่อมิให้แตก ใช้ไฟบนภาชนะต้มให้เคี่ยค แล้วใช้ไฟอ่อนต้มอีกประมาณ 15 นาที หมั่นคนอย่าให้ยาไหม้ ตั้งไว้ให้เย็นแล้วกรองหรือบีบกาก เพื่อให้น้ำที่ยังคงอยู่ในกาออกมาร่วง โดยทั่วไปใช้น้ำ 3 ถ้วน ต้มเคี่ยวให้เหลือตัวยา 1 ถ้วน โดยวิธีนี้ทำให้ได้เฉพาะสมุนไพรที่มีตัวยาละลายนำ้ได้และทนต่อความร้อน มักมีสารอาหารพวกน้ำตาลและโปรตีนออกมาร่วง ขาดการรับประทานวันเดียว ถ้าเป็นนมอีกอยู่ต้องกวนทุกเช้าเพื่อเพื่อกันบูดเสีย ข้อดีของยาต้มคือ เตรียมง่าย สะดวก และปลอดภัย ยาดูดซึมง่าย ออกฤทธิ์เร็ว ข้อเสียคือเก็บได้ในนาน รสชาติ กดิ่น อาจรับประทานยากสำหรับบางคน

๗
๖๑.๔๒
๔.๑๗

3. ยาดูน (digestion) คล้ายวิธีดูมแต่ใช้เวลานานกว่า โดยผลไฟฟังค์ชันใช้ อุณหภูมิประมาณ 40-60 องศาเซลเซียส

4. ยาหมัก (maceration) เป็นวิธีการนำสมุนไพรที่บดแล้วหรือใช้ผึ้งศีรษะสังฆ่าให้ละลายเข้าในสารละลายที่สามารถถ่ายผ่านเยื่อหุ้มไขกระดูกได้ เช่น น้ำ หรือเหล้า มีการใช้ในภัณฑ์มิฝ่าปิคเมิร์ชิต เช่น ขวดใส่หรือถังน้ำตก เช่น ใช้เวลาประมาณ 3-10 วันหรือตามความเหมาะสม ควรเชิญเป็นครั้งคราว

5. การกรอง (Percolation) เป็นวิธีการสกัดโภชนาคให้ด้วยกระดาษค่อๆ ให้ผ่าน แท่งภาชนะพิเศษที่บรรจุศมนุนไพรสำหรับสกัด การสกัดโภชนาคนี้อาจมีตัวยาหลักชนิดปั๊กน้อย อ้างมาไปดำเนินการต่อได้อีกด้วย

5.1 การสักคืนสารบบธุรี นำสารสนับพิรที่กรองໄດ້ປັບປຸງດ້ວຍກຽມ
ວິທີຕ່າງໆ ເພື່ອໃຫ້ສາມາດເພີ້ນຕົວຢ່າທີ່ຕ້ອງການອອກນາໃນຮູບປາຣນິຖຸຮັບ

5.2 การตักษ์สารกีดสั้งเคราะห์ นำส่วนตักษ์คุณทรัพย์ที่ได้ไปคัดแปลง
โครงสร้างทางเคมีเพื่อให้ได้สารใหม่ ซึ่งมีคุณสมบัติในการใช้รักษาเป็น抗ร้ายมีพิษน้อยลง

5.3 สารสนเทศเชิงพาณิชย์ นำสารที่สกัดให้มานำเครื่องยาในรูปป้ายเครื่องอย่าง
ง่าย ชี้งสามารถนำมาใช้ได้ทันที หรืออาจนำไปผสมกับยาเครื่องชนิดอื่น

เมื่อได้สารสกัดจากพืช ที่ใช้ในรูปการสารสกัดบริสุทธิ์ สารกึ่งสังเคราะห์ และสารสกัดอย่างหยาบใช้รักษาทางเลือดออกอาหารและเส้นชั้นรวม นำมานำเครื่องเป็นยาเตรียมในรูปแบบต่างๆ เช่น

- ยาฟ้า ได้แก่ ยาฟ้าซีอิม (syrup) ยาเขวนตะกอน (suspension) และ ภูมิคุ้มกัน (emulsion)
 - ยาเม็ด ได้แก่ ยาเม็ดแบน (tablet) และยาแคปซูล (capsule)
 - ยาผง ผงเป็นยาทากอน เช่น ใช้โรย (dusting powder)
 - ยาขี้ตัง เช่น ครีม และ ointment
 - ยาฉีดและอินเจกชัน

กนก5 (2542) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสมุนไพร โดยกล่าวถึงการเตรียมยาและการปัจจัยสมุนไพรว่า ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานต่างๆคือ

1. ข้อกำหนดมาตรฐานเพื่อควบคุมคุณภาพพัฒนาฯ ซึ่งต้องพิจารณาเกี่ยวกับ
 - 1.1 ชื่อทดลองศาสตร์ ชื่อทั่วไป ชื่อท่องดิน
 - 1.2 ลักษณะทั่วไป
 - 1.3 ส่วนที่ใช้ประโยชน์
 - 1.4 การเก็บเกี่ยว

1.5 การตรวจสอบลักษณะภายนอกแท้ทักษิณในทางก่อตั้งจุดที่ก่อ

1.6 การกำหนดสิ่งปลอมปน

1.7 การหาปริมาณถ้าด้าน

1.8 การกำหนดปริมาณความชื้น

1.9 การกำหนดส่วนที่ถูกตัดได้ตัวท่าละลายต่างๆ

1.20 การตรวจสอบลักษณะทางเคมีและปริมาณสารสำคัญ

1.21 การตรวจสอบทรัพย์และเชื้อรา

1.22 การตรวจสอบให้เป็นพิษ เช่น ปะอ๊อก ตะกั่ว สารหมุน

2. ข้อกำหนดมาตรฐานสำหรับกุญแจเม็ดสนับน้ำพิร ต้องพิจารณาสิ่งเหล่านี้ด้วย

2.1 สี กลิ่น รส และขนาดของไข่มีด

2.2 การผันแปรของน้ำหนักไข่แต่ละเม็ด

2.3 เวลาการกระจายตัวของ

2.4 สารสำคัญ (แบ่งเป็นประกายไฟฟ้า)

2.5 ชนิดและปริมาณสารกันเสีย

2.6 ฤดินทรี เชื้อรา และโภชนาคเป็นพิษ

3. ข้อกำหนดมาตรฐานสำหรับกุญแจเม็ดสนับน้ำพิร ต้องพิจารณาสิ่งเหล่านี้ด้วย

3.1 สี กลิ่น รส และความเป็นค้าง

3.2 น้ำหนักต่อบริบัตร ปริมาณน้ำและออกซิเจน ความชื้น

3.3 สารสำคัญ

3.4 ชนิดและปริมาณสารกันเสีย

3.5 ฤดินทรี เชื้อรา และโภชนาคเป็นพิษ

ในการเตรียมยาตามคำรับสั่งแพทย์ แบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1. ตามกรรมวิธีการเตรียม เช่น ยาต้ม ชง ดอง หง ฉุกเฉิน เม็ด ชีฟิง
ยาสูบ สุกดม น้ำดื่ม รนไออ รนควัน ชาบ พอก

2. ตามการรักษา เช่น ยาชาตุ จีน ป่าลุงก้าสัง บุตเต็ช พอก ฐู ชาบ มะไหก
เนื้อหอยเม็ด รนหัว ชาบ ตัครา กุ้ม ก้อน ถ ทุค

หลักการป้องยาสนับน้ำพิร เพื่อให้ได้ยาที่มีคุณภาพดี ต้องพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

1. ตัวยา ได้แก่ รูปถักรักษา สี กลิ่น รส ชีฟ์ที่ถูกต้องตรงตามคำรับ และ
รูปถักรักษา และพิษของตัวยา

2. สรรพคุณยา ต้องมีฤทธิ์ตรงตามคำารับที่ก็จะยา และโรคที่มีฤทธิ์ค้าขายกัน
3. ปรินาณ หมายถึงน้ำหนักหรือขนาดดูดองตามคำารับโรค สัดส่วนของตัวยา

และน้ำกระสาขยา ขนาดตัวยาที่ใช้

4. วิธีการปูรุ่ง ต้องดูดตามหลักการปูรุ่งยาแผนโบราณ และคำารับที่ต้องการ รู้จักตัวยาห้ามผสม

5. ความสะอาดและสะอาดเรียบร้อยของเกี้ยวกับตัวยา และภาชนะที่ใช้
6. ความรู้ดูดหมายยา

วิธีการปูรุ่งยาไทย (โบราณ) มี 23 วิธี (แมสัช) 24 วิธี (เวชา) 25 วิธี (เวชศึกษา) โดยมีคำย่อคือ ผงเม็ดดื่ม คงค่างคม ชนชาบไอก คั่วหางานกั้น หุงน้ำมันสูบบันดัดเข้าไป ชะตาเพลก ประคนถุงหัวไว้ กวากสวนเห็นนกทราบ แต่ตะชันดีๆไปได้ดังนี้คือ

1. ยาผง ยาดำเนินผงແลัวบดละเอียด ละลายน้ำกระสาขยาให้สนิม เช่น ยาห้อม

2. ยาเม็ด ยาดำเนินผงແลัวบดละเอียดรับประทาน
3. ยาดื่ม นำตัวยาใส่หม้อเดินน้ำให้ท่วมตั้งบนไฟเคียวให้เดือดรินน้ำดื่มน
4. ยาดอง นำตัวยาแช่ในน้ำสะอาด หรือน้ำสุรา รินน้ำดื่มน
5. ยาน้ำค่าง นำตัวยาผงให้ให้มีเป็นค่างແลัวอาคางน้ำน้ำแข็งปั่นให้ร晕ดื่มน
6. ยาคม ขยำประเพณมถัวห่อผ้า หรือบรรจุลงในกลัดไร์ล
7. ยาอ่อน ยาดื่มเอาน้ำอ่อนหรือบัวบานปาก
8. ยาชาบ นำเครื่องยาผสมกันแล้วต้มลุกน้ำตะยา ให้น้ำยาเนื้ออบ
9. ยาวนไอก นำเครื่องยาผสมกัน แล้วให้กับน้ำสะอาคนองเดือด ให้ไอน้ำเดือดร้อน (ไม่กระโจนผ้ากีตี)
10. ยาคั่ว (ยาผง) นำยาผงห่อครัวไฟให้ใหม่ บดเป็นผงละเอียด ละลายน้ำดื่มน
11. ยาหสอน นำตัวยามาผสมกัน บรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่ ใส่น้ำสะอาคหรือสุราเติมกระบอก อุดปากกระบอกให้แน่น หลานไฟให้สุก รินน้ำดื่มนรักษาโรค
12. ยาถั่น นำตัวยาใส่เครื่องต้ม กลั่นเอาแต่ไอหรือน้ำเหลืองดื่มน
13. ยาหุงน้ำมัน นำยาหุงศวยน้ำมัน ใช้น้ำมันที่หุงทางเรือพ่น แก้ข้อซอกฟกช้ำ ยาผสมน้ำมัน นำเครื่องยาผสมน้ำมัน เช่นน้ำมันมะพร้าว น้ำมันถั่ว น้ำมันงา ใช้สีแพลง
14. ยาสูบ นำเครื่องยาผสมกัน แล้ววนเป็นบุหรี่สูบหรือบดกึ่งสูบ
15. ยานัดฤทธิ์ ยาประสมແลัวตัวหรือบดให้ละเอียด ใส่กส่องเป่าทางงมูกและสำคอ

16. ข้าราชการ นำเครื่องหมายสมกันແล็วต์มกับน้ำสีอะชาด ใช้น้ำข้าราชการถังบากแต่ง
17. ข้าราชการ นำเครื่องหมายสมกันແล็วต์มกับน้ำสีอะชาดไว้เช่น
18. ข้าราชการ นำตัวข้าราชการเป็นผู้ หมายกับน้ำให้เป็นข้าราชการ หรือเอาตัวข้าว่าฝัน กับน้ำให้เป็นข้าราชการ
19. อาพอก นำตัวข้าราชการกันตัวให้ແลดอกใช้พอกหัวฟื้น แก้ปวด บวม
20. ชาประคบ นำเครื่องชาห่อศีรษะ ทำเป็นถุงประคบ นาน หรือนวดคั่วยถุงประคบ
21. ยาสูบ นำตัวข้าราชการกันແล็วหอกหรือไปปะลงบนกระหน่อน เรียกว่ายาสูบกระหน่อน
22. ชา gwac นำชาที่ใช้กวนเตรียมให้พร้อม เอาน้ำป่าจาก gwac ไม่คล่อง
23. ยาส่วนทวารหนัก นำตัวข้าราชการกันตัวน้ำยาส่วนทวารหนักให้ถูกต้อง
24. ชาหนึ่งทวาร นำตัวข้าราชการกันແล็วหากเป็นแห้ง เทน้ำที่กวนทวารหนักให้ถ่ายอุจจาระง่าย

การอนไอย้อนคั่วยสมุนไพร

เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ได้รับการปั้นดังและบรรเทาอาการของ โรคภัยไข้เลือดตื้น โรคภูมิแพ้ที่ไม่รุนแรง หวัดเรื้อรัง อาการปวดเมื่อยตามร่างกายทั่วไป (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2540) มีอุดมคุณทางยาคุณภาพดี ยังพบว่า การใช้ส่วนร้อนสามารถรับประทาน อาการเจ็บปဨนได้โดยเพิ่มจำนวนร้อน และการหมุนเวียนในหัว รวมทั้งส่งเสริมการหายของแมลงศีวะ เพชรน้อย และมะนาว (2543) ไศศิกษายิ่งเก็บกัญชาดันทุนและผลการอนไอย้อนคั่วยสมุนไพร ต้องการประมาณความเจ็บปဨนสูงสุดที่ 99.0 และเมื่อวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยบริการได้ค่า 523.27 บาท ต่อหน่วยบริการ สมุนไพรที่ใช้อน หนึ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1. สมุนไพรที่มีกลิ่นหอม มีสารน้ำมันหอมระเหย ช่วยรักษาโรคและอาการต่างๆ เช่น อาการคัดจมูก ปวดเมื่อย และเรียนศีรษะ คือ ไฟต์ ขมิ้น ผิวนะครุค ตะไคร้
2. สมุนไพรที่มีรสเปรี้ยว มีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนๆ ช่วยชำระล้างตับตกปรก บำรุงคั่วพริก เพิ่มความต้านทานให้แก่ผิวหนังคือ ในมะขาม
3. สมุนไพรที่เป็นสารระเหยได้ มีกลิ่นหอม ช่วยดีดอาการหวัดคัดจมูก ใจ悸 ทิ้งเส้น การบูร แมลงอหงék หนองหัวแดง ใบบุคคลิตตี้ต์ ไม้จันทร์หอม
4. สมุนไพรที่ใช้บรรเทาอาการปวด ได้แก่ ไฟต์ นาอก หญ้าคา ใบหนาด ตัวอย่างสมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนผสมในการอบ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนผสมในการอบไอน้ำ

เลขที่ ชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์/วงศ์ ส่วนที่ใช้ สรรพคุณของเมกนี	ประโยชน์
1. ขันนิ้น <i>Curcuma Longa Linn.</i> เหง้า น้ำมันหอมระเหยและสารให้สี ⁴ Curcumin เม็ดน่องชาดำ Curcuminott.	ใช้รักษาโรคผิวหนังเนื้องอกและรักษาไวรัสตับอัลฟ่า
2. ขันกลิ่น <i>Santalum album</i> เก็บ น้ำมันหอมระเหยประกอน ชั่วชือไร้ควิวานัง รักษาเมด (SANTALACEAE) ด้วย Santalot Santolin ติดเชื้อ	
3. ตะไคร้ <i>Cymbopogon citratus</i> ทั้งต้น น้ำมันหอมระเหยประกอนศูนย์ ให้เป็นยาที่ใช้ลดความร้อน Staph. (GRAMINAE) และราก Citral citronellol เป็นพืช ขันหน่อ ปักษาระ	
4. เพลงห่อน <i>Pandanus odoros-Ridl</i> ใน มีน้ำมันหอมระเหยและ Cardiac glycoside	ใช้แก้ไข้ บ้ารุกัวร่า
5. ใบไผ่ <i>Bambusa blumeana</i> ใน สารในกลุ่ม Flavonoid Schult	ให้เกิดไข้ ขันหน่อ ต้อบารุงไวรัส เป็นตัวเร่งตัวเร่งตัวลดลงในสารเคมีที่รักษาและลดลงในภัยคุกคาม ลดอาการต้อบารุง
6. โขรา <i>Zingiber cassumunar</i> Roxb. เหง้า น้ำมันหอมระเหยประกอน ด้วยอนุพันธุ์ของ Benzaldehyde และสารอีดีเอ็มที Curcumine	เก็บเพื่อรักษาโรคผิวหนังและรักษาไวรัสตับอัลฟ่า
7. เมชาน <i>Tamarindus indica</i> Linn. (CAESALPINIACAEAE)	ให้ใช้รักษาผิวหนังรักษาไวรัสตับอัลฟ่า
8. ถูกต้อง <i>Eucalyptus citriodora</i> Hook. (MYRTACEAE) เหง้า น้ำมันหอมระเหยประกอน ด้วย Eucalyptot	ให้เป็นยาแก้ไข้ หายใจ
9. ราชพฤกษ์ <i>Ricinus communis</i> Linn. ในและ ก้าน เต้นท์ออกฤทธิ์ในเมือง Ricin เป็น protein เป็นพิษ	ใช้บ้ารุกัวร่า บ้ารุกัวร่า แก้ไข้ หายใจ แก้พิษ ให้สุขุม แก้หวัด เมล็ดกัดต่อย
10. หญ้าสาล <i>Imperata cylindrica</i> Beauv (GRAMINAE)	ให้เกิดไข้ ขันหน่อ ลดความร้อน ในร่างกาย แก้หวัด
11. หนาน่า <i>Blumea brasiliensis</i> DC. (COMPOSITAE)	น้ำมันหอมระเหย และวนนกอ
12. หนานา <i>Elfentheria americana</i> Merr. (IRIDACEAE)	ใช้รักษาไข้สะคอก แก้หวัด ให้เก็บกัดซึ่งนูก หายใจ ไม่สะดวก
13. เมทอล <i>Mentha arvensis L.</i> var piperaceens Malib	แพ่ก็อตยา อาหาร ยาอี้ทัน ขับลมในกระเพาะอาหาร สำไช้ แก้ปวดท้องดูกเสียด แก่นเม็ด พักบวน วิชเวียนศีรษะ

ที่มา : เพชรน้อย แบบฉบับ (2543)

๒) การอ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์จากยาสมุนไพร

การรักษาโรคโดยใช้ยาสมุนไพรนั้นมีมาตั้งแต่สมัยทุกภาค จนเชื่อในการรักษาสูญเสียได้เชื่อว่าเป็นธรรมครุของชาติไทย สามารถใช้ทุกชนิดเพื่อรักษาโรคได้ เส้ากันว่าหนึ่งชั้วไม้มีการรักษาสูญเสียได้ เช่น ที่ชากันน้ำดื่มแล้วแล้วมีสรรพคุณทางยาทั้งสิ้น แต่จะมีมากน้อยแตกต่างกันเท่านั้น (ไทยวน, 2542)

สมพร (2542) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยศ้านสมุนไพร และรายงานไว้ว่า การศึกษาการแพทย์สมัยก่อน เป็นการเรียนและการถ่ายทอดภัยในครรภ์ โดยการอ่ายทอดขึ้นอยู่ กับลักษณะความตื้นหรือหัวง่วงสูญเสีย ที่สูญเสียให้รับ เช่น มี้า น้า ชา หรือสูญเสียที่สูด ภายในครรภ์ จะสอนแต่ถูกทางเป็นส่วนใหญ่ มีส่วนน้อยที่เป็นคนอื่น เมื่องจากครรภ์รับไม้ เป็นพิษยังไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เพราะครรภ์ต้องใช้ความสังเกตพิจารณาในเรื่องของน้ำดีดีไซด์ และความ อุดทันหากเพียรรู้ว่า ถูกหลานหรือพิษทันใจจะรับสืบบทวิภาคความรู้ได้หากผ่องใส่ให้หัน ซึ่งเป็นที่ รู้กันว่าในสมัยก่อน พิษจะมีความปรีชาสามารถสืบทันเมืองมากรุ่ง ภารต์อ่ายทอดความรู้ตามแบบ พื้นบ้าน สำหรับหมอนพื้นบ้าน (รวมทั้งหม้อหาร) ส่วนใหญ่ที่ผ่องใส่ในชุมชนชนบท เช่น หนอง ตุนไพร หนองตานเย หนองกระอก หนองนา เป็นต้น มักจะเป็นราษฎรบุรุษเป็นหมอนอยู่ก่อนแล้ว เรียนวิชาจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือช่างเรียนจากหมอนพื้นบ้าน ก่อนที่จะเริ่มรับสืบทอดน้ำพัก ให้รู้ และมองดูเป็นพิษยังกับครรภ์ประเพณี

การเรียนทางกฎหมาย อาศัยการศึกษาจากผู้ร่าก่าที่สืบทอดมา เช่นสมุดข้อตกลง บันทึก คนอาจใช้หนังสือสารานุกรมที่มีขายในห้องตลาด ในค้านการปฏิบัติ จะเรียนจากประสบการณ์ ของอาจารย์โดยตรง โดยการเป็นผู้ช่วยหนอหรือถูกมือ อย่างสังเกตและคงใจณ์ทั้งเกิดความ ช้านาญ แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนแบบนี้ ไม่มีระบบมาตรฐานที่แน่นอน และที่สำคัญ คือผู้ร่ากามุศบุญหรือในส้าน ที่คัดออกที่อยู่กันมานั้น บางครั้งขาดการตรวจสอบ รวมทั้งการ อ่อนด้อยทางค้านภาษา จึงอาจทำให้เกิดการคัดถอกผิดๆ เช่น กินกได หาดกได (กินก็ไดหากกได) หรือน้ำเต้าลง น้ำพิงกได (น้ำเต้าลง น้ำพิงกได) เป็นต้น การอ่ายทอดความรู้ทางการแพทย์ แผนไทย เป็นลักษณะปากต่อปากแล้วว่าท่องจำ และต้องอาศัยประสบการณ์ ใช้การสังเกตดูจึงได้ ชื่นใจ การศึกษาวิชาการแพทย์จึงมิใช่ของง่าย ต้องอาศัยความมานะบากบั้นหากเพียรและอดทน เป็นเวลาแรมปี เพื่อจะได้จดจำสั่งสอนได้แม่นยำ โดยครูจะสอนวิธีตรวจสอบรักษาคนไข้ สอนวิธี ปรุงยา โดยสอนให้รู้จักสิ่งต่างๆที่ใช้เป็นส่วนประกอบของยา ทั้งที่เป็นพืชต้นๆ และชาตุวัสดุ พิษยังจะต้องฟ้าดัวไก่สีชิด กอบสันใจปูนนิบดีและตีคลามตามได้ เวลาที่ครูสอนไปรักษาคนไข้ นอกสถานที่ต้องค่อยพิเศษ เพื่อจะได้เรียนรู้และทำความเข้าใจจากการสังเกตอาการของคนไข้ โดยครูจะอธิบายให้รู้ถึงที่ตั้งแรกก็คงของโรค ชื่อของโรค และยาสำหรับปานบัคโรคต้องให้แม่นยำ

ผู้เป็นแพทย์สมัชก่อน จะต้องมีความรู้ความสามารถในการป้องษาเอง ดังนั้นจึงต้องเรียนรู้เกี่ยวกับพันธุกรรมไฟฟารตามแต่ครุภัณฑ์สนควร โดยในขั้นแรก จะต้องเรียนรู้ชนิดของสมุนไพรและคุณสมบัติ ตลอดจนการเก็บรักษา ส่วนพิเศษแต่ละชนิดนั้น ศิษย์จะต้องอาศัยการสังเกตและจำจำแนกเอง ขั้นที่สอง ศึกษาศึกษาจากตำรา แพทย์จะต้องศึกษาจากศัลย์ที่ทางลักษณะอาการของโรค และทำรากศัลย์สตรีพุทธที่บอกรถยาทั้งปวง ศัลย์ที่ศักดิ์ศรีเป็นอย่างดี ก็คือ สมุนไพรในนิจดัล ราชวินิจฉัย โรคโนกาน ปูมอนดา นาไฮหรัด ศักดิ์สิริ สาระ รัตน มาดา ชาครา ติงรัมถ์คงหนะ บุจชาปักขันธิกา เป็นสำคัญ ขั้นสุดท้าย ศึกษาการทำนายโรค ศึกษาโดยความคุ้นไปเช่นสู่ป่วย เรียกว่า ถือช่วงษา ต่อมาจะมีความชำนาญเข้าเป็นสำคัญ จนรักษาเองได้ด้วยตัวเรียนจนหลักสูตร และเป็นหมอด้วยคุณเด็ก ในกระบวนการดูแลผู้มีความรู้ทางการแพทย์แผนโบราณ เช่นเป็นสมานุ ชมนรน มักมีการเปิดบริการให้การรักษาโรค โดยเฉพาะใช้ยาสมุนไพรในรูปแบบต่างๆ เช่น ยาดัน ยาผง ชาถูกอกถอน การนวดอย่างมีการใช้สมุนไพรประคบ ตลอดจนมีการอบหรือร้อนยาสมุนไพร

ประเวก (2542) ได้กล่าวว่า ที่จังหวัดน่านมีภูมิประเทศแบบไทย 3 อย่างคือ

1. น้ำดื่ม บริการน้ำดื่ม ผลการวิจัยพบว่า การน้ำดื่มสามารถดูดซึมน้ำ ลดความเครียด ความตันตด ไม่ต้องซื้อยาจากต่างประเทศ
2. ประคบด้วยสมุนไพร ยกเว้นเมื่อย มีการสัมผัสทางกายชี้งฟ้าให้หายเข้า
3. ชาเยาสมุนไพร ยาสมุนไพรที่พิสูจน์แล้วว่ามีประโยชน์จริงๆประมาณ 30-35 ชนิด เช่น ขมิ้นชัน แก้วป่าดอง องค์การเภสัชกรรมผลิตยาสมุนไพรดังๆ ที่วิจัยเปรียบเทียบ กับยาแผนปัจจุบันคือ “ อัลลิมิลค์ ” พบว่า อัลลิมิลค์เก็บป่าดองได้ร้อยละ 85 ขมิ้นชันแก้ได้ร้อยละ 95 ประเภทยาจะเป็นยาแก้ไข้ แก้ไข้เหลือง ผึ้กกระแทก มะขามแขกช่วยได้ “ งูสวัด ” ต่างประเภทให้ผลดีเยี่ยม Acyclobia ซึ่งเป็นยาที่แพงมากและเป็นยาตีที่ทุก วิชัยหัวบูรีไปกับ “ คริมพญาเยอ ” เพื่อให้แก้ไข้คุณลักษณะว่า พบว่า คริมพญาเยอ มีคุณสมบัติแก้โรคได้ดีกว่า

ข้อเสนอแนะในการใช้สมุนไพร

1. ใช้ให้ถูกต้น เนื่องจากสมุนไพรมีชื่อห้องหรือชื่อกันมาก แนะนำให้ใช้ชื่อห้องถิน เรียกแต่ก็ต่างกันออกไป ทำให้เกิดการสับสนในการใช้ได้ยาก ดังนั้นจึงต้องมีความระมัดระวัง และการนำมานำใช้ศึกษา นอกจากจะไม่มีผลในการรักษาแล้ว บางชนิดยังทำให้เกิดอันตรายด้วย
2. ใช้ให้ถูกส่วน เพราะในต้นพืชสารที่มีฤทธิ์ทางยาไม่ได้มีเท่ากันทุกส่วน สารสำคัญที่ใช้เป็นยาป่าบดโรค อาจมีอยู่ในบางส่วนของพืชเท่านั้น

3. ให้ไห้อุกหนาด ปรินาณของตัวยาหารือจากครุภัณฑ์เดือดแล้ว ถ้ามีปรินาณหาย้อยกันไป อาจไม่มีประสิทธิภาพในการรักษา หรือถ้ามีปรินาณมากเกินไปอาจเกิดเป็นพิษได้ นอกร้านนี้ควรมีกำหนดระยะเวลาในการรับประทานยา เช่น 3, 5 วัน ect วันละกี่ครั้ง ก่อนหรือหลังอาหาร

4. ให้ไห้อุกไวซี การเตรียมผิดไวซีจะทำให้ไม่มีผลในการรักษา และซังทำให้เกิดผลข้างเคียงอันไม่พึงประสงค์ได้ สมุนไพรบางชนิดใช้สด บางชนิดใช้แห้ง บางชนิดต้องปั่นไปก่อน ในการเตรียมต้องเตรียมตามตารางที่กำหนดไว้ และเป็นส่วนยาครูด ไม่การรับรองทั้งจากแพทย์แผนโบราณและแผนปัจจุบัน

5. ให้ไห้อุกกับโรค โดยตรวจสอบครรภุคุณให้แน่ชัดก่อนว่ารักษาโรคบัน្តໄດ จริง เช่น ถ้าห้องผูกต้องให้ยาระนาด ถ้าใช้ยาที่มีฤทธิ์ฝ่าค้านจะเพิ่มความท่องผูกอีกซึ่งจะทำให้ฤทธิ์ข้างเคียงของสมุนไพรนั้นด้วย โดยเฉพาะอาการแพ้ หรือสารพิษที่มีอยู่ในสมุนไพร

นอกร้านนี้ ยังต้องระมัดระวังเรื่องความสะอาดของสมุนไพร ตลอดจนเครื่องมือ เครื่องใช้และภาชนะที่ใช้ด้วย

หลักการทั่วไปในการเก็บสมุนไพร ช่วงระยะเวลาหารือถูกการที่เก็บสมุนไพร ความสำคัญมาก ซึ่งขึ้นกับกระบวนการเริ่มต้นและการใช้ของพืช หลักการโดยทั่วไปมีดังนี้

1. พืชที่ให้เม็ดมันยะเหย ควรเก็บขณะออกดอกก้าวต้นนาน

2. พืชสมุนไพรประเภทรากหรือหัว เก็บในช่วงที่พืชเข้าสู่การเจริญเติบโต ในบริเวณกว้างๆ กระบวนการสร้างอาหารอยุตด้วย หรือในช่วงศันธุ์หน้าดึงปลายถุงร้อน เพื่อช่วยน้ำ ทำการสะสานปรินาณตัวยาไว้ที่หัวและรากศูนย์กลางถุง

3. พืชสมุนไพรที่เนื้อมีเม็ด ก่อนก่อนที่จะเริ่มผลใบใหม่ ถ้ากิ่งหรือใบใหม่ผลออกแล้ว สารที่เปลือกจะถูกถูกดึงไปเลี้ยงส่วนใหม่

4. พืชสมุนไพรที่เป็นใบ เก็บก่อนหรือเริ่มออกดอก และเก็บในเวลากลางวัน อากาศแห้ง บนใบจะมีปฏิกิริยาการสังเคราะห์สูงสุด สารต่างๆ ซึ่งสะสมอยู่ที่ใบยังไม่ได้ออกล้ำเมียไปอังส่วนต่างๆ ของพืช

5. พืชสมุนไพรที่เป็นดอก เก็บเมื่อออกเจริญเติบโต คือออกตูมหรือแรกเย็น

6. พืชสมุนไพรที่เป็นผล เก็บเมื่อผลใหญ่เต็มที่แต่ยังไม่สุก ถ้าผลสุกจะอมสารต่างๆ อาจถูกทำลายไปและมาไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของเมล็ด ซึ่งจะเจริญเป็นต้นอ่อนต่อไป

7. สมุนไพรที่เป็นยาดีคือ เก็บเฉพาะสูงของเดิมที่ เช่นตอนที่เปลือกแก่มาก
มีสารสำคัญสะสมอยู่มาก (นิยศิริ และพะยอม, 2534; คณะศิษย์พระพิกาลพัฒนา, 2539)

ประโยชน์และข้อเสียของสมุนไพร

รุ่งรัตน์ (2535) และ นิรานัน (2540) ได้กล่าวถึงความสำคัญ ประโยชน์ และข้อเสีย
ของสมุนไพรไว้ดังนี้คือ

1. ใช้ในการฟื้นฟู
2. ใช้เป็นวัสดุคินเน็ตต์ในการถักสารเคมีต่างๆ เพื่อใช้ในการผลิตยาแผน
โบราณต่อไป
3. ใช้ในการป้องกันแมลง กลิ่น สี ของอาหาร
4. ใช้เป็นอาหาร เพาะ殖สมุนไพรเป็นอาหารบรรเทาความทรมานที่ต้องกินบุญธรรมมากที่สุด
ที่ธรรมชาติจัดสรรมาให้ดูแลอย่างดี ผู้คนในหลายประเทศในนามพืชผักตระหง่าน เช่น ชา ตะไคร้
กระชาย มะกรูด มะนาว ไหwarea กะเพรา ฯลฯ
5. ใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง และอาหาร
6. เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ทุกที่ท่องถิ่น เพาะ殖สมุนไพรเป็นพืชที่เจริญ
ง่าย จึงพบเห็นได้ทั่วไป แบบทุกชนิดมีประโยชน์มากต่างกัน ขึ้นอยู่กับการนำมาใช้
7. มีความปลอดภัยในการใช้ เนื่องจากสมุนไพรถ้วนมากมีฤทธิ์อ่อน ไม่ค่อย
เป็นพิษเป็นภัย
8. ประดับ ราคาถูก
9. หมายสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลสูงถึงควร
10. ไม่ต้องกลัวปัญหาเรื่องการขาดแคลนยา
11. เป็นพืชเศรษฐกิจ ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อยา และชั้งสามารถผลิต
ต่อไปใช้หน่ายทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ

โดยทั่วไปข้อเสียของสมุนไพร สมุนไพรนอกจากมีคุณประโยชน์แล้ว ไทยหรือข้อ
เสียของสมุนไพรมีอยู่กล่าวไว้ดังนี้ด้วย เช่น คณะศิษย์พระพิกาลพัฒนา (2539) รายงานไว้
ว่าบางครั้งพบสมุนไพรบางชนิดมีพิษ เพาะ殖มีลักษณะคล้ายกับพืชที่ใช้เป็นอาหารและชา น้ำมัน
ระเหยบางชนิด (fixed oil) มีฤทธิ์เป็นยาเสพติดอย่างแรง เช่น น้ำมันมะพร้าว น้ำมันสน น้ำ
มันสนุ่วค่า โดยเฉพาะน้ำมันสนอุด ถ้าหากายนอกห้ามให้เกิดความระคายเคืองและอักเสบเป็นหนอง
พืชที่มีกลิ่นมากมีสารพาก essential oils หรือ volatile oils ซึ่งมีฤทธิ์สมบูรณ์ในการฆ่าเชื้อโรค

ໄດ້ແມດ ແລະ ນໍາແມດ ມີຄູ່ທີ່ໄກ້ເກີດຄວາມຮະຄາຍເຄືອງຕ່ອມເມືອກແລະ ຖາງເດີນອາຫານ ເກີດ
ອາກາຮຄລືນໄສ໌ ອານື້ນ ທ້ອງຮ່ວງ ໃນສຕຣີອາງທີ່ໄກ້ແກ່ບຸນຫຼາໄດ້

ພິຂບາງໜົນຶດ ທີ່ໄກ້ເກີດຄວາມຮະຄາຍເຄືອງໃນປາກແລະ ສາຄອ ທີ່ໄກ້ດືນໄມ່ດັ່ງ ເຊັ່ນ
ເພື່ອເຖິງຫາດ ນອນ ວ່ານໝົ້ນນີ້ ເນື່ອຈາກນີ້ແລືກຽບປັ້ນຂອງແຄຣເຊີຍນອກຫາເຕັດ ແລະ ທີ່ພົນວ່າທີ່
ໄກ້ເກີດຄວາມຮະຄາຍເຄືອງຕ່ອມເມືອກແລະ ຖາງເດີນອາຫານ ແລະ ເມື່ອບຸນສາໄສ໌ເຕັດ ທີ່ໄກ້ເກີດ
ອາກາຮຄລືນໄສ໌ ອານື້ນ ປ່ວຍກ້ອງ ທ້ອງຮ່ວງ ໄດ້ແກ່ ມະກຳດີກວາຍ ພອງສນູກ ພຣິກໄຮ່ງ ມະຮະ
(ພົດຖາກເທິ່ງ) ນານບຸງ ມະເມາ ມະກສໍາຕາຫຸ ດະຫຸ່ງ ພູ້ໜ້າຕົ້ນຕົກ ຫ້າແປ່ນ ຕົ້ນກົນ ມອງຄົງ
ເປັນຫັນ ສ້າຮັບພື້ນທີ່ທີ່ໄກ້ເກີດເປັນພື້ນທີ່ຫວ່າໄຈ ທີ່ໄກ້ເກີດອາກາຮ່າກຫາເດີນພົດປັກໃດ ອາງເດີນຫີ່
ຫວຼອເດີນເຮົວ ຄວາມດັນໂຄທິດຕໍ່າ ແລະ ນົມຄສຕີ ເຊັ່ນ ອື່ໂດ ຮົນຫຍ ຕິນເປັນນຳ ປອກຮະເຈາ ພົບທີ່ທີ່
ໄກ້ເກີດພື້ນທີ່ປະສາກຫວັນດອງ ທີ່ໄກ້ເກີດອາກາຮ່າກເໜື່ອຂອງນາກ ມືນຈະ ຊັກອະຫຼຸກ ເຊັ່ນແກ່
ສາຮັບພື້ນທີ່ ທາຫຸນ ກົມ້າ ແລະ ລົງໃຈ ສ່ວນພື້ນທີ່ທີ່ໄກ້ເປົວໜັງອັກເຕັມນີ້ອາກຫາເດີນ ແລະ ເຈັນປ່ວຍ
ເຊັ່ນ ຕຳແຍ ດະເສັ້ນຕົງຫັ້ນ ມານຸ່ຍ ວົກຂນ ສ່ວນພື້ນທີ່ມີຍາງດ້າຍໆເຫຼົ່າມ້າໄຫ້ຕາບອົດໄດ້ ເຊັ່ນ
ພ່ອງໄວ້ໃນ ພາຕູນທະເລ ຄົດຕົວໄປ້ ສ້າຮັບພົດພະເນັດຕົວ ດ້ວຍພື້ນແກ່ທີ່ມີຄື່າງ ພົດຖາກເທິ່ງ
ຫວຼອຜົດສື່ຕໍ່າ ຈະມີສາກົນທີ່ທີ່ໄກ້ຕາບອົດໄດ້ ດັ່ງນັ້ນໃນຕາມໄຊ້ສນູນໄພຣົງຈິງຄວາມຮະນັກຮ່າວຢັ້ງແຕ່
ກໍານົງລົງໄທໝໍທ້ອງເກີດຈົ່ນໄສ້ຫລາຍປະກາດຄົ່ນນີ້

1. ເປັນກາຍາກທີ່ຈະເລືອກໄໃຊ້ສນູນໄພຣົງໃຫ້ງານົນຶດ ເນື່ອງຈາກທີ່ມີຍຸນາກນາຍ
ແລະ ບາງໜົນຶດ ມີລັກພະຍະຄົດເຫັນທີ່ມີກົມາກ ດັ່ງນັ້ນກ່ອນທີ່ຈະໄໃຊ້ສນູນໄພຣົງທີ່ກັງນີ້ຄວາມມັນໄຫວ່າ
ເປັນພິຂຄານທີ່ດ້ອງກວດຮ່ວງ ຈຶ່ງຈະເກີດປະໄຍຈນີ້ໃນການປາປັດໄວ້ຄັກຍໍໄໝຈົ່ນໄສ

2. ເປັນກາຍາກທີ່ຈະເລືອກໄໃຊ້ສນູນໄພຣົງໃຫ້ງານົນຶດ ແລະ ດູກສັດສ່ວນ

3. ກາຮ່າງໜົນຶດ ອາງດືນທີ່ຈະໄໃຊ້ສນູນໄພຣົງໃຫ້ງານົນຶດໃນ
ການເຄື່ອງຫາຄົງຫັ້ນນີ້ໆ ນ້ຳອາຫາດຕ້ອງໄວ້ກາງອື່ນຫົວໜ້າປະກອບເລື່ອນໆອີກຫຼາຍຍ່າງ ທີ່ໄກ້ເກີດ
ຄວາມຍຸ່ງຫາກໃນການເຄື່ອງຫາ

4. ເກື່ອນຄົດໃນການຮັກຍ້າ

5. ພິຂສນູນໄພຣົງໃຫ້ງານົນຶດ ອາງດືນທີ່ຈະໄໃຊ້ພິຂສນູນໄພຣົງໃຫ້ງານົນຶດໃນ
ການໄຊ້ສນູນໄພຣົງທີ່ມີກົມາກ

5.1 ຄວາມເຂົ້າໃຈສາເຫຼຸດແລະ ອາກາຮ່າກທີ່ໄກ້ແນ່ຂັດກ່ອນ ເກື່ອນກັນການ
ໄຊ້ສນູນໄພຣົງໃຫ້ງານົນຶດ ຈຶ່ງອາງເກີດອາກາຮ່າກກ່າວເຮັນເຂົ້າໃຈ

5.2 ຕ້ອງຮູ້ອາກາຮ່າກທີ່ໄໃຊ້ສນູນໄພຣົງໃຫ້ງານົນຶດ ໄກສະນິດຕ້ອງຮັບໄປພັນ
ແພັນທີ່ເກີດອາກາຮ່າກກ່າວເຮັນເຂົ້າໃຈ

5.3 อาจเกิดอาการแพ้หลังจากการรับประทานยาสมุนไพร เช่น อาการคันนิ่ว อาเจียน หรือมีคุณ หรือผื่นคันคืด痒จนพิษเข้าที่ศีวะนัง รินส์บีก หรือตา ใจสั่น เป็นต้น

5.4 ผู้เตรียมยาต้องมีความรู้ทางด้านพฤกษาศาสตร์ หรือรู้จักต้นไม้ดี

5.5 ต้องใช้ให้ถูกขนาด ถูกวิธี และถูกชนิด สมุนไพรบางชนิดอาจทำให้เกิดอาการแพ้ชาได้ ซึ่งในแต่ละคนมีอาการไม่เหมือนกัน บางคนสูดลมทะลของกระเพาะไม้ ฟ้า ให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ เช่น หืด หอบ บางคนมีอาการแพ้เมื่อสัมผัส ฟ้าให้เกิดการระคายเคืองหรือเป็นผื่นแดงขึ้น

5.6 ในการเตรียมยาสมุนไพรต้องสะอาด ทั้งพืชที่ใช้เตรียม ผลิตภัณฑ์เครื่องมือเครื่องใช้และภาชนะที่ใช้เตรียม

5.7 ถ้าไม่เคยใช้ยาสมุนไพร จะต้องใช้ยาสมุนไพรในปริมาณความเข้มข้นต่ำ เมื่อสังเกตว่าไม่มีอาการไม่เกร็งช้อน และดูว่ามีอาการคันขึ้นจริงใช้ยาเร็วๆ ต่อไป แต่ถ้าใช้แล้วประมาณ 2-3 วันอาการไม่ดีขึ้น ควรรีบไปปรึกษาแพทย์ทันที

5.8 การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรจะช่วยให้หายดี ไม่ควรใช้ยาติดต่อกันนาน

ข้อควรระวังในการใช้ยาสมุนไพร ก็

1. อย่าใช้ยาที่เป็นรา และสภาพเด็ก เนื่องจากภาพ
2. ให้ยาให้ตรงกับโรค และใช้ในปริมาณที่เหมาะสมกับอาการโรค
3. จะร้องขอให้มีพืชหรือวัสดุอื่นปน
4. การใช้ยาสมุนไพรบางชนิด ควรดูอาการที่ขันดัด และมีรสจัดทุกชนิด ชา จึงจะมีประโยชน์มาก

แนวทางในการพัฒนาภาคอีสานให้สามารถใช้ มีข้อพิจารณาดังนี้คือ

1. เป็นสมุนไพรที่รู้จักกันเป็นส่วนใหญ่
2. มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รับรองการใช้
3. สำเนียงการท่องทางลักษณะหรือกิ่งพันธุ์ได้ชัด
4. เป็นสมุนไพรที่นำมาใช้ได้ง่าย

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ในขณะนี้ ได้แสดงให้เห็นความอ่อนแอกของภาคเอกชน ในขณะเดียวกันก็มีบวกถึงความไว้ป้องกันภัยทางการเมืองและความหวังที่แท้จริงของบ้านเมืองซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ด้วยประชาราษฎร์และชุมชนท่องถิ่นที่รักประเทศไทย ที่มีความเข้มแข็ง ย่อมเป็นหลักประกันที่ดีที่สุดว่าบ้านเมืองจะต้องรอดพ้นวิกฤตการณ์อันเลวร้ายนี้ ไปได้ พลังของประชาชนคือพลังหลักของประเทศไทยส่วนพลังของเอกชนและพลังของราชการเป็นเพียงพลังเสริมหรือพลังประกายเท่านั้น ประเทศไทยในยุครัฐธรรมูญฉบับประชาชน จึงเป็นยุคที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนและชุมชนท่องถิ่นที่รักประเทศไทย มีสิทธิที่จะพิสูจน์และพัฒนาพลังของตนเองขึ้นมาอย่างเต็มที่ พลังของประชาชนจะหลักตนบ้านเมืองให้ก้าวหน้าต่อไปในทิศทางใหม่ๆ ทั้งทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง การปกครอง แนวทางสำคัญในการแก้ไขวิกฤตของประเทศไทย โดยใช้ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นฐานสำคัญในการอคอมส์กระบวนการทางสังคม และสร้างกระบวนการ การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ให้ส่วนราชการร่วมมือในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการปรับเปลี่ยนความคิด จากผู้มีบทบาทในการบริหารฯลฯ ให้หันมาเน้นการพัฒนาเชิงทุกอย่าง มาเป็นผู้กระตุ้น สนับสนุน ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมมือร่วมใจ และพัฒนาขีดความสามารถ ในการทำงานร่วมกับ ภาคการพัฒนาทุกฝ่าย เพื่อถักหลักสังคมให้เข้มแข็ง สำหรับการดำเนินงานตามแผนนี้คือ ให้ชุมชนตัดสินใจด้วยตนเองเป็นสำคัญ ผิดของ การพัฒนาในแผนนี้ น้อมถือกุญแจจะมีความนั่งถัง ความเจริญโดยมือของพลังภายในชุมชนเองแล้ว ผู้ใดที่ไม่สามารถดำเนินการนี้ได้ ให้หันมาเรียนรู้และฝึกฝน ความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาบ้านราชภัฏ, 2542)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ของกระบวนการของชุมชนที่รวมความร่วมมือ ทางสังคมภายในชุมชนและภาคการพัฒนาเพิ่งๆ มาสนับสนุนการวางแผนพัฒนาของชุมชน เพื่อการที่จะดำเนินการเป็นสำคัญ (คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเศรษฐกิจปัจจุบัน วิกฤต, 2542) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น ความมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระบบเศรษฐกิจของชุมชนและองค์กรชุมชนในระดับท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรชุมชนท้องถิ่นกับองค์กรส่วนกลาง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด นีประสีทิวภาพและมีความยั่งยืนมากขึ้น เมื่อชุมชนและองค์กรชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีความสามารถสูงขึ้น รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ทั้งในระดับแนวอาบ คือเชื่อมโยงองค์กรท้องถิ่นศักย์กันเอง และในแนวคั่งคือเชื่อมโยงกับองค์กรส่วนกลาง ที่สามารถสร้างกิจกรรมทางธุรกิจ หรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพดี ที่จะสนับสนุนความต้องการและนำไปพาความเจริญก้าวหน้าสู่ท้องถิ่น ท่าให้ท้องถิ่นพึงคนօรงได้ มีความ

มั่นคงแข็งแรง มีการศึกษาความกระทบกระเทือนจากเศรษฐกิจมหาภัยและการรุกราน ไม่ออกงานน้องค์กรห้องถันที่เข้มแข็ง และมีความสามารถที่จะช่วยดูแลความมาสุข รวมทั้งความเจริญมั่นคงในทุกด้านมิติดองห้องถัน นั่นคือ ไม่ใช่เฉพาะค้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่จะรวมถึงค้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ความเข้มแข็งขององค์กรห้องถัน จะเป็นระบบที่ชุมชนดูแลตนเองและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความมั่นคงในทุกด้าน และจะถูกสถาปัตย์ ฐานที่แข็งแรงมั่นคงของสังคม ไม่ใช่ฐานรากที่อ่อนตื้อและอ่อนแอบเช่นปัจจุบัน (มติชนรายวัน, 2541) ชุมชนส่วนใหญ่จะระบุจุดเด่นที่ห้องถันต่างๆ เป็นชุมชนโดยธรรมชาติ เพราะอยู่ที่เดิมกันไปสืบต่อ ก้าวหน้ามีความเข้มแข็งดูแลเรื่องต่างๆ ของชุมชนได้ ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม แต่ปรากฏว่าชุมชนมักพัฒนาการทางค้านการเมืองและสังคม ทำให้ชุมชนค่อนข้างอ่อนแอบ เพราะชุมชนไม่มีโอกาสดูแลตนเอง ทุกอย่างรัฐบาลเข้ามายัดเยียดให้หมด ทั้งเรื่องการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ อารชีพ ทำให้ชุมชนกลุ่มนี้ไม่สามารถรับการจากรัฐ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ไม่มีปัญหาเกิดกระบวนการไประคินธนหัวหางช่วยเหลือคนเอง ความเป็นชุมชนเพื่อการแก้ไขกุ้งกันเพื่อคุ้มครองในชุมชนแต่ไม่เข้มแข็ง การที่ให้ชุมชนเข้มแข็ง จึงนั้นมีหลายอย่าง เช่นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้จัดการพัฒนา ไม่ใช้การผูกขาด ไม่ใช้การบังคับการจัดระบบและระเบียบภายในชุมชน รวมถึงการสร้างกุ้งแม่น้ำที่ให้ในรูปแบบและหน้าที่ต่างๆ เพื่อการรับภาระพัฒนาที่ไม่ใช่ภายนอกและภายนอกชุมชน โดยผ่านกระบวนการการร่วมมือ เทคโนโลยี ปัจจัย ตอบโต้ และต่อสู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งกับสถานการณ์ในช่วงเวลานี้ เพื่อให้ชุมชนอยู่รอด มีความสุขและมีกิจกรรม ชุมชนสามารถรวมตัวกันตั้งบริษัทชุมชนหงษ์รักษา เช่น ตั้งบ้านมีม้าน ขายอาหาร ขายอาหารปลดสารเคมี ขายอาหารแปรรูป ขายสินค้า ขายเครื่องหัตถกรรมและกิ่งของครอบครัวให้ต่างๆ ที่ผลิตโดยชุมชน จัดการห้องเพื่อชุมชน ทุกตำบลสามารถตั้งสัญญาณไฟทางแผนที่ของชุมชน โดยเริ่มต้นท่า 3 อย่าง คือ ให้บริการน้ำดื่มไทย ประดับด้วยสินบนให้ที่พิสูจน์แล้วว่ามีประโยชน์ประมาณ 60 ชนิด ทุกหมู่บ้านหรือตำบล ควรมีกองทุนชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลไกการออมเงิน และการมีเงินให้ชาวบ้านนำไปลงทุนในอาชีพ รวมทั้งเป็นสวัสดิการชุมชน การมีกองทุนชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีความสุขมากขึ้น (ประเวศ, 2541) การที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ประมาณดูแลรักษาสุขภาพของตนโดยไม่ต้องไปหาหมอ จะช่วยให้ประเทศไทยลดค่าใช้จ่ายค่าน้ำดื่มและสุขภาพดี ให้เงินปีละ 250,000 ล้านบาท และกูมีปัญหาด้านการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะการนำสินบนให้มาใช้ประโยชน์ ไม่สูญเสียไปจากการห้องถัน ศูนย์ทดสอบชุมชนรุ่นหลัง อย่างยั่งยืนตลอดไป

วิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ให้หน่วยวิธีการร่วมกัน ทั้งเรื่องคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมี
ขั้นตอนและการดำเนินงานดังนี้คือ

1. กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือ
2. วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย
3. ขั้นตอนดำเนินการศึกษาวิจัย
4. การวิเคราะห์ผล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือ

1.1 กลุ่มตัวอย่าง ทำการศึกษาทดลองผู้ใช้เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ จากสมุนไพร 2 ประเภทคือ

1.1.1 ผู้ผลิตและจ้าหาน้ำสมุนไพร ศึกษาจากบุคคลผู้ช่วยที่คัดเลือกมา
ใช้ประโยชน์ในศ้านเพาะฯ โดยปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่ทั้งการผลิตและจำหน่าย รวมทั้ง
พิจารณาเดือนนี้ได้รับเชื่อมโยงมีปัญญาท่องถิ่น ของบ้านเมือง อังกฤษที่มีอยู่ในโลก จำนวน 14 ราย

1.1.2 ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในรูปแบบต่างๆ เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ได้ใช้
บริการสุขภาพจากกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายในกลุ่มที่ 1 จำนวน 80 คน

1.2 เครื่องมือ

1.2.1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตและจำหน่าย เกี่ยวกับสมุนไพรซึ่งผลิต
ขึ้นจากภูมิปัญญาของประเทศไทย ในอังกฤษเมืองพิมบะโลก โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ประวัติความ
เป็นมา ชีวภาพหนี้ชนิดของสมุนไพรที่ผลิตและจำหน่าย สรรพคุณ สังกัดการผลิตและการ
จัดจำหน่าย กลุ่มนักศึกษาที่ ผลการใช้ ผลของการนี้มีอย่างไรบ้าง

1.2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในศ้านต่างๆ เช่น ชนิด
ของสมุนไพรที่ใช้ วิธีการใช้ ผลการใช้ และอื่นๆ โดยเฉพาะเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ใช้
ประโยชน์จากผู้ผลิตและจำหน่ายในกลุ่มแรก ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2. วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

2.1 ขั้นเตรียมการ

2.1.1 ทำการศึกษาด้านครัวเรือนจากเอกสารงานวิจัย โดยมีเป้าหมายหลักใน 4 ประเด็นสำคัญคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สมุนไพร การใช้ประโยชน์จากสมุนไพร และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยทุกประเด็นหลักเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2.1.2 สำรวจ สอบถาม ศ้นหา บุคคลซึ่งจะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างตามเป้าหมาย ก่อผู้ผลิตและจำหน่ายสมุนไพร ทั้งในพื้นที่และเป็นรายบุคคล เป็นครอบครัว เป็นกลุ่มผู้คนใจ หรือเป็นชุมชนผู้สันใจ เฉพาะผู้ที่อาชีวศึกษาในเขตภูมิภาคเมืองพิษณุโลก แล้วทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ตรงเป้าหมายอย่างแท้จริงจำนวน 13 ราย เพื่อศึกษารายละเอียดต่อไป

2.1.3 จัดทำแบบสัมภาษณ์ 2 ชุดคือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตและจำหน่าย โดยกำหนดหัวข้อสำคัญที่จะใช้สัมภาษณ์ เพื่อต้องการทราบประวัติความเป็นมาของกรรมการผลิตและจำหน่าย รวมถึงประเภท ชนิดของสมุนไพรที่ผลิตและจำหน่าย สรรพคุณ ผู้นำໃห้บริการและผลการใช้ ตลอดจนปัจจัย อุปสรรคต่างๆ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร โดยเฉพาะเป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้บริการจากผู้ผลิตผู้จำหน่าย ใน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วิธีการใช้ ผลการใช้สมุนไพรชนิดต่างๆ รวมทั้งเหตุผลที่นิยมใช้สมุนไพรในการรักษาโรคหรือ บำรุงศุภภาพ โดยในช่วงแรกได้ทดลองเครื่องมือก่อน เมื่อมั่นใจแล้วจึงนำไปใช้จริงทั้ง 20 ชุด

3. ขั้นดำเนินการศึกษาวิจัย

3.1 จัดเสวนาร่วมกันก่อน “การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทย” เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2543 ผู้เข้าร่วมเสวนานี้ทั้งผู้ผลิตผู้จำหน่ายและผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร นอกจาก นั่นก็ยังมีการนำเสนอ ให้ฟัง กระบวนการผลิตและจำหน่ายสมุนไพร จุดประสงค์ของการจัดเสวนานี้คือ ศักยภาพให้ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย นาพบริการและเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้ง นำไปใช้ซ้อมอีกครั้ง เช่นมีผู้ผลิตผู้จำหน่ายรายอื่นๆ และมีผู้ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพรมาก น้อยเพียงใดในปัจจุบัน

3.2 ทำการสัมภาษณ์ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย เนพาราที่สำคัญและได้คัดเลือกเป็นอย่างดี ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 รวมกันตัวอย่างที่ได้ทำการสัมภาษณ์จำนวน 14 ราย

3.3 ทำการสัมภาษณ์กุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้ผลิตผู้จำหน่ายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อทราบผลของการใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ว่า มีสรรพคุณหรือสามารถแก้โรคต่างๆ ได้จริง ตามที่ระบุไว้ในฉลากหรือที่โฆษณาไว้มากน้อยเพียงใด และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งสองอย่าง หัวอย่างเช่น ผู้ผลิตผู้จำหน่ายและผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร มาประมวลผลรวมกันเป็นเรียงเรียง次序 ในเชิงคุณภาพ

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กุ่มตัวอย่างชุดที่ 2 คือผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร นวัตกรรมที่ข้อมูลทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ตามข้อความต่างๆ ที่ได้กำหนดและตั้งเป้าหมายไว้

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

หาค่าร้อยละของผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในส่วนต่างๆ

6. สถานที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้สำนักเมืองพิษณุโลก เป็นสำนักที่อยู่ในการร่องในการวิจัย เนื่องจากมีกุ่มตัวอย่างให้ทำการศึกษาศึกษาได้หลายประเภท ในปี พ.ศ. 2543 สำนักเมืองพิษณุโลกมีพื้นที่ทั้งหมด 474,250 ไร่ จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 258,396 คน จำนวนค้านถมีรวมทั้งหมด 20 ค้านถม

7. ระยะเวลาทำการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ½ ปี คือตั้งแต่เดือนตุลาคม 2542 ถึงเดือนมกราคม 2544

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ค้านการใช้ประไชชน์จากสมุนไพร เพื่อการเพิ่มสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังดังนี้คือ

1. การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นค้านสมุนไพร
2. การเสวนากูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประไชชน์จากสมุนไพร
3. ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประไชชน์จากสมุนไพร
4. แนวทางการใช้ประไชชน์จากสมุนไพรเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1. การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นค้านสมุนไพร

ในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เทือกสันนิษก์การต่างๆเกี่ยวกับสมุนไพร จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเก็บหั้งหมค มีความสัมพันธ์กับบรรพบุรุษ หรือเคยได้รับความอนุรักษ์ ประกอบอาชีพเกี่ยวกับสมุนไพร หรือเป็นผู้ให้รับยาและการเดียงดูกอยรับไว้บุคลพหุงฤทธิ์ เพราะการที่บินความค่าผู้ติดพื้นท้องหรือผู้อุปการะ เป็นผู้มีความรู้ด้านสมุนไพร ซึ่งเป็นหมอนชาวบ้านหรือแพทย์แผนโบราณ โดยมีผู้รับประโภตที่คงดีดีตามช่วงเวลา ทำให้ความรู้ต่างๆได้รับการสืบทอดกันไป ถ่ายทอดสืบทอดมาโดยไม่รู้ตัว ประกอบกับบุคคลเหล่านี้ได้พยายามศึกษาค้นคว้า เข้ารับการอบรมเชิงมูลนิธิ แต่ศึกษาดูงานจากสถานที่หรือตามที่หน่วยงานต่างๆจัดขึ้น ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างผู้ที่มีความสนใจ หรือผู้ที่ประกอบกิจการหรือมีส่วนสัมพันธ์กับสมุนไพร ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เช่น

1. นายชลธ ธรรมวงศ์ นับค้าเป็นผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการใช้ประไชชน์จากสมุนไพรนานาชนิด เริ่มสนใจสมุนไพรมาตั้งแต่อายุ 20 ปี ปัจจุบัน อายุ 87 ปี ยังมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ขณะนี้เป็นประธานกรรมการห้องสมุดไทยพิษณุโลก ความรู้ต่างๆได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง เคยเข้ารับการฝึกอบรมจากนรนแพทย์แผนไทย กับอาจารย์ จังหวัดอุตรดิตถ์ เข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับสมุนไพรทั่วประเทศ รวมทั้งการเป็นสมาชิกในโครงการพัฒนาพระราชนครินทร์ สวนป่าสมุนไพรเขาใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จากการศึกษาค้นคว้าและเข้ารับการฝึกอบรมนานาชนิด จึงสอนได้ใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพเป็นแพทย์แผนไทย สาขาเภสัชกรรม

สมุนไพรที่นาขอด ผลิตขึ้นเพื่อใช้ป้าบัครักษารักษาโรคมีประมาณ 10 ชนิด เช่น

1. สมุนไพรผงชาเย็นแพนนะ เจริญชาญ สรรพคุณ ใช้ด้วยความดื้อรั้น ลดความดัน เสือคูกูง กำจัดไขมันในเส้นเลือด บำรุงกล้าม บำรุงกระดูก แก้โรคเหน็บชา ปวดเมื่อย แขน ขา หลัง เอว ช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ไม่แก่ก่อนวัย
2. สมุนไพรผงเชริบุขภาค สรรพคุณ แก้โรคกระษัยโรคพิการ แก้โรคปัวเมื่อยตามแขนขา หลังเอว ลดความดันเสือคูกูง กำจัดไขมันในเส้นเลือด บำรุงกระดูกและเสือคุม
3. สมุนไพรแก้โรคภูมิแพ้ และแก้ไข้ness้อกเสบ สรรพคุณ แก้โรคแพ้ต่างๆ เช่น แพ้อาหาร แพ้เกสรดอกไม้ แพ้ขนสัตว์ ริดสีดวงนูน ถอนพิษจากน้ำอเม่า และสารพิษ
4. ยาผงสมุนไพรหรือยาจื้มส้ม สรรพคุณ แก้โรคถomat จูกเสียด หน้ามีคาวภายใน หนึ่ง ปวดเมื่อย ริดสีดวงทวาร ตกขาว ตกเดือดในสตรี
5. สมุนไพรคัมกินน้ำหรือคงเหล้าขาว สรรพคุณ แต้มปัสสาวะตามข้อ แขน ขา หลัง เอว คาดาย บำรุงไต บำรุงเดือด บำรุงหัวใจ แก้โรคหอบหืด แก้น้ำในกระเพาะปัสสาวะ แก้เบาชัก
6. ยาดองส้มมะกรูดรสเปรี้ยวๆคึ่นๆ สรรพคุณ บำรุงเดือด บำรุงเสือคุม กำจัดสิวฝ้าหัว ตกกระ แก้ริดสีดวง แก้หืดแก้อิ่ว แก้ห้องน้ำเป็นสีเหลืองเป็นด่าน โรคกระษัย หนองแห้งเร่งน้อย
2. นายเชื้อชุด แซ่ดัน นักเรียนสนับสนุนให้ก้าวเข้าสู่สมุนไพร เนื่องจากต้องการทดลองการแก้ไข้หายให้กับตนเอง โดยเฉพาะเรื่องพมรร่วง ซึ่งศึกษาศักดิ์ศรีของสมุนไพร ในการรับประทานสัมมนา ศึกษาดูงาน จากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญประจำ ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม รวมทั้งได้พยายามทดลองทำ ผลิตภัณฑ์ ทดลองใช้ตั้งของที่ศักดิ์ศรีนี้มาศักยานอง โดยเฉพาะครีมแก้ปัญหาพมรร่วง ซึ่งวิจัยบันทึกผลลัพธ์ที่นายเชื้อชุดกุศลภูมิใจนา ก พร้อมทั้งได้จดสิทธิ์เรียบร้อยแล้ว เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ผ่านการพิจารณา และได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จากกระทรวงสาธารณสุข
3. นายเต่าร์ ฉ่อนเฉียว นักเรียน เป็นหนูอ่อนช้ำบ้าน ดังนั้นจึงมีความสนใจศึกษาเรียนรู้ รักษา และสั่งผ้ากันสมุนไพรมาก่อน ทั้งๆที่เดินไม่ได้มีความสนใจมากนัก งานกระทั้งบิดาเสียชีวิต น้ำที่ดื่มกุวงสูบ ใจศึกษาเรียนรู้ต่อมาในภายหลัง
4. นายบุตร คล้ายเดิน นักเรียน เป็นหนูอ่อนช้ำบ้าน ได้ขอรับใช้ใจศึกษาและศึกษาเรียนรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับสมุนไพรมาตั้งแต่เด็กๆ ต่อมานำไปช่วยที่บ้านเป็นพระ ได้พบพระซึ่งมีความรู้ และสนใจเรื่องสมุนไพร ซึ่งทำให้สนใจศึกษาศักดิ์ศรีความรู้เพิ่มทุนมากขึ้น

a. นายธนญช์ คงคำทิพย์ มีบิคานเป็นหนอชาวบ้าน ซึ่งได้รับผู้ตรวจคนเข้าเมือง
ท่านให้ความรู้ต่างๆ ได้รับการถ่ายทอดจากประเทศไทยและประเทศต่างๆ แต่ยังเสีย รวมทั้งได้ศึกษาจากต่าง
เช่นบิคานจะมีเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือครัวจากบุคคลทั่วไป ทั้งใน
จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดอื่นๆ ท่านได้ปลูกพืชสมุนไพรหลายชนิดกว่า 400 ชนิด
เพื่อจำหน่ายและแจกให้กับชาวบ้านใช้ประโยชน์ที่บ้าน

๖. ผังงานชั้นกรรม หมายเหตุ มีความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพร เพราะมียาตัวใช้สมุนไพรเป็นประจำ จึงรู้จักพืชสมุนไพรหลากหลายชนิด และได้ทดลองใช้ดูปรากฏว่าได้ผล จึงกันครัวส่วนตัวมาเข้ารับการอบรมตามสถานที่ต่างๆ ตลอดจน

๙. นางม่วนฟ้า อรุณวารีกุล มีความสนใจในพระพิชัยได้เป็นคร้านเจ้าหน่ายาซึ่งมีทั้งยาไทยยาจีน จากการที่ได้ช่วยคุณรับผิดชอบเป็นประขา จึงมีความสนใจเข้าร่วมการฝึกอบรมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเสมอมา โดยเฉพาะการดำเนินฝึกอบรมและสัมมนาที่สำคัญ

9. นายนพพงษ์ ฉุดเหม็น ผู้อำนวยการศูนย์ส่งคืนสมุนไพรเพื่อการศึกษาที่นักวิชาความรู้เพื่อรักษาไว้ของชนเผ่าต่อไปอยู่แล้ว แต่เนื่องจากทราบว่าการใช้สมุนไพรบางชนิดอาจทำให้เกิดยาการแพ้หรือรีบกัดชาทางเคียงได้ จึงเข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

10. นางศิริกาญจน์ ป้อม นิความสนใจเดียวกับการนวัตกรรมไทย เนื่องจากมีหน่วยงานมาฝึกอบรมให้ความรู้ จังหวัดอุบลราชธานีฝึกอบรม เพื่อเป็นความรู้ดีด้วยตัวไว ต่อมานิช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศไทยดี ได้รับงวดให้แก่สู่สันໃโภดทำเป็นอาชีพเสริม ปัจจุบันได้เปิดร้านนวัตกรรมไทย รวมทั้งรับอนุญาตให้สำหรับอนุสัญญาดังกล่าวดูแล (อยุธยา) เพื่อให้สุขภาพดีนั้นด้วยเรื่องนี้ น้องสาวนั้นยังเข้าร่วมกิจกรรมทางเพศและความงามอีกด้วยหนึ่งเดียว

11. นายสมชาย รักการศิลป์ มีความสนใจเกี่ยวกับสถาบันไพรตั้งแต่ครุฑาระมาษ 14-15 ปี เนื่องจากเป็นศิษย์วัดหันนา ถ้ำเงือหันนา จังหวัดชัยนาท ในช่วงระยะเวลาที่เป็นศิษย์วัดศึ่งคิตตามพระซึ่งเป็นหมอดูหนูโบราณรักษาชาวม้านเป็นประจำ จึงได้รับการถ่ายทอดเรียนรู้จากพระโดยเฉพาะลักษณะพิเศษบันไพรชนิดต่างๆ เพราะต้องเป็นศูนย์กลางและถือมาปัจุบันเป็นขบวนต่างๆเพื่อให้รักษาไว ความรู้ทางศิลป์สถาบันไพรเชิงชีวิตศิลป์ตัวแม่ตั้งแต่เด็กเป็นเด็ก หลังจากสึกเสื่อมพระได้ประกอบอาชีพด้านการถ่ายรูป โดยรับถ่ายรูปบนอสังหาริมทรัพย์ที่มี

ความรู้ด้านสุขภาพตามวัสดุต่างๆ ที่นำไปประยุกต์การผลิตขึ้น ทั้งจากการทบทวนประพันธุ์คุณกับพระที่มีความรู้และการทดสอบค่ารายด้านสุขภาพเชิงไดร์บ์มาจากพระวัสดุต่างๆ ด้วย ต่อมาภายหลัง สถาบันได้ใบประกาศเป็นเภสัชกรแพทย์แผนโบราณ และเคยเป็นผู้สอนอยู่ในชั้นเรียนแพทย์แผนไทย จังหวัดพิษณุโลก ปัจจุบันได้เปิดร้านจำหน่ายสมุนไพรชื่อ ร้านสมุนไพรเก้า มาก่อร้านมาเพียงเกือบ 10 ปี โดยมีบุตรชายและบุตร女生 ได้รับการถ่ายทอดความรู้สืบต่อกันเป็นสืบต่อภารกิจการค้าต่อๆ กัน น้องสาวนายสมชายมากกว่า (84 ปี) ภายในร้านมีชาแนลโบราณจากสมุนไพรธรรมชาติ ขายหนาแน่นกว่า 30 ชนิด มีรายได้เพียงพอสำหรับเด็กครอบครัว มีผู้มาใช้บริการเป็นประจำทั้ง ภายในจังหวัดพิษณุโลก และนำไปใช้หนาแน่นจังหวัดอื่นๆ ด้วยตัวอย่างของยาสมุนไพรที่มีติด จำหน่าย เช่น

1. ยาเม็ดแก้เส้นจนอัมพาต เมอร์ 1 ราคา 50 บาท สรรพคุณ แก้ลมคัน ไม่สะคูก ขาดตามมือตามเท้า ปวดเส้นปวคกระดูก เจ็บเสียวกล้ามเนื้อ แก้ไข้กล้ามเนื้อในระบบ แรกๆ เป็นอาการบาดเจ็บฯ

2. ยาเม็ดลดไข้มันลดความอ้วนและขับลมคุณ เมอร์ 2 ราคา 50 บาท สรรพคุณ เป็นยาาระบายลดไข้มันส่วนเกินของร่างกายในเส้นเลือด ลดความดันโลหิตสูง มีองค์ประกอบที่ช่วยให้หัวใจทำงานได้ดี แก้ไข้ไข้ แก้ไข้คันคันตาหอบหัวใจ ลดไข้ ล้างไข้ ล้างไข้เป็นประจำท่าให้มีสุขภาพดี

3. ยาเม็ดแก้ริดสีดวงหวาน เมอร์ 3 ราคา 60 บาท สรรพคุณใช้บรรเทาอาการ ริดสีดวงหวานอักเสบ รากกระดูกอ่อนระਸีเดือดเข้าไปปนมาด้วย คลายอักเสบที่ขอนทัวร์หนัก

4. ยาเม็ดแก้ไข้คุณเม็ด หอบหืด แพ้อาหาร เมอร์ 4 ราคา 50 บาท สรรพคุณ แก้อาหาร夷ชื่อย่างง่ายหอบหืดไข้ไม่สะคูก หอบหืด แพ้อาหาร แพ้ฝุ่น แพ้ภูมิแพ้ ลดอักเสบ ไข้เรื้อรัง โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ

5. ยาเม็ดแก้ริดสีดวงขมูล (ไข้มา) เมอร์ 5 ราคา 50 บาท สรรพคุณ รักษา อาการไข้ไข้ทางานชนิดแคปซูล เมื่อนำมาดื่ม ลดหายใจมีน้ำสีน้ำเงิน

6. ยาแก้ไข้ไข้เย็นหวานชนิดแคปซูล เมอร์ 6 ราคา 50 บาท สรรพคุณ ควบคุม ปริมาณน้ำค่าในเสื้อคลินให้ปั้นปักดี และรักษาอาการต่างๆ ที่เกิดจากไข้เย็นหวาน

7. ยาเม็ดพิษชาติกัญช์ (โรคไต) เมอร์ 7 ราคา 50 บาท สรรพคุณ แก้โรค กัญชาตาน กัญชาตัน กัญชาสัน อาการปวคหลังปวคเอว ชื้อเท้าชา ห้องผูกหัวรีด ก้านก้อนแข็ง เป็นค่าน ถ่ายปัสสาวะกระปริบกระปรอย มีกลิ่นฉุน สีเหลืองเข้ม หรืออาจมีตะกอนปน

8. ยาเม็ดแก้ความดันโลหิตสูง เมอร์ 8 ราคา 50 บาท สรรพคุณ มีลิมชื่นเดาลด อาการมีนุง ปวคศีรษะ ความดันโลหิตสูง ควรใช้ยาต่อเนื่องระยะหนึ่ง จะควบคุมระบบความดัน ให้ต่อให้เป็นปกติ

9. ยาเม็ดแก้อัมพฤกษ์ เบอร์ 9 ราคา 50 บาท บรรพคุณ แก้อาการมีอุบากาชา เจ็บเสียวตามปัส�มีอ ปัส�ม้า หมัดกำลังเดินไม่ไหวเป็นแหนนงชานางที่ หรือชาทั้งตัว อนเดินไม่ได้ อาจมีอาการบวมตามตัวเด่นหน้า ห้องผูกเป็นพรรคิก

10. ยาอาชญาณะปารุงสายตาชนิดเม็ด เบอร์ 10 ราคา 50 บาท บรรพคุณ ปารุงประสาท ปารุงหัวใจ ปารุงร่างกายให้สดชื่นแข็งแรง ทำให้นอนหลับสนิท เจริญอาหาร ห้องไม่ผูก สายตาแจ้งใส ให้ต่อเนื่องจะง่ายที่สุด ทำให้สายตาดีขึ้นมาก

11. ยาผงแก้ไข้ทับกระดูกให้ผอมน้ำขาวซ้ำๆ เบอร์ 11 ราคา 40 บาท บรรพคุณ แก้ไข้ทับกระดูกหรือกระดูกทับไป ก่อนมีประจำเดือนจะปวดหลังปวดเอว ปวดข้อ ปวดกระดูก ทั้ง ร่างกาย ปวดหัวมีนอง ลิ้นลายขาวใส่สัน หน้ามีคาวลายอ่อนเพลีย

12. ยาผงแก้โรคกระเพาะอาหาร เบอร์ 12 ราคา 30 บาท บรรพคุณ รักษา อาการปวดท้อง ถูกเสียดแน่น มีกรดในกระเพาะอาหาร เป็นยาจากเป็นโรคกระเพาะอาหาร

13. ยาค่องสูราซัมสารปารุงกำลัง เบอร์ 13 ราคา 30 บาท บรรพคุณ เป็นยา ปารุงร่างกาย แก้อ่อนเพลีย ปารุงประสาท แก้ปวดหลัง ปารุงกำลังเพศชาย เจริญอาหาร

14. ยาเม็ดปารุงเดือดสรร เบอร์ 14 ราคา 50 บาท บรรพคุณ เป็นยาปารุง โถหิดสรร หมายสำหรับผู้ที่มอมแห้งแรงน้อย อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ นักเกิดครั้งที่ หน้า ตากกระ ประจำเดือนมาไม่ปกติ

15. ยาเม็ดสร้างเดือดใหม่ เบอร์ 15 ราคา 50 บาท บรรพคุณ เป็นยาถ่ายเดือด ถ่ายน้ำเหลือง สร้างเม็ดเดือดใหม่ กำจัดสิ่วฝ้า ปารุงผิวพรรณให้เนียนน่ามอง

16. ยาเม็ดเจริญอาหาร เบอร์ 16 ราคา 30 บาท บรรพคุณ เป็นยาอาชญาณะ ปารุงร่างกาย แก้อ่อนเพลียนอนไม่หลับ ทำให้เจริญอาหาร ประสาทความจำดี

17. ยาเม็ดปารุงกำลัง บำรุงสมรรถภาพเพศชาย เบอร์ 17 ราคา 60 บาท

18. ยาเม็ดย่านางไยตี้เป็นยาอาชญาณะ เบอร์ 18 ราคา 50 บาท บรรพคุณ ปารุงกำลังคนชรา โรคลมประสาท ลมเข็มเลาคอ ลมถูกอก แก้มอมแห้งแรงน้อย หลวิงสาว ประจำเดือนมาไม่ปกติ ทำให้หน้าอกเด่งดึง ทำให้ร่างกายแข็งแรงคงทนแข็งใส

19. ยาผงเม็ดนารีแก้ตกขาว ขับประจำเดือน เบอร์ 19 ราคา 40 บาท บรรพคุณ แก้โรคตกขาว โถเยแหะเมื่อยประจำเดือนจะปวดหลัง ปวดด้านล่าง ปวดกระดูก ขับประจำเดือนให้ตามปกติ ขับน้ำขาวปัส�มีการคลอดบุตร เป็นอาหารนอนไม่หลับ เป็นลมสันนิบาต อุ่นไฟไม่ได้ แก้ตกขาวใช้ยา 1 ก้อนผอมสูตร 1 ชวด

20. ยาเม็ดเงาจะดองครุป เป็นยาสรรปารุงผิวพรรณ เบอร์ 20 ราคา 50 บาท บรรพคุณ เป็นยาปารุงโถหิด ปารุงผิวพรรณให้สดใสสว่างงาน รีบองกันโรคน้ำเหลืองเสีย ตอกกระ เป็นยาระบายอ่อนๆ

21. ยาจีนชนิดผงแก้ป่วยเจ้า ใช้ผงสมสูรา เบอร์ 21 ราคา 50 บาท สรรพคุณ เป็นยาจีนชนิดผง แก้ป่วยเส้นเอ็นเจ้า ป่วยไต ป่วยกล้ามเนื้อและกระดูกสันหลัง ทำให้เจ็บท่อน้ำ สารพาร์กถาย
22. ยาผงแก้โรคป่วยตามข้อตามกระดูก (เก้า) เบอร์ 22 ราคา 50 บาท สรรพคุณ รักษาอาการป่วยตามข้อนิ่วมือนิ่วเท้า และตามข้อต่างๆ ทำให้เกิดความเจ็บป่วยเรื้อรัง
23. ยาแก้ไข้ชนิดผง ใช้ผงสมน้ำมะนาว น้ำตาล เก้า เบอร์ 23 ราคา 30 บาท
24. ยาเม็ดฟ้าทะลายใจ เบอร์ 24 ราคา 30 บาท สรรคุณ แก้อาการอักเสบ ระบบทางเดินหายใจ แก้ไอ แก้ห้องเสีย ลดความดันโลหิตสูง
25. ยาผงแก้เริมงูสวัด ไฟสามหุ่ง ใช้ผงสมสูราหาภายนอก เบอร์ 25 ราคา 30 บาท
26. ยาลม 500 สำหรับชนิดผง เบอร์ 26 ราคา 30 บาท
27. ยาป่าสุกกำลังโสม เบอร์ 27 ราคา 150 บาท
28. ยาแก้เม็ดกิตตอกขาว เบอร์ 28 ราคา 40 บาท สรรพคุณ แก้คอกขาว มีเลือด และน้ำเหลืองปนแก้ป่วยคุกเวดา มีประจำเดือน ตกทิ่อมาก แก้ไข้ช่องออกอากาศใน ให้หายประมาณ 2 ช้อนกาแฟ ผสมสูราหรือน้ำร้อนกินก่อนอาหาร 2 ช้อน
29. ยาโภสันทะฆาต เบอร์ 29 ราคา 50 บาท สรรพคุณ แก้ห้องอกพักรหีบ ขัดเมื่อยบั้นเอว เมื่อยขาหาร เป็นยาระบายน้ำ รับประทานครั้งละ 5 เม็ด อาจเพิ่มหรือลดครึ่งยาได้ ตามกำลังชาตุ
30. ยาแก้กระดูกหันเส้น เบอร์ 30 ราคา 60 บาท สรรพคุณ แก้อาการเจ็บป่วยตามเส้นเอ็น หัวเข่า และข้อต่อ เป็นยาเม็ด ใช้ก่อนอาหารครั้งละ 5 เม็ด วันละ 2 เวลา เป็นยาธรรมชาติ อาจลดหรือเพิ่มยาได้ตามสภาพบุคคล
- นอกจากนี้ยังมียาใช้ดับรักษาโรคต่างๆ ได้ถูกจานวนมาก (ดูภาพหน้ากที่ 1 และ 2)
12. นายกมล อิ่มเรืองกิจ มีความสนใจเกี่ยวกับการแพทย์แผนโบราณมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก โดยได้รับการอุ่นหือความรู้จากหมอนามัยที่เคยช่วยรักษาชาวบ้านมาก่อน เมื่อได้เข้าสู่システムประสบการณ์ด้วยการสังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเองของตัวรายชื่อนิดต่างๆ รวมทั้งการเข้ารับการอบรมรู้สึกจากสถานที่ค่างๆ ตลอดมา จึงทดลองปัจจุบันใช้สำหรับบุคคลภายนอกครอบครัว แม้จะมียาให้ผลคือจึงแจกลงไปให้บุคคลอื่น และเพิ่มปริมาณมากขึ้นเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นสมាជิก ของชุมชนสมุนไพรจังหวัดพิษณุโลก จึงมีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้กันมากขึ้น
13. พระอาจารย์สิทธิพร เจ้าอาวาสวัดหนองบัว มีความสนใจในช่วงที่ท่านน้ำเสื้อ เป็นพระเป็นสูตรศิริย์ของพระซึ่งเป็นหมอดสมุนไพรสูตรซึ่งเป็นสูตรที่มีเชิงมากคนหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก พระอาจารย์สิทธิพร ได้ท่านน้ำที่เป็นผู้ช่วยเชิญยาให้กับผู้ป่วยที่มารักษาโรคต่างๆ เหล่านั้น จน

ก็ค่ายเป็นศูนย์ที่มีความรู้และเชิงาน โภชนิไค์ในการศึกษาเล่าเรียน จากการช่วยปฏิบัติหน้าที่ในการรักษา โรคต่างๆทุกวัน ทำให้ห่านได้รับความรู้จากการบอกรเล่าแพทย์ซึ่งเข้าไปโดยไม่รู้ตัว ห่านจะจดจำข้อมูลได้เกือบทั้งหมด และยังทราบว่าโรคใดควรจะใช้ยาสัมฤทธิ์พิเศษ ตลอดระยะเวลา ๑ พรรษา ที่ห่านได้ช่วยปฏิบัติงานกับหลวงปู่ม้วน (หมอดพระสัมฤทธิ์ไพร) จึงเปรียบเสมือนว่าห่านได้ศึกษาวิชาแพทย์แผนโบราณโดยไม่รู้ตัว เมื่อหลวงปู่ม้วนมรณะจากลง ได้นอนต่อราก สมุนไพรให้พระอาจารย์สิทธิ์ไพรใช้สืบต่อมา ปัจจุบันห่านเป็นพระนักพัฒนาของวัดหนองบัว มีกิจการค้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ซึ่งประชาชนภายในจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดใกล้เคียงสนใจใช้บริการเป็นจำนวนมาก (อุ伽พนวกที่ 3-12)

การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรที่วัดหนองบัว

๑. การอบสมุนไพร มีห้องสำหรับอบอยู่หลังห้อง แยกเป็นห้องอบสำหรับชา และห้องอบสำหรับหญิง ประชาชนที่มาอบสมุนไพรมีจุดประสงค์หลักอย่างๆ คือ ดูแลสุขภาพ เพื่อความสุข หรือรักษาโรคภัยต่างๆ และอบเพื่อรักษาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น กุญแจ ให้บริการไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ซึ่งกับครั้งแรกจะต้องดูดู ในการรักษาอาจต้องหักกายนอยู่ที่วัด แต่ละวันมีค่าใช้จ่ายที่หักอาศัยหรือหักห้องน้ำ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายซึ่งกับน้ำ (ยกเว้นมีผู้ช่วยในการดูแล) ดังนั้นจึงพบว่าผู้ใช้บริการมีหลากหลาย บ้างคนมาอยู่ สมุนไพรย่างเดียว หรือดื่มน้ำสมุนไพรดื่นล้าง ดื่มน้ำที่ใช้ดูบค้อนหัวแขวงดูดูเด่นขึ้น ผู้ป่วยใช้ระยะเวลารักษามากน้อยแตกต่างกัน บ้างคนอาจมารักษาเพียง 2-3 วัน แต่บ้างคนอาจใช้เวลา_rักษา นานเป็นเดือนหรือสองเดือน ประชาชนที่มาใช้บริการ นอกจากเย็นชาระจังหวัดพิษณุโลกแล้ว ยังมาจากจังหวัดใกล้เคียงด้วย เช่น จังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ และ การอบสมุนไพรนอกจากนี้ห้องที่วัดแห่งนี้ มีห้องอบเคลื่อนที่อีกประมาณ ๑๐ ตู้ ใหญ่ป่าใช้ร่องไปบริการจังหวัดใกล้เคียงเป็นงวดๆ ประมาณวันละ ๗-๑๐ วัน และเคลื่อนย้ายไป จังหวัดอื่นๆต่อไป เมื่อตัวของคนไม่ต้องมาที่วัด สมุนไพรจากวัดหนองบัวซึ่งจัดเตรียมไว้ไปใส่เพิ่มเติม หรืออาจหาสมุนไพรจากที่ที่ซึ่งไปประจำสถานที่เหล่านั้น ถ้ามีจำนวนและปริมาณมากเทียบ พอต่อความต้องการ

๒. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชนิดต่างๆ พระอาจารย์สิทธิ์ไพร เป็นศูนย์ดำเนินการผลิต ตั้งแต่ตอนเย็น โดยใช้เครื่องมือที่ได้จัดหาไว้หลายชนิด เช่น เครื่องตุนก เครื่องอัด ปั๊มมีค และ อื่นๆ ที่จะเป็นต่อการผลิตทำให้สามารถผลิตยาสมุนไพรออกจำหน่ายให้ประมาณ ๕๐ ชนิด นอกจาก จำหน่ายที่วัดแล้ว ยังส่งจำหน่ายสถานที่อื่นๆด้วย จากการสังเกตปรากฏว่ามีผู้นิยมใช้บริการมาก ทำให้มีรายได้สำหรับปามาใช้พัฒนาวัด และสร้างที่หักอาศัยให้ผู้ป่วยที่มาพักรักษาโรค รวมทั้ง เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และเป็นค่าอาหารสำหรับผู้มาพักรักษาตัวด้วย

မติ็งกัฟฟ์ที่สำคัญซึ่งวัดหน่องบัวผลิตภาน่าใช้มีหลายชนิดได้แก่

1. ชาลดคลายเส้นน้ำไข้รา มีลักษณะเป็นผง สรรพคุณ บำรุงธาตุ แก้กระษัยปัวดเมื่อขตามร่างกาย ปัวดหลัง ปัวดเอว ปัวดขา ปัวดแขน แก้ลมสันนิบาต
2. ชาคงถ้วนไพรหมาจกรวาร สรรพคุณ บำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ บำรุงเลือด แก้ปัวดเมื่อขตามร่างกาย ขับปัสสาวะ รักษาโรคระเพาะสำหรับเด็ก
3. สมุนไพรกระชายคอง สรรพคุณ บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง แก้ปัวดเมื่อข แก้เห็บน้ำ แก้โรคระเพาะ แก้โรคน้ำในไต ลดไขมันในร่างกาย
4. สมุนไพรแก้อัมพฤกษ์ (ขังเสือด พอกเสือด) มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้อัมพฤกษ์ อัมพาต เป็นเห็บน้ำ มีน้ำเสียดลงในเส้น เดินไม่สะดวก ปัวดหลัง ปัวดเอว
5. สมุนไพรคลายเส้น มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้โรคกระษัยไก่พิการ แก้เส้นดึง ห้องเป็นเข้าคาด ปัวดเมื่อขตามร่างกาย ปัวดเอว ปัวดหลัง ปัวดศรีษะ
6. ชามาไฮรา มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้สูม อัมพฤกษ์ อัมพาต แก้ปัวดเมื่อขตามร่างกาย คลายเส้น ปัวดเข่า ปัวดแขน ปัวดขา ปัวดหลัง ขาดตามนิ้วตามเท้า แก้ปัวดตามข้อ ตามกระดูก ตามเส้นประสาท ปัวดหัว แขนขาไม่มีน้ำเสียง เป็นยาอาชญากรรม
7. ยาสมุนไพรแก้โรคเบาหวาน มีลักษณะเป็นผง สรรพคุณ รักษาโรคเบาหวาน ที่เป็นแหล่งต่างๆ ชนิดเครื่อง
8. ยาสมุนไพรแก้โรคเบาหวานชนิดเม็ด สรรพคุณ แก้โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ตับอ่อนพิการ คุณภาพดีไม่ออยู่
9. ยากรานน้ำเพียงสมุนไพร มีลักษณะเป็นผง สรรพคุณ แก้ลมจูกเสียด บำรุงร่างกาย บำรุงหัวใจ ทำให้นอนหลับ ปั้นเป็นลูกกลองรั้งบริษัทฯ
10. สมุนไพรรักษาโรคเมือง มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้โรคเมือง เบาหวาน ไอหิค้าง ปัวดศรีษะ
11. สมุนไพรด็อกไข้มัน มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ ลดความอ้วน แก้ไขมันอุดตันในเส้นเลือด เป็นยาลดความอ้วนแบบธรรมชาติ ไม่มีผลข้างเคียงหรืออันตรายใดๆ เป็นยาธรรบ้ายอยู่น้ำ
12. สมุนไพรชลควาณชราว่านม้าหื้อ มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้โรคกระษัยไคพิการ ปัวดเมื่อข ปัวดตามข้อ เห็บน้ำ อัมพาต เบ衲หลัง บำรุงน้ำไขข้อ บำรุงกำลัง เสริมสมรรถภาพ เป็นยาธรรบ้ายแก้ห้องมูก
13. สมุนไพรแก้ริดสีดวงทวารทุกชนิด มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้โรคริดสีดวงทวารกลืนมะไฟ เคื่อยไก่ บานทะโรค อ่อนเพลีย ถ่ายเป็นเลือด

14. ขานแก้โรคหืดหอบ มีลักษณะเป็นแหง สรรพคุณ แก้โรคหืดหอบ
15. สมุนไพรแก้โรคกระเพาะอาหารเรื้อรัง มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้ปัสสาวะเมื่อย จูกเสียด ลดปัสสาวะ แพดในกระเพาะอาหารเรื้อรัง กดอยเป็นมะเร็งในกระเพาะส่าໄສ (ผีในท้อง)
16. สมุนไพรแก้บุடกิกระดูกขาว มีลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ แก้กระดูกขาวเรื้อรัง กล้ายเป็นฝีมุติก หรือมะเร็งในกระดูก แก้กระดูกอักเสบ เป็นเชื้อร้า
17. สมุนไพรป่าบัวรักษากระดูก น้ำลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ รักษากระดูก พิการ กระดูกอักเสบ กระดูกคลื่อน กระดูกบวมปัวด ชักกระดูกเข้าอยู่เรื้ω ป่วยแล้วกระซับซ่อง กระดูก ป่วยผิวพรรณสдор
18. สมุนไพรเสริมน้ำ น้ำลักษณะเป็นเม็ด สรรพคุณ ป่วยไข้หัดหัวหรือไข้ ศตรีให้ทำงาน แก้สิวฝ้า ประจำเดือนมาไม่ปกติ แก้บุடกิกระดูกขาว เป็นมาเข้าตัวคน แตะเป็น ภาระนาขอ่อนๆ
19. น้ำบันว่านสมุนไพร สรรพคุณ แก้น้ำร้อนคลอ ไฟไหม้ ตะปุ่ด แมลง ฟอง กذا ก เกสั่น หิด ผื่นคัน
20. น้ำมันตะไคร้คลายเส้น สรรพคุณ แก้ปัสสาวะเมื่อย เคลื่ดขัดยอก ฝากษา ปัวตามข้อ กระดูก แก้เห็บบ้า อัมพฤกษ์ อัมพาต แก้เส้นเอ็นพิการ เสือคลอมเดินไม่สะคลวย
21. สมุนไพรหมอยอดตา มีลักษณะเป็นน้ำ สรรพคุณ รักษาต้อ ตาฝ้าฟาง น้ำตา ไหล คันตา โรคตาหมอกนิล
22. สมุนไพรรักษาโรคครอบจักรวาล เป็นยาดม สรรพคุณ แก้ความดัน ไข มันอุดตันในเส้นเลือด ตะลยสารพิษ มะเร็งเรื้อรังกระดูก กระดูกขาว อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคตับไต
23. สมุนไพรแก้โรคบูชาหวาน เป็นยาดม สรรพคุณแก้โรคเบาหวาน
24. สมุนไพรแก้โรคเรืองทุกชนิด เป็นยาดม สรรพคุณ แก้โรคเรืองทุกชนิด
25. น้ำมันพะโน่ไม้คัลลานา เป็นน้ำมันผสมหัวว่าน 108 สรรพคุณ ใช้รักษา เคลื่ดขัดยอกฟกช้ำ กระดูกเสียหัก แมลงสัตว์กัดต่อย
26. น้ำมันพะเทหมาลัยทอง สรรพคุณ แก้อัมพาต มือชาเห็บชา ปัวตามข้อ แก้เส้นเอ็นพิการ สามารถกระดูก ถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้กันตามศีวะนังแมลงสก น้ำร้อน ลง ก ไฟไหม้
27. สมุนไพรเล็กยาแพทย์ น้ำลักษณะเป็นแหง สรรพคุณ เพื่อใช้รักษาสู้ศึกษา เสนแพทย์ชนิดต่างๆ โดยการรับประทานและถ่ายกับน้ำ 1 ช้อนชาต่อน้ำ 1 แก้ว คืนวันละครั้ง

28. สมุนไพรแก้สิวฝ้า มีลักษณะเป็นทรง สรรพคุณ แก้สิวฝ้า ให้วันคละครั้ง ก่อนนอน ถ้าเป็นน้อดหอบน้ำชาร์นคากาบากาฯ ถ้าเป็นมากหอบกับน้ำมะนาวทา 1-2 นาที ถ้าเป็น หนองพอกร้าวหน้า ร นาที ขัดเบาๆแล้วถังออกด้วยตะปู ใช้ภายใน 1 สัปดาห์จะเห็นผล

29. แซมทุกสมุนไพรลดกลิ่นอุจุชัน และแซมพูนากรุด สรรพคุณ ป่ารุ่งเส้นหมาให้ บุ้นมีน้ำหนัก แก้ผื่นแห้งแตกปลายน รักษาภาระหมาให้แข็งแรง

30. ยาสีฟันสมุนไพร มีลักษณะเป็นทรง สรรพคุณ ป่านัดอาการปวดฟัน เสียว ฟัน เสือคอกอุดตันไว้ฟัน ระจับก้อนปาก เหงื่อกวน ทำให้ฟันขาวสะอาด ขัดครามบุหรี่และ หินปูน

นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรรักษาโรคต่างๆอีก เช่น ยาหยดคชา ยาลม 108 ยาลม 108 ฝัก ถุงกระเพาะ หญ้าหนวดแมว ทานตะวัน ชนทุกทิป ยาลดความดันสูง ความดันต่ำ แก้ไข้ป่าก วันทางจะระทึก ไข้ผัน น้ำประคบ ยาน้ำมันกีโอล ยาต้มแก้ร้อนใน โรคเก้าอี้ อาอยุร์วัฒน์ มะฐุน เก็กวย คอค้าฝอย ฯลฯ

จุดเด่นของ การใช้สมุนไพรที่รักษาหนอนบัว คือ

1. ตัวยาที่ใช้อ่อนสมุนไพรมีปริมาณมาก (ขนาดเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งอื่น) เนื่องจากมีรายได้จากการขายหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร จึงนำเงินเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่าย สำหรับซื้อวัสดุคิดในการต้มเพื่อใช้อ่อนสมุนไพร และเพื่อผลิตยาชนิดต่างๆ

2. รักษาโรคได้หลากหลาย ตั้งแต่อัมพาต อันพุกษ์ ป่วยหลัง ป่วยเอว ป่วย กีรษะ เส้นโดยทิฟอยด์ น้ำคอดลายเส้น โรคไข้ข้อ ขันสารพิษจากสารใช้ยาฆ่าแมลง และยา ปราบศรีษะ ภัยแพ้ยาชนิดต่างๆ อาการคันและโรคผื่นแพ้ การลดน้ำหนัก และเพื่อรักษา ทุบคล้ำ รวมทั้งการรักษาผู้ติดยาเสพติด เช่น กระรอกรั้ง บุหรี่ และยาบ้า เป็นต้น

3. มีที่พักและอาหารสุ่วหรั่บผู้ต้องการพักรักษาตัวเป็นระยะเวลากว่า 1 วัน ให้บริการ ป้ายเหล่านี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากต้องป่ารุ่งเส้นบ้านตามกำหนดการถังศรีษะของคน

4. มีศูนย์เรียนที่สอนที่สำหรับให้บริการผู้ที่อยู่ค้างจังหวัด เช่น จังหวัดพิจิตร กำแพงเพชร ท่าแพที่บรรจุอบอาชีพชาวไร่ชาวนา ได้ให้บริการหลังจากเลิกงานแล้ว โดยไม่จำกัด ค่าห้องเดือนเดียวทางไปที่ซึ่งอยู่ห่างไกล

5. การนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์มีหลากหลาย ตัวอย่างเช่น การอบสมุนไพร และน้ำดื่มสมุนไพร รวมทั้งผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้รักษาโรคชนิดต่างๆ ทั้งในลักษณะเป็นเม็ด เป็นน้ำ เป็นน้ำมัน เป็นผง และการต้ม รวมทั้งสิ่งประมวล 50 ชนิด

6. การให้บริการ สามารถให้บริการได้ตลอดวัน ตั้งแต่เวลา 7.00-20.00 น.

14. การอบสมุนไพรที่วัตรระบุณณะ

พระศูรีเริ่มนบุกเบิกการอบสมุนไพรเป็นครั้งแรกชื่อ พระมหาทองคำ โดยข้ามมาจากวัดพระกรรค์ตนนาชาตวาริหาร (วัดใหญ่) เมื่อปี พ.ศ. 2535 และดำเนินงานสืบทอดมาจนกระทั้งปัจจุบันเป็นระยะเวลาประมาณ 8 ปี พระศูรีแล้วบุคคลชนในขณะนี้คือ พระธรรมกิจ โดยนี้พระเยพรในวัดช่วยอีก 2-3 รูป การให้บริการมีเฉพาะช่วงเวลาในตอนเช้านเป็นต้นไป เริ่มตั้งแต่ประมาณ 16.00 - 21.00 น. โดยพระศูรีบุคคลชนจะเริ่มเตรียมวัสดุคืน ซึ่งเป็นสมุนไพรชนิดต่างๆ แล้วแต่จะหาได้ หรือมีผู้บริจาคนำก้อนอยเพียง少 สำหรับสมุนไพรที่ใช้ประจำปีนั้นฐานในการอบสมุนไพรคือ มะกรูด(ใช้ทั้งผล) ตะไคร้/ตะไคร้หอม พิมเสน การบูร ขันนับขัน/ขันอ่อน ส่วนสมุนไพรชนิดอื่นที่นำมานำสักเป็นตัวยาอบด้วยในบางครั้ง แล้วแต่จะหาได้หรือมีผู้นำมาให้ เช่น จันทน์หอม ดอกคำฝอย ดอกความเริง ชะเอม เมนทอล กฤษณา กะชาบ กระเพรา กานพลู พิกุล บุนนาค สารภี บัวหลวง สาลึง ตินปี๊กเครื่อง เหงือกคน เกาลังแดง ผักแพ้วแดง แพงพวย พุดตาน ผักบุ้งจีน ผักชีอ่อน ผักชีหวาน แก้น้ำเหลือง พญาท้าวเอว ประคงเลือด ประคงไฟ เป้าอ่อนย เปลือกไข่ ถูกได้ใบ พลับหลัง เหงือกปลาหม้อ ผักเสียงผี ผักหวาน ท้าวยา้ม่อง เทียนแคลบ เก็บพอก็คหบด ใบหนาด ใบยอด เป็นต้น

ห้องที่ใช้อบสมุนไพรมีจำนวน 4 ห้อง แบ่งเป็นห้องอบชาบะและห้องอบผ้า บริเวณด้านข้างห้องอบ มีม้านั่งสำหรับผู้คนหลังจากเข้าห้องอบแล้ว หรือนั่งรออยู่ที่ห้องอบ การอบแต่ละครั้งแต่ละคนอาจใช้เวลาไม่เท่ากัน แล้วแต่ความต้องการหรือผู้เข้าอบสามารถกำหนดร้อนจากใจอบได้ตามมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยทั่วไปผู้เข้าอบสมุนไพรใช้เวลาอบนาน 5-10 นาทีต่อครั้ง และจะเข้าอบประมาณ 3-4 ครั้งในการจะใช้บริการครั้งหนึ่งๆ ต้องแต่ละครั้งใช้บริการตามรายการไปอบรวมกันได้ประมาณครั้งละ 10 นาที ความร้อนในตู้อบประมาณ 40 องศาเซลเซียส (คุณภาพหากากที่ 13-16)

ประชาชนผู้มาใช้บริการอบสมุนไพรที่วัตรระบุณณะนี้ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในเมือง ซึ่งมีทั้งชาวและหญิง ประกอบอาชีพแตกต่างกัน เช่นพ่อค้าประชาชน ค้าขาย ห้างร้าน ตลาดน้ำ และข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งนิสิตนักศึกษา เนื่องจากผู้มาใช้บริการประมาณวันละ 50-100 คน อายุระหว่าง 15 ปี ถึงมากกว่า 60 ปี บุคลากรเหล่านี้มีความต้องการเพื่อให้สุขภาพด้านนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ คลายปวดเมื่อย หรือลดความอ้วนและป้องกันโรคร้าย สำหรับผู้มาใช้บริการส่วนใหญ่ มากกว่าการอบเพื่อรักษาโรค นอกจากการอบสมุนไพรแล้ว ทางวัดยังจัดมีห้องอบสมุนไพรให้บริการสำหรับคิมด้วย ค่าใช้จ่ายในการดูแลนิสิตกรรมอบสมุนไพรนี้ ส่วนใหญ่ได้จากการบริจาคของผู้มาใช้บริการและผู้มีจิตศรัทธาเช่นๆ โดยมีผู้รับบริจาคไว้บริเวณที่ใช้อบสมุนไพร เพื่อชื้อสมุนไพรซึ่งเป็นวัสดุในการดูแล และได้มีพื้นที่สำหรับจัดแสดง จัดนิทรรศการ ให้ความรู้แก่ผู้สนใจ ให้ความรู้แก่ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ยังมีสถานที่สำหรับจัดแสดง จัดนิทรรศการ ให้ความรู้แก่ผู้สนใจ ให้ความรู้แก่ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

2. การส่วนภูมิปัญญาท่องถินในการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร

การส่วนครั้งนี้ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2543 ณ ห้องประชุมวังจันทน์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม วัดใหญ่ประดิษฐ์ของกรุงศรีอยุธยา มีดังนี้คือ

1. เพื่อต้องการทราบแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท่องถิน ศ้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีมากน้อยเพียงใด และกระชาวยอยู่ที่ไหนบ้าง จากการสืบเสาะศึกษา ได้ข้อมูลเมืองดินในระดับหนึ่ง

2. ต้องการทราบแนวคิด กระบวนการผลิต ประเภทของผลิตภัณฑ์ การจัดทำหน่วยทดลองปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาร่วมทั้งความต้องการสนับสนุน

3. ต้องการให้มีการแยกเป็นความคิดเห็น ประสบการณ์ ไม่กุบผู้มีความสนใจ และประกอบกิจกรรมประเภทเดียวกัน จะได้ผู้นักวิจัยกันสร้างเครือข่ายผลให้เกิดประโยชน์ ท่อท้องถินและประเทศไทย รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท่องถินศ้านการใช้สมุนไพรมาใช้ประโยชน์ ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น (คุณภาพนวากที่ 17-28)

ผู้เข้าร่วมส่วนประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งกับศ้านการและกิจกรรมด้านสมุนไพร รวมทั้งการผลิตและจัดทำหน่วย โดยการแนะนำเป็นองค์ความรู้ของชื่อ ที่อยู่ สาเหตุที่สนใจหรือ การดำเนินกิจการศ้านสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องหนน สรุปได้ดังนี้คือ

1. นายชลธ ดุษฎี 为人ที่มีความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพรตั้งแต่เด็กประมาณ 20 ปี หลักภัณฑ์ที่คุณศึกษาอยู่ดูแลน้ำหนอนใบราษี การเรียนทดสอบช่วงแรกๆ ไม่ดีมาก เพราะต้องใช้เวลาเรียนรู้ที่มีความยากกว่า 30 ปีขึ้นไป ซึ่งในการทดสอบครั้งแรกๆ เขายัง 20 กว่าปี จึงเกิดผลลัพธ์ที่น่าพอใจ แต่ต้องใช้เวลาเรียนรู้อีก 20 ปี จึงจะสามารถนำไปใช้ในประเทศไทย 40 ปี นับว่าได้ผลเป็นที่พอใจจริงๆ สำหรับประเทศไทยติดต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ถึง 87 ปี ศุภภาพร่างกายแข็งแรง ไม่ป่วยเมื่อยร่างกายแข็งขาเห็นอนุสูตรอัญเชิญ ทั้งหลาย

ยาอายุวัฒนะ ใบราชานานนี้ เป็นต้นครัวแก่หลายชนานรวมกัน ประกอบด้วยมะขาม บอระเพ็ด แห้วหมู พริกไทย คิมบี หอม กระเทียม โดยมีบอระเพ็ดเป็นหลัก สูตรที่สำคัญคือ เกลือ 3 ส่วน น้ำตาล 5 ส่วน บอระเพ็ด 7 ส่วน แห้วหมูขึ้นมาอยู่ดี (เพราะแห้วหมูเป็นยาอายุวัฒนะที่มีประสิทธิภาพมาก) นอกจากนั้นใส่อะไรที่ไม่ขัดกันอักษรนิดหนึ่งในปริมาณที่ไม่มากนัก เช่น ขิง ข่า ใบกระทือ (มีสรรพคุณแก้ปวดเมื่อย) ยาขนาดนี้ทำเป็นเม็ด รับประทานกับน้ำซึ่งเป็นประจำ ขนาดที่ใช้รับประทานประมาณป้าขี้น้ำเกลือ

2. นางสูงบสงค์ ทรงทอง เป็นผู้ที่สนใจสมุนไพรประเภทว่านเป็นพิเศษ สูตรเด่น ที่ใช้อยู่คือ นำตะไคร้มาต้มแล้วเติมน้ำคล่องไปเล็กน้อย ใช้คั่มแก้ปวดเมื่อย

3. นางบังเอิญ ปุณณฤทธิ์ มีความสนใจสมุนไพรมาตั้งแต่เด็ก อุตรสากษ์คือ ผู้มะกรุด การะบูน จึง รักษาคือ เก็บมะกรุดมาฝ่านเจพะดิว แล้วนำไปเผาให้แห้งประมาณ 1/2 กิโลกรัม นำขิงที่บดละเอียดแล้ว 1/2 กิโลกรัม บดให้เข้ากันอีกครั้งผสมด้วยการบูน 1 ชิ้น เป็นยา หง ใช้รับประทานกับน้ำผึ้ง สรรคุณ แก้โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ห้องอิค ห้องเพ้อ เสมหะติดคอ และเสื่อมดี ท่านรับประทานติดต่อ กันมาตั้งแต่อายุ 50 ปี จนปัจจุบันอายุ 73 ปี ศุภภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ดี

4. นายเชื้ยะธุย แซลิน ทำการผลิตสมุนไพรหลากหลายชนิด หลักภัยที่เด่นคือคริมน้ำคิมสูตร สามารถช่วยแก้ปัญหาสู่ที่มีอาการคันศีรษะ หมนร่วงมาก หมนบาง ศีรษะล้าน แก้รังแค รักษาผิวน้ำแข็ง ปารุงเส้นหมน ผลิตจากทองพันชั้ง ผิวมะกรุด ว่านหางจระเข้และน้ำร้อน กัน เป็นครึ่งที่มีประสาทชาพห์ให้ผบดคก เป็นงานน้ำ ไม่แตกปลดาย เก็บผลเรือ ใช้ต้มหอยดูจัง และขาย เป็นผลิตภัยที่ได้ผ่านการพิจารณา และได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีผลิตภัยอื่นๆอีกหลายชนิด เช่น ยาแก้ต้อเนื้อ

5. นายนพพงษ์ ศุดหอม สนใจเกี่ยวกับการทำยาไทย โดยนำส่วนประกอบไปตากให้แห้ง บดจนละเอียดแล้วนำไปขายปลีก รับประทาน แก้ไข้หอบหืด ไอคัดหอบหืด ไอคัดหอบหืด สำหรับสมุนไพรชนิดอื่นคือสอดพังพอนใช้แก้พิมพ์กัค ปลดปานสอดพังพอนไปต่ำสันนิศาบดี บดดอง บริเวณที่ถูกพิมพ์จะช่วยบรรเทาอาการปวดลงได้

6. นายบุตร พลเมือง อีน มีความสนใจเพาะปลูกเป็นหน้าอุปทาน ใบราษ จังหวัดแม่สันพันธุ์ กับสมุนไพรมาตั้งแต่เด็ก เริ่มสนใจสมุนไพรอย่างจริงจังเมื่ออายุประมาณ 20 ปีเศษ ซึ่งถือว่าเป็นพระ และได้พบกับกิจกรรมนี้ที่มีความสนุกใจเกี่ยวกับสมุนไพรเหมือนกัน จึงเริ่มค้นคว้าและให้ความสนใจเรื่อยมา หลักภัยที่เด่นของท่านคือ ยากระษัย ยาอาชุวัฒนา ยาเม็ดช่องห้อง หรือยาศักดาธิก ในการทดลองได้นำตัวยาอื่นๆมาทดสอบกับยาเม็ดช่องห้องเป็นยาขับปัสสาวะ ซึ่งประกอบด้วย หญ้าหนวดแมว ว่านเข็นหย่อน มีสรรคุณคือ ช่วยขับปัสสาวะ บำรุงเลือด คลายก้อนน้ำ ซึ่งนี้ผู้คนนำไปมากทดสอบควร

7. นายเต่าซึ้ง สองพี่น้อง มีภารกิจในหมู่ชาวบ้าน แต่ช่วงก่อนเด็กไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพร จนกระทั่งบิคารสีษะวิถีเมื่อประมาณ พ.ศ. 2535 จึงเริ่มนิยมความสนใจอย่างจริงจัง และศึกษาค้นคว้าทางนักประทั้งปัจจุบัน ได้ทำการปลูกสมุนไพรชนิดต่างๆไว้จำนวนมาก เพื่อใช้เป็นวัสดุในการแปรรูปเป็นผลิตภัยที่สมุนไพรประเภทต่างๆ นอกจากนี้ยังนำสมุนไพรที่มีชื่อเสียงจากแหล่งอื่นมาจำแนกศักย์ เช่น สมุนไพรเพื่อการกุศล ของวัดพิพัฒันนังค์ สามเณร ทุ่งสลีลม จังหวัดสุโขทัย ได้แก่

1. น้ำมันวานสบุนไพร สรรพคุณ ใช้รักษาอุบัติภัยและการเมื่อยตามข้อ กล้ามเนื้อ เห็นบชา อัมพฤกษ์ อัมพาต
2. สบุนไพรลดไขมัน สรรพคุณ ใช้ลดความอ้วน ลดไขมันในเส้นเลือด ไขมันหน้าท้อง
3. สบุนไพรแก้ลม 108 สรรพคุณ แก้ลมจูกเสียง แน่นหน้าอก วิงเวียนศีรษะ ห่องอีด ห่องเพือด คลื่นเหียน อาเจียน อาหารเป็นพิษ ลมอัมพาต รับประทานกับน้ำร้อน หรือน้ำดื่มน้ำกระเพราคงเป็นกระสาย
4. สบุนไพรป่า Zus เลือด สรรพคุณ ใช้ป่า Zus เลือด ป่า Zus ลม หมومแห้งแรงน้อย ก่อนเกลี้ยง รับประทานอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ ปวดน้ำ ปวดศีรษะ ปวดคอ ปวดกระดูก ปวดข้อ หน้ามืด คลายไข้สัน
5. สบุนไพรแก้อัมพฤกษ์ (ขับเลือดฟอกเลือด) สรรพคุณใช้รักษาผู้ติดอัมพฤกษ์ อัมพาต เป็นเห็นบ มีนาชา เถือลดไขมันเส้นเลือดในกระดูก ปวดศีรษะ ปวดคอ ศรีษะเดือน ไม่มาปกติ บุคคลกินกระดูกขาว ศรีษะอื้อไฟไม่ได้ ใช้ดองทุร้า คลายไข้ป่าร้อนหรือจิ้นส้มรับประทาน ก่อนอาหาร
6. โรคสีดวงทวารทุกชนิด สรรพคุณ แก้โรควิคสีดวงทวารกลับมะไห เผือกไก่ บานกะโระ ยอดเพลี้ย ถ่ายเป็นเดือด
7. สบุนไพรรักษาเบตูก สรรพคุณ รักษาแมลงกิฟาร์ แมลงก็อกเสน บัว ปวดมดลูก ชักดูดนมบวมบ้าน ป่า Zus และกระชับช่องคลอด ป่า Zus ผ้าแพรผ้าสตรีให้สวยงาม รับประทานเป็นประจำช่วยลดไขมันหน้าท้องได้ดี
8. สบุนไพรคลายเส้น สรรพคุณ ใช้ปั้นบัดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย บำรุงสุขภาพให้สมบูรณ์ ปานบัดความงามหน้า
8. นายชูฉุ คงคำกำป้าไพร มีบ้านเป็นหมู่ชาวบ้าน จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้คุยก็อกกิับสบุนไพรมาตั้งแต่เด็ก และสนใจเรื่อยมาจนกว่าจะเป็นผู้บัน เป็นผู้ที่มีความรอนรู้เกี่ยวกับสบุนไพรสำหรับใช้รักษาโรคต่างๆ นานาชนิด เช่นเด่นได้ศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ได้รับเชิญเป็นวิทยากรไปบรรยายทั่วภายในจังหวัดและต่างจังหวัดตลอดเวลา ขณะนี้ได้เปิดสอนเกี่ยวกับสบุนไพรที่บ้าน มีผู้ให้ความสนใจมาเรียนประมาณ 48 คน เป็นการสอนแบบให้เปลี่ยนได้กับค่านเรียนแต่ละรายได้ ที่บ้านของท่านได้สะสมสบุนไพรไว้ประมาณ 400 ชนิด พร้อมทั้งมีแจกจ่ายให้กับผู้ที่สนใจศึกษาไปเยี่ยมชมด้วย ตัวอย่างสบุนไพรบางชนิดที่ท่านใช้รักษา เช่น บุคคลในช่วงอายุระหว่าง 18-30 ปี มักเป็นโรคติดเชื้อ สำหรับผู้ที่เป็นร้ายแรง รักษาได้โดยนำเนื้อไก่ของต้นค้างคาว ประมาณ 1 กิโลกรัม แบ่งตับกิน 4 ครั้ง สามารถแก้โรคติดเชื้อได้ แต่ผู้ที่อายุ 50-50 ปี เป็นโรคนี้ รักษา

ได้โดยการนำต้นแมงลักที่กำลังมีถูกแก่ ถอนมาทั้งต้นสางน้ำให้สะอาด นำมาต้มกิน จะสามารถรักษาโรคต้อหินได้เช่นกัน ส่าหรับผู้ที่ถูกงูพิษกัด ให้น้ำดื่มเล็กๆช่วงต่อจากเหว้าของต้นกระเจียว (ชนิดดอกขาวหรือดอกแดงก็ได้) มาสางน้ำให้สะอาดใส่ป่ากเกี้ยว (หัวมด้าหรือใบถอก) ท่อนส่วนกลางของผู้ที่ถูกงูพิษกัด ก็จะช่วยให้หายปวดได้ นอกจากนั้นยังมีสมุนไพรอีกชนิดหนึ่งที่ใช้รักษาพิษงูได้ คือว่านขอกทองแท้ (มี 2 ชนิดคือขอกทองเกี้ยและขอกทองแท้) นำมาต้มกับน้ำมะนาว ปีคปีกapeที่ถูกงูพิษกัด ก็จะช่วยลดอนพิษและบรรเทาอาการปวดลงได้ หรืออาจใช้ว่านขอกทองแท้ ผสมกับรากแขกตาด หรือโอลคทันงแดง ก็รักษาพิษงูได้เช่นกัน ผู้ที่เป็นโรคมะเร็งปากคุณ ให้ไปเดาต้นแดงประน้ำยา 5-6 ใบ นำมาไข่ลอกกับน้ำชาไว้ชาร้ำนำไปปีคปีกape จะช่วยให้ເພື່ອແກ້ໄລ

9. นางศรีกาญจน์ บุญอุด มีความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพรในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีมานี้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการนวดแผนไทย ได้เคยไปเรียนวิธีการนวดจากเหล่าเชี่ยวชาญที่มีการสอนหรืออบรมให้ความรู้มาหลายครั้ง เช่นที่สถาบันวัฒนธรรมไทย และที่ศูนย์พัฒนาศิลปะอย่างดี รวมทั้งการไปเรียนตามศูนย์การฝึกอบรมด้วย ปัจจุบันได้เปิดร้านนวดแผนไทยรามเป็นอาชีพ นอกจากนั้นยังรับคุ้มครองภัยหลังจากการคลอดคนด้วย โครงการให้สมุนไพรยาอ่อนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ สมุนไพรที่ใช้ได้แก่ผิวมะกรูด ชิง กระบูน ขมีนชัน ขมีนอ้อย หินเส้น แตงในมะขาม ศิวะการนำสมุนไพรมาด้วยน้ำม้าต้มกับน้ำ แล้วนำไปปอกใบผ่านผู้รู้ภัยหลังการคลอดหรือที่เรียกว่าเป็นช่วงอุบัติเหตุ

ส่าหรับผู้หญิงที่หน้าแห้งยิ่นในยุบ ภาคหลังการคลอดบุตร นายชรุณย์กิมราชเพิ่มเติมว่า ให้ไปละหมู่แดง 4 ใบ ในคันช่าย 1 ชิป นำมาไข่กรุวนกับน้ำอ่อนหง่านๆ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ผู้ที่แพ้กระเพาะปัสสาวะห้องน้ำต้องพาวอนทั้งป้าอิฐแดงเผาไฟให้ร้อนพอประมาณ วางทับลงบนสมุนไพรปีกอบเชก์ที่ใช้ในชั้นชี้ชี้น จึงนำอิฐไปเผาไฟให้มีความร้อนพอประมาณ แล้วหันดงบนสมุนไพรส่วนที่ได้แบ่งไว้ ห้ามก้มอย่างเด็ดขาดที่มีประน้ำยา 5 ครั้ง ทั้งเข้าและเยื่อ ความร้อนจากอิฐแดง จะช่วยให้สารจากใบละหมู่แดงและใบคันช่ายออกมากช่วยลดลายไขมันบนหน้าท้อง หน้าท้องจึงชุนเร็วและไม่เป็นอุกกาบาต ส่าหรับผู้ชายก็สามารถรักษาได้โดยนำไปในตะหุ่งแดง 5 ใบ สำรวมกับใบชอก 2-3 ใบ ห่อด้วยผ้าขาวนำไปนึ่ง แล้ววางลงบนหน้าท้อง จะช่วยลดไขมันบนหน้าท้องลงได้ ใช้ระยะเวลาประมาณ 1-2 ถั่วคีฟ

10. นายกนอ อั่มเมืองแก้ว เริ่มนสนใจสมุนไพรเมื่อ พ.ศ. 2538 สูตรที่เด่นคือ แก่นบุบุน แก่นประคุต แก่นปี๊เหล็ก เกาวสูตเปรียง ในยอด ใบมะนาวสด มีสรรพคุณให้รักษาโรคอัมพาต อัมพฤกษ์ และแก้ความดันโลหิตสูง รวมทั้งยังผลิตน้ำมันสมุนไพรคล้ายเส้น ซึ่งประกอบด้วยสมุนไพรหลายชนิด มีสรรพคุณหล่อเย็นคือ

1. แก้รัคสีดูงทวารทุกชนิด ใช้สำลีชูบันมั่นยัคธูทวารก่อนนอน หัวริดสีดูง จะฝ่อหายไป
2. ใช้สำลีชูบปีกแมลง ตะปุ่ด หนานด้า ญูกัค อะขานกัค ผึ้ง แคน ต่อต่อษ ป้องกันเชื้อบาคทะยักษ์
3. ใช้กานเพลกุกว่านชา ไม่มีพิษ มีอาการเป็นผื่นคัน ปวดແဏນปวดร้อน อาการจะดีขึ้น
4. ใช้ไส้แมลงสด แมลงลาย แมลงเข่าปีกอย แมลงไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แมลงจะหายเร็ว
5. เป็นงูศุ่นพินหนา ญูสวัสดิ์ ไฟสามทุ่ง ผิวนังพอง เป็นคุ่มคัน ใช้น้ำมันน้ำกาก แมลงจะหายเร็วขึ้น
6. ใช้หยดคู แก้ญูเป็นน้ำหนวก หูอื้อ ลมออกญู จ็บคันหัดหอยประมาดา 2-3 ครั้ง สามารถแก้ได้
7. ใช้กานเก้าตามนือความเท้า หมูเก้าปวดตามข้อตื้นๆ ข้อเท้า แขน ขา หลัง เอว อาการปวดจะหายเลาง
8. คนที่เป็นโรคอัมพาต บกพูนหง่านไม้มีขึ้น ใช้น้ำมันน้ำให้ไขก น้ำสีบานวด บ่อยๆอาการจะดีขึ้น
9. ใช้บอนหรือชูบฟักดีดีฟัน แก้รำนาค เหงื่อกเป็นหนอง บอนแก้แพลงมะเร็ง กระษางในปาก
10. แก้แพทย์น้ำกัคเท้า ใช้สำลีชูบันมั่นยัคพามเชอกนิ่วเท้า หรือทากด้า แขน บ่อเกันๆ

นอกจากนี้ ยังสามารถศึกษาโครงการส่วนภาระของสวนจิตราดา บริษัทฯ การพัฒนา บุคลนิธิโครงการหลวงคือค่า มะละโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริศักดิ์ ไม่ได้แนะนำเพื่อและให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจด้านสมุนไพรที่เด่นของตนเองแล้ว ต่อ นามีการอภิปรายร่วมกัน มีการใช้สมุนไพรสำหรับรักษาโรคต่างๆ ได้ทดลองอย่างดังนี้คือ

ใบกาประจำ ปวดหลัง ใช้เกลือ 3 ส่วน มะขาม 7 ส่วน บอร์ระเพ็ด 7 ส่วน หญ้าแห้วหนู 2 ส่วน สำหรับประทาน จนกว่าจะหาย

ยาหยอดตาแก้ต้อเนื้อ ต้อกระจก ใช้กระชาย 14 กิโลกรัม ใบลอกปันกับเกลือ 1 จีด แล้วนำมาคั้นเอาแต่น้ำ นำมาใส่ภาชนะที่สะอาดทั้งไว้ประมาณ 4 ชั่วโมง จนหมดจะออกน้ำมูกที่ กรองได้ไปต้มกลั่นใช้เวลาประมาณ 1-1/2 วัน นำน้ำที่กลั่นได้ใส่ขวดไว้ ใช้หยอดตาแก้ต้อเนื้อและ ต้อกระจก

โรคไข้มาลาเรีย ไวรัสตัวน้ำมันดั่งรับประทาน จะสามารถรักษาให้หายได้
ด้านหนึ่งจะดูที่มีสันนิษฐานว่าตัวน้ำมันดั่งพะส่วนที่เป็นไข้ขาวบดให้ละเอียด ผสมน้ำ
เล็กน้อย พอกบริเวณที่เหตุยังคงอยู่ ใช้ชากะซ่าวบดสันนิษัยก่อนหมัด

ถ้าถูกตุนนัชกัต ให้ขี้ด้าได้ตามอย่างเดิม ให้ทาให้เย็นไม่ป่วยและนาน

โรคเบาหวาน ใช้เกลือมน้ำคั่วให้เหลือง แล้วห่อตัวไว้จากวันนี้ นำไปผึ้งกินจะช่วย
รักษาโรคเบาหวานได้ หรือใช้อินทนิลน้ำ ในอุกวาวง สำหรับชาวโจร หมูหวานประสาณกาย ต้ม
รับประทานก็สามารถรักษาให้เข่นกัน

โรคความคันใต้หัวตุ่ง และโรคตาฟาง ให้น้ำชาไคร้มามีนรับประทาน จะช่วยรักษาได้
การแพ้หางไม้ทุกชนิด ให้น้ำชาตัวสีงมาก็ช่วยรับประทาน จะสามารถแก้แพ้ได้
กระช่าย เป็นสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคได้หลายชนิด โดยเฉพาะเป็นยาตุ่นลมดี ใช้
ป่ายร่างกาย และแก้ป่วยเมื่อย ถือว่าเป็นโสมของเมืองไทย ชาเวชบูรณะสมน้ำมารับประทาน
สด แก้ป่วยท้อง ท้องเสีย และห้ามเลือดได้ สำหรับกระช่ายแดง ต้มมาใส่ลงแล้วนึ่งนาไปใช้
น้ำดื่มสามารถช่วยน้ำพ่ายหรือตัวจืดได้

เกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือด้านสมุน ศูนย์แพทยานาชาติองค์การในประกอบวิชาชีพ
เพื่อให้นำมาใช้รักษาโรคได้ ในการสอนให้ผ่านตามเกณฑ์ของทางราชการมักไม่ค่อยพูดเนื่องจาก

1. ข้อสอนที่ใช้วัสดุยาก ต้องการให้สูตรความเข้มข้น
2. ข้อสมุนไพรแพ่ตัวท้องถิ่นเรียกชื่อไม่เหมือนกัน ควรนำเข้าห้องน้ำมารักษา
3. ใช้คำอุบัติใหม่ๆ เช่น ยาแก้การติดตื้น ไข้ตัวเดียวตัวร้ายให้ต่อตื้นไป
4. สมุนไพรที่นำมาให้ดูดหังกินไป ซึ่งทำให้สีเปลี่ยนสีเด็กมาก
5. ควรนำของที่น้ำมันแต่ละตัวน้ำมันมาใช้ตัวน้ำมันเดียวกันคล่องตัวที่สุด
6. ขอให้ใช้สมุนไพรที่มีคุณค่าทางยาจริงๆ มาใช้สอน

ปัจจุบันที่ชุมชนแพทย์แผนไทยพิเศษ ไม่ได้ มีผู้มาเข้ารับการฝึกอบรมประมาณ 40-60 คน
ต่อปี ให้กับผู้เชี่ยวชาญลี๊ย 40-50 ปี บุคคลเหล่านี้มาจากสถานที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดพิษณุโลกและ
จังหวัดอื่นๆ เช่น เพชรบูรณ์ นครราชสีมา อุทัยธานี อุดรธานี ตาก ตุรกี กัมพูชา ผู้เข้ารับ
การอบรมบางคนมีความรู้พื้นฐานด้านสมุนไพรมาบ้างแล้ว แต่ต้องการได้รับความรู้ที่ถูกต้องเพิ่ม
เติม เนื่องจากการนำไปใช้สอนให้ได้ในประกอบโรคศิลป์ (สาขาเภสัชกรรม และเวชกรรม) ซึ่ง
ปัจจุบันผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ชุมชนแพทย์แผนไทยพิษณุโลกนี้ ตอบได้ในประกอบวิชาชีพแล้ว
จำนวน 12 คนในช่วงระยะเวลาที่เพิ่งเริ่มเปิดมาได้ประมาณเกือบ 2 ปี

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร

จากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ในสถานที่ให้บริการต่างๆ ซึ่งส่วนมากทำการสัมภาษณ์จากแหล่งที่มีผู้มาใช้บริการจำนวนมาก โดยเฉพาะประชาชนผู้มารับสมุนไพรที่วัดหนองบัวและวัดราษฎร์ฯ นอกจากนั้นยังได้ทำการสัมภาษณ์สมาชิกของชุมชนการแพทย์แผนไทย หรือผู้ที่ได้เคยซื้อสมุนไพรจากร้านที่เปิดขายหน้าร้านอีกบ้างเล็กน้อย ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้คือ

ตารางที่ 3 ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในอันดับเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ข้อที่	รายการ	จำนวน (คน)	ส่วน trămละ
1 เนื้อ		80	100
	หมู	44	55
	หอยิง	36	45
2 อายุ		80	100
	น้อยกว่า 20 ปี	4	5
	21-30 ปี	12	15
	31-40 ปี	24	30
	41-50 ปี	12	15
	มากกว่า 50 ปี	28	35
3 ประเภทสมุนไพรที่ใช้บริการ		80	100
	1 ประ南า	48	60
	2 ประภาก	24	30
	3 ประภาก	8	10
4 วิธีการใช้สมุนไพร		116	100
	การยกลงสมุนไพร	36	31
	การรับประทาน	44	38
	การนวด ทา ประคบ ฯลฯ	36	38
5 สถานที่ใช้บริการค้านสมุนไพร		80	100
	วัดหนองบัว	40	50
	วัดราษฎร์ฯ	20	25
	สถานที่อื่นๆ	20	25

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

รายการ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนคน	ร้อยละ
๖ การรู้จักสถานที่แห่งใหม่ให้บริการ	80	100	
รู้จากการพูดคุยชัดเจน	29	36	
รู้จากสื่อ (วิทยุ)	35	44	
รู้จากพระ	16	20	
๗ ระยะเวลาที่ใช้สมุนไพรมาแล้ว	80	100	
ใช้นานานเป็นเดือน	32	40	
ใช้นานานเป็นปี	48	60	
๘ ช่วงระยะเวลาที่ใช้สมุนไพรแล้วอาการดีขึ้น	80	100	
ใช้ระยะเวลาเป็นจำนวนวัน	20	25	
ใช้ระยะเวลาเป็นจำนวนสัปดาห์	44	55	
ใช้ระยะเวลานานเป็นเดือน	16	20	
๙ ช่วงระยะเวลาที่ต้องการใช้สมุนไพรต่อไป	80	100	
พอจะไป	80	100	

หมายเหตุ

ลักษณะของไข้ที่ใช้สมุนไพรรักษา เป็น โรคปอดเฉียบ เดินไม่ได้ ชา คัน แขนขา ปวดหลัง โรคภัยแท้ การถูกพิษต่างๆ การคัน ปวดศีรษะ เป็นภาระน้ำหนัก ยาสกัดความดัน ยกกระดองอีกหนึ่งเท่า เป็นลม มากหวาน การรักษาอย่างภาพ การลดความร้อน การติดยาเสพติด ผอมเหลืองแห้งน้อย ๆ ฯลฯ

จากตารางที่ ๓ ผู้มาใช้บริการจากสมุนไพรซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์มา มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยเป็นเพศชายร้อยละ 55 และเพศหญิงร้อยละ 45

อายุของผู้มาใช้บริการ พนธุ์แต่เด็กนุ่มสาวจนถึงผู้สูงอายุ โดยเกลี่ยวัยกลางคนรวมกันแล้วมีอายุกว่าวัยนุ่มสาว กล่าวคือ ผู้มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีร้อยละ 5 กลุ่มอายุ 21-30 ปี มีร้อยละ 15 กลุ่มอายุ 31-40 ปี มีร้อยละ 30 กลุ่มอายุ 41-50 ปี มีร้อยละ 15 และกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 35 ซึ่งมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ประเภทของสมุนไพรที่ประชาชนชอบใช้บริการ ส่วนใหญ่นิยมใช้ประเภทเดียว มีร้อยละ 60 เช่น การอบสมุนไพร หรือการรับประทานสมุนไพร เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ผู้ใช้บริการ 2 ประเภท เช่น การอบสมุนไพร และการรับประทานสมุนไพรด้วย มีร้อยละ 30 สำหรับผู้ใช้บริการ 3 ประเภท เช่น การอบสมุนไพร การรับประทานสมุนไพร และการประคบ นวดและอื่นๆ มีจำนวนน้อยเพียงร้อยละ 10

วิธีการใช้สมุนไพร ประชาชนมีลักษณะการใช้ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ใช้คัวการรับประทานมากกว่าวิธีการอื่น คือ ร้อยละ 38 ส่วนวิธีการอบ นวด ทา ประคบ ฯลฯ มีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 31

สถานที่ใช้บริการสมุนไพร ข้อมูลผู้ใช้สมุนไพรส่วนใหญ่ ได้จากศูนย์ให้บริการที่วัดหนองบัวร้อยละ 50 เท่าแต่ละวันมีประชาชนมาใช้จำนวนมาก และให้บริการได้ตลอดจนตีสิบโมง เวลา 7.00 - 20.00 น. ส่วนที่วัดราษฎร์ฯให้บริการอบสมุนไพรเฉพาะช่วงระยะเวลา 16.00-21.00 น. ได้ข้อมูลมาว่าร้อยละ 25 สำหรับผู้ใช้บริการที่ชุมชนแพทย์แผนไทยเดินทางมาท่องเที่ยว ได้ข้อมูลน้ำร้อยละ 25

การรักษาเหล่านี้ให้บริการสมุนไพร ส่วนใหญ่รักษาฟังวิทยุร้อยละ 44 (พระอาทิตย์สิทธิ์พรวัดหนองบัวหนองหนองบัว) ก่ออาหาพากวงวิทยุทุกคน ในเวลา 5.00-6.00 น. ทางสถานีวิทยุทุกแห่ง อาກาศจังหวัดพิษณุโลกในรายการเช้าตรู่จะรับฟัง ในการเทศน์ได้ແທรอกเรื่องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรด้วย ประชาชนที่ได้รับฟังเงินเดือนมาใช้บริการมาก รองลงมาคือการพูดคุยกับครอบครัวร้อยละ 36 อีกร้อยละ 20 เป็นการทราบจากพระ

ระบบทุกคนที่ใช้สมุนไพร พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนผู้ดูแลบ้านภัยพิบัติเป็นร้อยละ 60 ผู้คนส่วนใหญ่เริ่มใช้ในช่วงระยะเวลาไม่ถึงปีมีเพียงร้อยละ 40

ผลการใช้ที่รู้สึกว่ามีอาการดีขึ้น ส่วนใหญ่พบว่าใช้ภายในหนึ่งสัปดาห์รู้สึกว่าอาการดีขึ้นร้อยละ 55 ส่วนผู้ที่ใช้ภายในระยะเวลาไม่ถึงสัปดาห์อาการดีขึ้นมีร้อยละ 25 และผู้ที่ต้องใช้เวลานานเป็นเดือนจึงมีอาการดีขึ้น มีร้อยละ 20

ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์น้ำหนักว่าทุกคนที่ใช้สมุนไพร ต้องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรต่อไป หรือร้อยละ 100 ของผู้ใช้สมุนไพรต้องการใช้ตลอดไป ถ้าหากพะยาการของโรงพยาบาลที่ประชาชนนิยมใช้สมุนไพรรักษา ได้แก่ โรงพยาบาลเมือง เทศบาล ใจ ตามแขวง ป่าตอง โรคภัยแพ้ การอุดพิษต่างๆ การคัน ปวดศีรษะ เป็นยาระบาย ยาลดความดัน ยาแก้ท้องอืดท้องเสื้อ เป็นลม เบาหวาน การรักษาอุบخارา พยาบาลความอ้วน การติดยาเสพติด ผอมแห้งแรงน้อย ฯลฯ

4. การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันนี้ ประชาชนให้ความสนใจและหันมาใช้ประโยชน์จากสมุนไพรกันมากขึ้น เช่นการใช้เป็นอาหาร ใช้เพื่อบำรุงสุขภาพ หรือใช้เพื่อป้องกันป่วยรักษาโรค รวมทั้งทางราชการก็ให้ความสนใจสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อมีแพทย์แผนไทยเข้ามายังที่นี่ ทำให้การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรลดความสำคัญลง จนเกิดอนุรักษ์หายไปพร้อมกับคนไทยในอดีต ต่อมาภายหลังมีเรื่องราวที่ภูมิปัญญาไทยถูกนำไปใช้ในเชิงศิทธิ์ ทำให้มองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ที่จะต้องอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่กับท้องถิ่นหรือประเทศไทยต่อไป รวมทั้งการประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทย การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทย จะเป็นการช่วยลดการนำเข้าจากต่างประเทศ และเงินไม่ไหลออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นการช่วยประยุกต์รายได้ของประเทศไทยให้ออกงานหนัก การสรุนรวมที่เรื่องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรจึงเกิดขึ้นและสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ทิ้งไป毫六合ล้ำไว้ a สมุนไพรมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้หลากหลาย 方

1. เสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากความต้องการรับเศรษฐกิจภายในครอบครัว เนื่องจากสมุนไพรสามารถผลิตงานที่น้ำเป็นรายได้หลักหรือรายได้เสริมของครอบครัว ทำให้ลักษณะการเพาะปลูก การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ แม้กระทั่งการเก็บและแปรรูปต่างๆ ก็สามารถนำมาเจ้าหน่ายได้ ทำให้เกิดกิจกรรมซื้อขายภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับชุมชนอื่นทั่วภัยในประเทศไทยและต่างประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยต้องออกกฎหมายให้ประเทศไทยปิดประมานาญหาการซื้อขายล้านนา

2. เสริมสร้างสุขภาพของประชาชน ความต้องการของประชาชนท้องถิ่นในชนบท ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในชีวิตประจำวันเป็นปกติเกือบทุกวัน ได้แก่อาหารประเภทผักผืดหรือเครื่องแกง และอาหารอื่นๆ รวมทั้งการใช้น้ำรักษาสุขภาพและป่วยรักษาโรค ดังนั้นจึงพบว่าชีวิตของชาวชนบทมักมีสุขภาพดีแข็งแรงสูงกว่าคนในเมือง ไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บเบี่ยดเบี้ยน เพราะได้ออกกำลังกายหรือการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งได้รับประทานผักผลไม้ซึ่งเป็นสมุนไพรพื้นบ้าน เป็นประจำ เตสกาหปัจจุบันความเชื่อในเมืองได้กระจายไปในชนบท ทำให้ค่านิยม ความสัมภาระและพฤติกรรมวิถีชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวชนบทเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การพัฒนาให้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนให้ดีขึ้น

3. เสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน เนื่องจากต้องรวมกลุ่มกันผลิต การแปรรูป และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด สร้างสรรค์งานต่างๆ ขึ้นมา ทำให้ต้องอาศัยต่อประสานงานกันระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชนต่างๆ ทำให้เกิดความสามัคคีเป็นเครื่องข่ายที่เข้มแข็งพอไป

4. เสริมสร้างการมีงานทำในชุมชน ทำให้ประชาชนไม่ว่างงาน เช่น ช่างกันผิดิต สมุนไพรที่อื้อเป็นวัสดุคินในการนำงานประรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ภาษาในชุมชน ตลอดจนการผลิตเพื่อเป็นวัสดุคินสำหรับปีอนโรงงาน ทั้งในลักษณะเป็นเครื่องคืน เป็นยา และ เป็นเครื่องสำอาง จึงทำให้ประชาชนมีงานทำตลอดปี

5. เสริมสร้างในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่นการท่องเที่ยวส่วนสมุนไพร หรือชุมชนที่มี การปลูกหรือแปรรูปสมุนไพรเป็นจำนวนมาก จะถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาอย่าง ทำให้ สามารถดึงคนมาท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น เป็นรายได้เสริมสำหรับครอบครัวอีกด้วย

6. เสริมสร้างให้ชุมชนตั้งพาณิชย์ได้ เมื่อจากประชาชนมีงานทำตลอดปี มีการ ผลิตเบนบาระบุงจร ซึ่งเริ่มต้นแต่การปลูก การขยายพันธุ์ การแปรรูป การจัดทำหน้าที่ภายในชุมชน ทั่วทุกที่เพื่อเก็บความต้องการของชุมชน ที่จะนำไปใช้ชุมชนอื่น หรือแยกเป็นหมู่บ้านเดียว ระหว่างชุมชนและชุมชนอื่นที่ต้องการต่อไป ทำให้เศรษฐกิจแต่ละชุมชนมีการเคลื่อนไหวทันท่วงที สามารถ เดินทางไปชุมชน หรือระหว่างชุมชน ภายในประเทศ หรือระหว่างประเทศ ชุมชนจึงสามารถ เดินทางไปชุมชนอื่นได้ ตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง

7. เสริมสร้างอนุรักษ์ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ให้อยู่กับชุมชนในท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น สืบทอดต่อเนื่องกันตลอดไป โดยการต่อยอดความรู้ ภูมิปัญญาท่องเที่ยวนี้ ให้กับคนรุ่นหลังเป็นระยะๆ รายจากการเผยแพร่ไปยังบุคคลอื่นๆ ต่อไปด้วย ทำให้ภูมิปัญญา เหล่านี้แพร่กระจาย ได้รับการพัฒนาศึกษาด้านครัวเรือนประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ให้ชุมชนสามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถดำเนินการ ให้กับชุมชนได้

แผนกว่างานวิจัยมุนุนไพรเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางชุมชน สามารถดำเนินการ ให้กับชุมชนได้

1. ส่งเสริมการรวมกลุ่มนักศึกษาสมุนไพรเพื่อเข้าในทุกหน่วยงาน สถานที่ เช่น วัด โรงเรียน สถานบัน มหาวิทยาลัย หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดจนหน่วยราชการ องค์กรเอกชน กลุ่ม ชมรม สมาคม ฯลฯ โดยมีแกนนำเพียง 2-3 คน และสร้างเครือข่าย เพื่อสื่อสารให้เป็นระบบ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันทั่วประเทศ ย้อมส่งผลให้ชุมชน เข้มแข็งขึ้น

2. เมยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน ให้รู้จักนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในด้าน ต่างๆ มากขึ้น เช่น เพื่อเป็นอาหารประจำวัน เพื่อใช้เป็นยาบำรุงรักษาโรค ใช้ในการผลิตเครื่อง สำอาง ใช้ป้องกันโรคแมลงป้องกันกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งใช้ในด้านอุตสาหกรรมต่างๆ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนอกจากส่งผลดีสุขภาพของประชาชนดีขึ้นโดยตรงแล้ว ยังช่วยเพิ่มรายได้ ทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิชาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท่องถิน ในค้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สามารถนำมาวิเคราะห์วิจารณ์ผลที่ได้ในค้านต่างๆดังนี้คือ

1. การสืบทอดภูมิปัญญาท่องถินด้านสมุนไพร

จากการศึกษาข้อมูลส่วนใหญ่พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาค้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร มากให้ความรู้ ความคิด แนวทางการดำเนินงาน สืบต่อมาจากบรรพชุมชนในที่ตระกูลเดียวกัน เช่น บุคคลในเครือญาติ ไส้แท่ง พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนบุคคลที่เคยอุปการะให้สัตว์ชนิดนี้หรืออาชีวะด้วยกัน โดยบุคคลเหล่านี้มีความรู้หรือคำแนะนำกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพร จึงทำให้สู่ที่ประกอบกิจกรรมค้านสมุนไพรในปัจจุบัน ได้ซึ่งชั้นวิชาความรู้ ได้พบเห็น สมมติส และร่วมดำเนินการมาต่อ ก็จะเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้คงไว้ตัวตน ซึ่งไม่ใช่เป็นต้องศึกษาแล้วเรียนอย่างเป็นทางการ แต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ประสบความรู้ที่ละเอียดอ่อน นับเป็นการปลูกฝังเชิงพื้นฐานที่ถูกซึ้งมั่นคงให้ ขณะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้บุคคลส่วนใหญ่ที่รับทราบถึงความต้องมีความสนใจ หรือมีจิตใจที่ชอบเป็นที่นิรานดร์บุคคล ซึ่งรับทราบถึงความเชี่ยวชาญในความรู้สึกนึกคิด โดยไม่ต่อต้านหรือศักด้านตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ ครอบครัวที่บิความราคายังคงสภาพเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลง หรืออนุรักษ์วัฒนา ภูมิปัญญาเดิมในครอบครัว หรืออาจหาดูคนต่อไป แต่บางครอบครัวไม่มีผู้ติดตามให้ประกอบอาชีพใหม่บนบรรพชุมชนเหล็กได้ ลังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การสืบทอดภูมิปัญญาเป็นไปได้ในสองลักษณะคือ 1. เกิดจากความชอบหรือความสนใจของบุคคลในรุ่นสูง หลาน หรือนักบัณฑุรักษ์ภูมิปัญญาที่ติดตามสมุนและพยาบาลปัจจุบันถ่ายทอดให้ เพื่อต้องการให้มีผู้สืบทอดเช่นนี้ต่อไป 2. แนวทางที่ถ่องคือเป็นความสนใจให้เฉพาะบุคคล ที่พำนัชาม ศึกษาสนใจให้มากกว่าเพื่อประโยชน์ทางเงินคุณค่าหรือประโยชน์ สำหรับการนำมายาบัณฑุรักษ์สุขภาพ ของตนและของบุคคลใกล้ชิด หรือเพื่อการประกอบอาชีพ ทั้งค้านเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำปัจจุบัน ประชาชนจำนวนมากให้ความสนใจและหันมาศึกษาในการเกี่ยวกับสมุนไพรกันมากขึ้น ทั้งในลักษณะเป็นผู้รู้สึกเสื่อมเสื่อม หรือการรวมกลุ่มกันเป็นอุดสาหกรรมในครัวเรือน ในชุมชน ตลอดจนการผลิตและการแปรรูปในลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ทั้งในรูปเป็นอาหาร ยา เครื่องดื่ม และเครื่องสำอาง เป็นต้น

2. ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร

เนื่องจากแพทย์ให้บริการด้านสมุนไพรยังมีจำนวนน้อย แพทย์สักัญญาให้บริการคือวัดดังนั้นข้อมูลต่างๆที่ได้มาจำนวนมาก จึงได้มานำมาศึกษาใช้บริการที่วัดหนองบัว และวัดราชบูรณะ โดยเฉพาะวัดหนองบัวที่มีการให้บริการหลากหลายแบบ และส่วนหนึ่งเป็นการให้บริการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ จึงเป็นที่สนใจและนิยมใช้ของประชาชนในท้องถิ่นแต่ในช่วงหลังใกล้เคียง ผู้พิจารณาผู้นำให้บริการส่วนใหญ่ ต้องการใช้สมุนไพรเพื่อการป่วยครั้งแรก ค่าใช้จ่ายต่อครั้งนั้นจะมากกว่าครั้งต่อไป ซึ่งผลการใช้พบว่าช่วยบรรเทาโรคภัยต่างๆได้ ดังนั้นจึงทำให้มีผู้นำให้บริการจำนวนมาก และให้เป็นประจำ ทั้งด้านการอบสมุนไพร และการใช้สมุนไพรในลักษณะต่างๆ สำหรับผู้ใช้สมุนไพรจากแหล่งอื่นๆ เช่น ที่วัดราชบูรณะ เป็นการให้บริการสมุนไพรเพื่อป่วยรักษาดูแลมากกว่าการใช้รักษาโรค แพทย์อย่างได้หรือประโยชน์ที่ตามมาก็อ่อน คนที่สนใจหรือมีปัญหาคล้ายคลึงกัน ได้พบประสบการณ์ที่ดีในความคิดเห็นเชิงกันและกัน ทำให้เกิดความเครียดที่มีอยู่ในใจเบาบางลงได้ ส่วนการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในแหล่งอื่นๆ เช่น จากบ้านหรือจากร้านจำหน่ายมีปริมาณไม่มากนัก และส่วนใหญ่ใช้เพื่อการป่วยครั้งแรก ซึ่งผลการใช้เป็นที่พอใจสำหรับผู้ใช้แต่ละรายแตกต่างกันไป

3. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร มีปัญหานี้ในการพัฒนาดังนี้คือ

1. ผู้สืบทอดคู่มีปัญญาไม่ค่อยต่อเนื่อง ในลักษณะการถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน หมายเหตุทุกหมู่บ้านที่มีหวานสนใน จึงได้รับการถ่ายทอดมาต่อมาก ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีชาชีพที่สูงคุณภาพ มีเกียรติ หรือได้รับตำแหน่งสูงกว่าการประกอบอาชีพหรือศ้านินกิจกรรมทางด้านสมุนไพร ดังนั้นในปัจจุบันจึงไม่พบว่ามีผู้ใดประกอบอาชีพ หรือศ้านินกิจกรรมด้านสมุนไพรเป็นอาชีพหลัก นักพยาบาลผู้ชำนาญด้วยความชอบและมีใจรัก หรือทำเพื่อเป็นอาชีพเสริมให้มีรายได้เติบโตขึ้นเพิ่มขึ้น

2. การรวมกลุ่มเพื่อตั้งเป็นชุมชนผู้สานใจ ยังไม่เป็นปีกแพร่หรือยังขึ้นอย่างแท้จริง มากเป็นความคิด ความหวังดี ที่จะช่วยอนุรักษ์ หรือพัฒนาด้านสมุนไพรให้คงอยู่ หรือเจริญก้าวหน้าเพิ่มขึ้น เพราะที่ผ่านมาได้ไม่มีการอนุรักษ์พัฒนา คาดว่าคงสูญหายไปตามบรรพบุรุษ ที่เสียชีวิตไปโดยไม่ได้รับการถ่ายทอด แต่เนื่องจากทุกหมู่บ้านที่สันใจรวมกันที่กิจกรรมดังกล่าว จึงเป็นต้องสละเวลาส่วนหนึ่งมาให้ชุมชน ซึ่งทุกคนยังคงต้องมีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการประกอบอาชีพด้านอื่นที่ต้องปฏิบัติเพื่อเลี้ยงครอบครัวมากกว่า จึงไม่มีเวลาปฏิบัติงานในกลุ่ม หรือในชุมชนได้เต็มที่ตามต้องการ น่องทางกันนั้นเงินทุนในการดำเนินการใช้จ่าย เพื่อดำเนินกิจกรรมกี

เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง นอกจากเรื่องที่สามารถทุกคนไม่ค่อยมีเวลาให้แล้ว ดังนี้จึงกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องค่อนข้างยาก ที่จะทำให้กุญแจรัตน์บรรเจริญอย่างรวดเร็ว นั่นคือ กุญแจรัตน์รับซึ่งมีทั้งจำนวนและสามารถซื้อสินไในระดับไม่นักนัก

3. แหล่งบริการค้านสนุนไฟฟ้า ยังคงเป็นที่รักเหมือนในอดีต เพราะที่วัดซึ่งมีพระที่สนใจได้รับการถ่ายทอดความรู้ต่อเนื่องกันมา เมื่อจากพระมีเวลาที่จะค้นคว้าหาความรู้ได้เพิ่มเติมตลอดเวลา ในต้องกังวลเรื่องการประกอบอาชีพ จึงมีเวลาเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ถ้ามีความสนิท แต่พระที่มีข้อจำกัดด้วยเช่นกัน กล่าวคือ พระที่บวชอยู่ตามวัดต่างๆ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐานก่อนนวดแสวง การที่บวชเป็นพระเพียงเทือรักษาประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามมีให้สูญหาย หรือบวชเป็นพระเพื่อสร้างถูกศักดิ์และแทนบุญคุณบิชา นาราฯ มีพระเพียงจำนวนไม่นักนัก ที่บวชเป็นพระอาทิตย์ประจารักเป็นเวลา漫漫หลายพรรษา จึงมีเวลาเพียงพอที่จะศึกษาหาความรู้ แต่เมื่อจิตแรงกด้านการค้นคว้าหาความสนุนไฟฟ้าใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง นอกจากนั้นการไม่ได้รับในประกันหรือในที่รักษาไฟฟ้าไว้ ที่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ อย่างถูกต้องตามระเบียบ ทำให้ปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ค่อยยอมรับ เชื่อถือ หรือ คาดหวัง และใช้ประโยชน์จากสนุนไฟฟ้าที่พระได้ผลิตขึ้นมากนัก ยกเว้นบุคคลคุ้มครองไฟฟ้าน้อย ยากจน ไม่ค่อยมีเงินรักษาแพทย์แผนปัจจุบัน จึงต้องหันไปใช้บริการจากวัด

4. การได้รับใบอนุญาต ให้ประดิษฐ์วิชาชีพเป็นแพทย์แผนโบราณ หรือได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพในการรักษาโดยใช้ประโยชน์จากสนุนไฟฟ้าเป็นเรื่องยาก นอกผู้ที่มีความรู้และมีอิทธิพลในนานาชนิดมีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงซึ่งมีอยู่เพียงเล็กน้อย ทำให้บุคคลที่คิดจะประกอบอาชีพเกี่ยวกับสนุนไฟฟ้าเกิดความท้อแท้ เพราะเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีเวลาและตั้งใจอย่างแท้จริง จำนวนผู้สอนใจจึงยังคงมีน้อยมาก นอกจากนี้ด้วยใช้กิจกรรมค้านสนุนไฟฟ้าเป็นอาชีพหลักจะได้รับก็ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เท่าที่มีผู้สอนใจใช้บริการเพียงเล็กน้อย ความเชื่อถือของชาวยิมน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ที่นิยมรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบัน

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากสนุนไฟฟ้า ในการนำมาใช้รักษาโรคต่างๆ ยังมีอยู่ข้อจำกัดในภาคอุปถัมภ์ที่ขาดความสัมพันธ์ใกล้ชิด เนื่องจากห้องน้ำมีประสบการณ์มาก่อน เท่าที่ต้องนิยมของประชาชนทั่วไป มีความเชื่อมั่นในการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า เมื่อจากเห็นผลเร็ว และสะดวกสบายในการนำมาใช้ ถึงเหล่านี้จึงเป็นปัญหาอุปสรรค ในการพัฒนาการนำสนุนไฟฟ้ามาใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่สำคัญในการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสนุนไฟฟ้า สรุปได้ดังนี้

1. บุคคลผู้มีความรู้ด้านสมุนไพร และรู้จักนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์มีน้อย ส่วนใหญ่ที่พบในปัจจุบัน มักเป็นผู้ที่ได้รับการปลูกฝังสืบทอดความจากบรรพบุรุษ เช่น บิดามารดา ปู่ย่าตายาย เคยเป็นหมอนชาวบ้าน หรือเป็นผู้ชี้จึงเคยใช้ประโยชน์จากสมุนไพรมาก่อน นอกจากนั้นครอบครัวหนึ่งๆ บางครั้งไม่มีบุตรหลานคนใดสนใจในด้านสมุนไพร ซึ่งทำให้ความรู้สูญหายไปมากขึ้น พระเป็นบุคคลผู้มีความรู้อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันนี้ยังคงมีการถ่ายทอดศิลป์ต่อภัณฑ์ เป็นระยะๆ เช่น ที่วัดราษฎร์ฯ หรือวัดหนองบัว แต่ทั้งนี้เป็นความสนใจเฉพาะบุคคลด้วย เนื่องจากพระที่บัวส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่บูชาตามประเพณี มีระยะเวลาบัวไว่นานนัก เพราะมีเชพที่ดองปลูกติดประดิษฐ์แล้ว จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะแสวงหาความรู้ในด้านอื่นๆมากนัก

แนวทางแก้ปัญหาได้ทางหนึ่งคือ ให้ความรู้และเทคโนโลยีในการศึกษาสู่เยาวชน สำหรับผู้ที่ศึกษาแล้วเรียนในทางพระและเนර ให้ขยายอย่างอิ่งกับพิพิธภัณฑ์ ที่เป็นผู้ที่มีความรู้ด้วย จึงได้ศึกษาถ้วนเรียนหากความรู้อยู่เสมอ อาจทำให้มีผู้สนใจต่อเนื่องและได้ศึกษาอย่างจริงจัง จนรู้วิธีการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

2. สมุนไพรซึ่งนำมาใช้เป็นวัสดุคุณในคราฟติ้งเป็นถ้ามีระดับต่างๆ เพื่อนำมาใช้ปั้นตัวรักษาโรค มีจำนวนน้อย และกระชายอยู่ในที่ต่างๆ บางชนิดสูญพันธุ์ไปเกือบหมดแล้ว ในกรณีมาใช้ประโยชน์เพื่อป้องกันภัย เป็นยาแผนโบราณต่างๆ ต้องเติมเวลาแสวงหาจากหลายแหล่งซึ่งอยู่ห่างไกล กัน ประกอบกับจำนวนที่มีอยู่ในแหล่งเดิมมีเพียงเล็กน้อย ไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในแต่ละครั้ง นอกจากนั้นสมุนไพรบางชนิดต้องรอเป็นระยะเวลานาน จึงมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ให้ได้ความต้องการ นับเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ในการนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์เป็นอย่างอื่น

แนวทางแก้ปัญหาคือ พยายามรวบรวมสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มากถูกใจในสถานที่นั้น ที่ควรจะดัดแปลงเหมาะสม เพื่อการศึกษาและขยายพันธุ์ให้เป็นมาตรฐานเพิ่มมากขึ้น แต่ถ้าต้องการปลูกเพื่อใช้สำหรับเป็นวัสดุคุณ ในกรณีปะรุงเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จำเป็นต้องวางแผนการส่าง เสริมทั้งชนิดและปริมาณความต้องการให้ขาดงบ พร้อมทั้งการประกันราคาด้วย การศึกษาในงานคั่งกล่าว น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ได้วัสดุคุณบูรณาภรณ์มาก และเพียงพอต่อความต้องการนำไปใช้ทำยาประเพษทางๆตามฝ่ายน้ำ หรือต้องการผลิตเพื่อเป็นวัสดุคุณสำหรับป้อนโรงงานแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆได้หลายชนิด

3. การใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคต่างๆมักเห็นผลช้า ไม่เห็นผลรวดเร็วทันทีทันใด เหมือนการใช้ยาแผนปัจจุบัน ประชาชนทั่วไปจึงไม่ค่อยนิยมใช้ นอกจากนั้นบางครั้งยังมีความยุ่งยากในการนำมาใช้ การเก็บรักษา หรือการรับประทาน เช่น ยาต้มส่วนใหญ่ ประกอบด้วยตัวยาหลายชนิด มีรสมันมาก บางตัวรับต้องรับประทานครั้งละนากๆและติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน จึงเห็นผลในการปั้นรักษาโรค รวมทั้งการเก็บรักษามักมีความยุ่งยาก เพราะต้องอุ่นให้ความร้อนเป็นประจำเมื่อต้องการใช้ (ชา-ก菊花-ผึ้น) ทำให้ผู้มีการกินเร่งรีบ ไม่สามารถใช้ได้ จึงเกิดความไม่สะดวกเหมือนการใช้ยาแผนปัจจุบัน ที่สามารถปั่นดิบตัวไปตามที่ต้องๆได้ง่าย

4. ค่า尼ยมของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน มีความเชื่อมั่นในด้วยและวิธีการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากใช้แล้วเห็นผลในระยะสั้น ด้วยการรับต่างๆ ผลิตภัณฑ์ของด้านนี้ก็จะสามารถได้รับการอนุญาตให้ใช้หน่วยได้ตามกฎหมาย ซึ่งแตกต่างจากยาสมุนไพร มักผลิตขึ้นตามศีรษะอก เล็กๆ ที่ต้องกันมา บางครั้งยังตราส่วน หรือชนิดของสมุนไพรเปลี่ยนแปลงไปได้ตามผู้ผลิตแต่ ละคนหรือแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งชนิด อาชญากรรม หรือการนำส่วนต่างๆ ของพืชมาใช้ประโยชน์ ก็ให้ผลลัพธ์ต่างกัน เช่น การใช้ใบ เป็นต้น ลดลงความแก่ อ่อนของพืช หรือการนำส่วนต่างๆ ของพืชที่ป่ามาใช้ ปัจจุบัน นอกจากนี้พืชบางชนิดอาจมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากอาจนำมาใช้สิ่งต้น หรือก่อให้เกิดผลข้างเคียง เป็นอันตรายหรือไม่เห็นผลในการใช้อาหารแก้ไขร่าง

5. ผู้ใช้ต้องมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่จะนำมาใช้เป็นอย่างดี จึงจะเห็นผลในการนำมา รักษาโรคต่างๆ เพราะถ้าใช้ผิดหรือใช้ไม่ถูกต้องอาจเป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อร่างกายได้ เมื่อว่า ปัจจุบันจะมีผู้นิยมผลิตสมุนไพร自行 โดยพัฒนาไปในแบบนี้ให้ใช้มีผลทางสังคมขึ้น เช่น ผลิตในลักษณะเป็นผง เป็นน้ำ เป็นเม็ด เป็นแคปซูล เนื่องจากแพทย์แผนปัจจุบัน แต่เป็นการผลิต自行 ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ได้รับใบอนุญาตให้自行 ได้ตามระเบียบของทาง ราชการ ประชาชนจึงไม่ค่อยเชื่อถือหรือมั่นใจที่จะใช้自行 นอกจากนี้กระบวนการผลิต บางกรณีเพื่อให้การเก็บรักษาไว้ได้นาน จึงไม่สามารถที่ป้องกันความเสียหายลง ไม่ในด้านด้วย จึง อาจส่งผลข้างเคียงหรือเป็นพิษต่อผู้ใช้ จนกระทั่ง ได้รับอันตรายแก่ชีวิตได้

6. การได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนโบราณ อย่างถูกต้องตามระเบียบ ของทางราชการ มีความเป็นไปได้ยากสำหรับผู้ที่มีความรู้น้อย ไม่ได้ศึกษาเรียน ทำให้ผู้ที่ สนใจและมีความรู้เพิ่มเติมได้ลำบาก เพราะไม่สามารถอ่านหน้าที่ประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้องตาม กฎหมาย และมีความรู้มากและพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยการเข้ารับการอบรม ประจำปี ทั้งนี้ แต่เนื่องจากจะต้องการศึกษาต่อ จึงทำข้อสอบที่ปานามาใช้รับความรู้ไม่ค่อยได้ นิ่องจากเป็นข้อสอบที่ยากมาก รวมทั้งชื่อสมุนไพรที่นำมาซักถาม ที่เรียกชื่อแตกต่างกันในแต่ละ ท้องถิ่นหรือแต่ละภาค นอกจากนี้ความแก่ อ่อน และความสดความแห้ง บังท่าให้สีและลักษณะ บางประการของพืชสมุนไพรเปลี่ยนไป หากแก่การวินิจฉัยและเรียกชื่อได้ถูกต้องແหงะร่าง

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตเมืองจังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการสำรวจและสัมภาษณ์ ผู้ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพรที่คุ้นเคยจำนวน 14 ราย และผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรจำนวน 80 ราย สรุปผลได้ดังนี้คือ

1. การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร พนักงานบุคคลที่ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพรในปัจจุบัน มักเป็นผู้ซึ่งมีบรรพบุรุษเกี่ยวข้องหรือได้สืบทอดกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพรมา ก่อน เช่น เป็นหนองแผนโนรา หนองหอรำ หรือเป็นผู้ที่สนใจนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ทางยา เพื่อการรักษาบุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านมา ก่อน บุคคลเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ด้วยการทดลองช่วยเหลือรับประคิดตาม ทำให้ ทั้งสมประสบการณ์ รวมทั้งได้มีการศึกษาศัทธิภาพความรู้เพิ่มเติมต่อไปด้วย จนทำให้สามารถประกอบกิจกรรมด้านสมุนไพรในปัจจุบันได้

2. กิจกรรมและผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสมุนไพรที่คนมากใช้ เช่น การอบไอน้ำด้วยสมุนไพร การปูุงยา เพื่อผลิตในลักษณะเป็นยาทึบ เป็นยาบ้า เป็นยาเส้น เป็นผง เป็นแคปซูล และเป็น ถุงประคบราก ฯลฯ เพื่อสำหรับใช้ในการป้องกันหรือรักษาโรคต่างๆ เช่น แก้ปวดเมื่อย บวมช้ำ ปวดกระดูก อัมพฤกษ์ อัมพาต ไข้หวัด ไข้高烧 โรคกระเพาะอาหาร โรคความดันโลหิตสูง-ต่ำ โรคสีดวง ลดไข้แม่ ปัสสาวะ涩 รวมทั้งเป็นยาอาชญากรรม และได้ถูกนำมาผลิต เป็นต้น

3. ผู้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ส่วนใหญ่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวนใกล้เคียง กัน อายุเฉลี่ยประมาณ 30-60 ปี การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรมี 2 ประเภทใหญ่ๆคือ ประเภทแรกใช้วิธีการอบสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพและรักษาโรค ประเภทที่ 2 ใช้วิธีรับประทาน ท่า ดู นวด ประเภทเพื่อรักษาโรค บุคคลเหล่านี้ต่างให้ภูมิปัญญาเป็นผู้ที่ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในด้าน ต่างๆ เป็นระยะเวลาบานนานกว่า 1 ชั่วโมงไป เนื่องจากใช้แล้วมีสุขภาพดีขึ้นและช่วยให้หายจาก โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ รวมทั้งไม่ต้องเสียเวลาใช้จ่ายมากนัก และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงคิว่าจะยังคง ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรต่อไป

4. การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีหลาย ประการ เช่น ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ชุมชน ช่วยเสริมสร้างสุขภาพด้านมลพิษของ ประชาชนให้แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บ เสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน เสริมสร้างการมีงานทำและให้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาศูนย์น้ำหรือเพื่อ การพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ศึกษาเรียนรู้ประโยชน์ของการชี้งกัน และกัน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและทึงพัฒนาอย่างได้ รวมทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

สำหรับแนวทางการใช้สัมภูนไฟรเพื่อเตรียมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่สำคัญคือ การสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้ร่วนทั่งรัฐฯ ให้มีสู่ผลิต ผู้ประกอบกิจกรรม และผู้ใช้ประโยชน์ จากสัมภูนไฟเพิ่มมากขึ้น ทุกๆสถานที่ ทุกหน่วยงาน ควรดำเนินกิจกรรมในลักษณะเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน พร้อมทั้งสร้างเครือข่าย ใช้ขยายให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล侈คราม
Pibulsongkram Rajabhat University

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณี ระวังทอง. 2540. สมุนไพรเพื่อชีวิตร. เมืองแคนธ. 10(109) : 87-88.
- คณะศิษย์พระพิศาลพัฒนากร. 2539. สมุนไพรวัสดุป่าไม้ราก: เผด็จพระเกี้ยรติ ๖๐ ปี ครองราชย์. สวัสดิการพินฟาร์กัค, กรุงเทพฯ. 150 น.
- คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง 2542. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง: ให้ชุมชนตัดสินใจตัวเองและเป็นผู้ผลิต. บริษัทพิธุ์พิมพ์แท็พ, กรุงเทพฯ. 60 น.
- นิตศิริ เว่องรังษี และพยอก ตันติวิวัฒน์. 2534. พืชสมุนไพร. พิมพ์ทีโภค. หัวมูลต์แลร์, กรุงเทพฯ. 243 น.
- นิรนาม. 2540. กลุ่มแม่น้ำนนนครปฐม รวมใจทำสมุนไพร เพื่อเมืองไทยเรียน. เมืองแคนธ. 9(103) : 67-79.
- ประจำปี สายแสง และ ไอลินเวบลิติก. บปป. ข้อเสนอในการนำระบบการศึกษาแบบทันสมัย ไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพอาชีวศึกษาของไทยและชุมชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. (เอกสาร รวมความคิดประกายของการสอน) มหาวิทยาลัยแม่โจว, จังหวัดเชียงใหม่. 86 น.
- ประเวศ วงศ์. 2541. GDP สำคัญกว่า GDP ใน เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาของ 11 จังหวัดภาคเหนือ. มนส. 120 น.
2542. เศรษฐกิจชุมชน: ทางเลือกเพื่อการยกระดับชีวิตรากฐาน. อนันธ์พรริศร์. ตอนที่ 1. สถาบันชุมชนท้องถิ่น (มหาชน), กรุงเทพฯ. 79 น.
- พอดเศช ปันประทีป. 2542. ข้อเสนอแนะแนวคิดเพื่อการจัดทำแผน ๙ ศูนย์เป็นไทยด้วยพลัง ของท้องถิ่น. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. กรุงเทพฯ. 90 น.
- เทหารน้อย ศิริพัฒนา, อรุณพร , เพชรนภา ทรัพย์เจริญ และ ปราภรณ์ รัตนสุวรรณ. 2543. ศูนย์ภาคทางเลือก: ศั้นทุนและผลการอนไอน้ำด้วยสมุนไพรคือการบรรเทาความเจ็บป่วยผู้ป่วยยากไร้รับการรักษาในวัดแห่งหนึ่งในภาคใต้. วารสารการแพทย์แผนไทย 4 (4) : 66-86.
- เพ็ญจันทร์ ประคับนุช. 2534. ผู้คนวัฒนธรรมของการใช้สมุนไพร. สำนักพินฟาร์กัค, จังหวัดครัวปฐม. 110 น.

- ใหม่กอร์ วัฒนธรรมศิริ. 2541. สัมภาษณ์พิเศษ ใน. เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง 11
จังหวัด ภาคเหนือ, บปท. 120 น.
- ไพบูลย์ คงกระพันธ์. 2542. ภูมิปัญญาชาวบ้าน : ท่องอินสุโขทัย. โรงพยาบาลศรีราชนครินทร์.
จังหวัดสุโขทัย. 372 น.
- ภูมิพิชัย ศุขาราษฎร์. บ.ป.ป. พิชัยมนไพรใช้เป็นยา. อักษรพาพัฒนาจำกัด, กรุงเทพฯ. 63 น.
- นิตชนราษฎร์. 2541. แผนแม่บทเพื่อการพึ่ง自给. อิทธิพลเชื้อภูมิชนเข้มแข็งเศรษฐกิจไปสู่สังคม.
ใน. เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง 11 จังหวัด ภาคเหนือ, บปท. 120 น.
- เชียง เทาประเสริฐ. 2542. เกื้อ因子ชุมชนวิชาการรายวิญญาณภูมิปัญญาท่องอิน การประชุม^{เชิงปฏิบัติการระดับผู้บริหาร}. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์ที่นับถ้วน สถาบันราชภัฏ
เชียงราย, จังหวัดเชียงราย. 138 น.
- เชียง ไหสุขศานติวัฒนา. 2536. การปฐกและการเก็บเกี่ยวพิชัยมนไพร. ใน. เอกสารการ
ประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการคุณคุณภาพสมุนไพร. บ. 35-44. กรมวิทยาศาสตร์
การแพทย์, จังหวัดนนทบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์, กรุงเทพฯ. 930 น.
- รุ่งรัตน์ เหลืองนพทิพา. 2535. พิมพ์เครื่องหมายและสมุนไพร. โรงพยาบาลศรีราชนครินทร์, กรุงเทพฯ.
161 น.
- วันศุภ ဂตุยณพันธ์. 2538. สมุนไพรสารพัคประโยชน์, ภาควิชาเภสัชวิทยาจัย คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยนิคม, กรุงเทพฯ. 264 น.
- สถาบันการแพทย์แผนไทย. 2540. การแพทย์แผนไทยสายใยแห่งชีวิตและวัฒนธรรม. โรงพยาบาล
องค์การส่งเสริมสุภาพดีแห่งประเทศไทย. 264 น.
- สมจิต ธรรมเทพ. 2543. การใช้รากภูมิปัญญาชาวบ้านของประชาชนชนบท (รายงานการ
วิจัย). สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, จังหวัดเชียงใหม่. 207 น.
- สมพร ภู่สินเนนท์. 2542. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยว่าด้วยสมุนไพรกับการ
แพทย์แผนไทย. โรงพยาบาลองค์การส่งเสริมสุภาพดีแห่งประเทศไทย. 448 น.
- สามัคคี จันทร์สุรีย์. 2534. ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร ใน การสัมมนาวิชาการเรื่อง
ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุเมธ ศันติเวชกุล. 2541. สัมภาษณ์พิเศษ ใน. เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง 11 จังหวัด
ภาคเหนือ, บปท. 120 น.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541. รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริม
คุณปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. บริษัทพิมพ์ศิริเจ้ากัด, กรุงเทพฯ. 228 น.
- _____ . 2542. แนวคิดและกรณีศึกษา เรื่อง แนวทางส่งเสริม
คุณปัญญาในด้านประเทศไทย. บริษัท ที. ศ. พринท์เจ้ากัด, กรุงเทพฯ. 126 น.
- สำนักงานพัฒนาระบบราชการ. 2534. คุณปัญญาทางวิถี. โรงพิมพ์ทุ่งมหาภีร,
กรุงเทพฯ. 262 น.
- สำนักงานสถาบันราชภัฏ. 2542. รายวิจัย : การประเมินสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น
ตามแนวทางราชดำเนิน. สำนักพิมพ์เพมาร์วน, กรุงเทพฯ. 158 น.
- หาญชัย สงวนให้. 2542. การเรียนรู้ของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยในเชิงค้าขายชุมชน. รายงานการ
แพทย์แผนไทยพิมพ์โดย วัดทองหลาง ตำบลฉะชานสูง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.
สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, จังหวัดพิษณุโลก. 162 น.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล侈คราม
Pibulsongkram Rajabhat University

ประมวลภาพกิจกรรม

การเสวนาและการนำเสนอพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔

ในอําเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สมุนไพรไทย



ภาพหมวดที่ 1 ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรของนายนายสมชาย รักการศิลป์



ภาพหมวดที่ 2 นายสมชาย รักการศิลป์ เกษชกร้านสมุนไพร ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างยิ่ง



ภาพพนวกที่ 3 อาคารหุ่นย์สมุนไพรพกธร์กุหา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดพัฒนา
อุดมเมืองชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพัฒนาฯ



ภาพพนวกที่ 4 พระอาจารย์อิทธิพรคุรุรัตน์สมุนไพรมาใช้ประโยชน์ด้านต่างๆที่วัดหนองบัว



ภาพนิวกที่ 5 เตาดัมน้ำสมุนไพรเพื่อใช้ดีมและเพื่อเชื้อชื่อน้ำด้วยสมุนไพรที่วัดหนองบัว



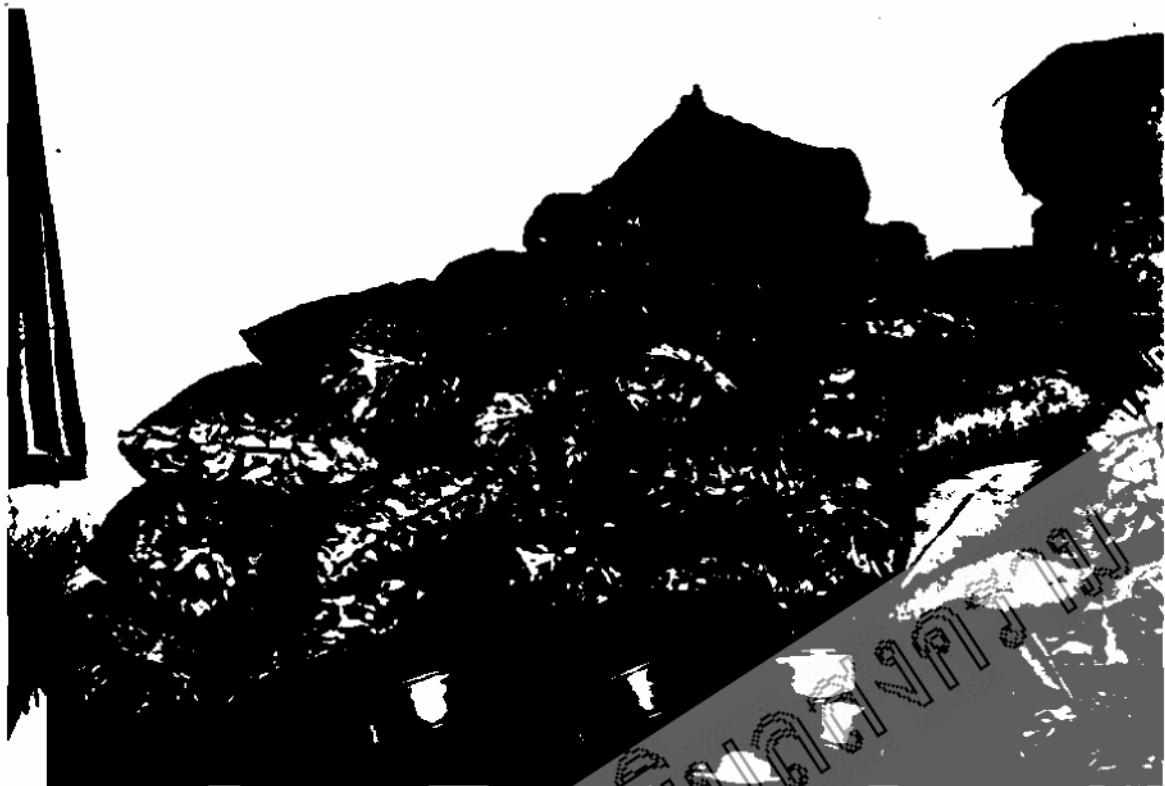
ภาพนิวกที่ 6 ห้องอบไอน้ำด้วยสมุนไพรแยกเป็นห้องสำหรับชามและหมูงที่วัดหนองบัว



ภาพนิวกที่ 7 สมุนไพรที่ผลิตขึ้นเพื่อขายภายในภาคคุณย์สมุนไพรทุกชิ้นขายหักห้ามนำเข้า



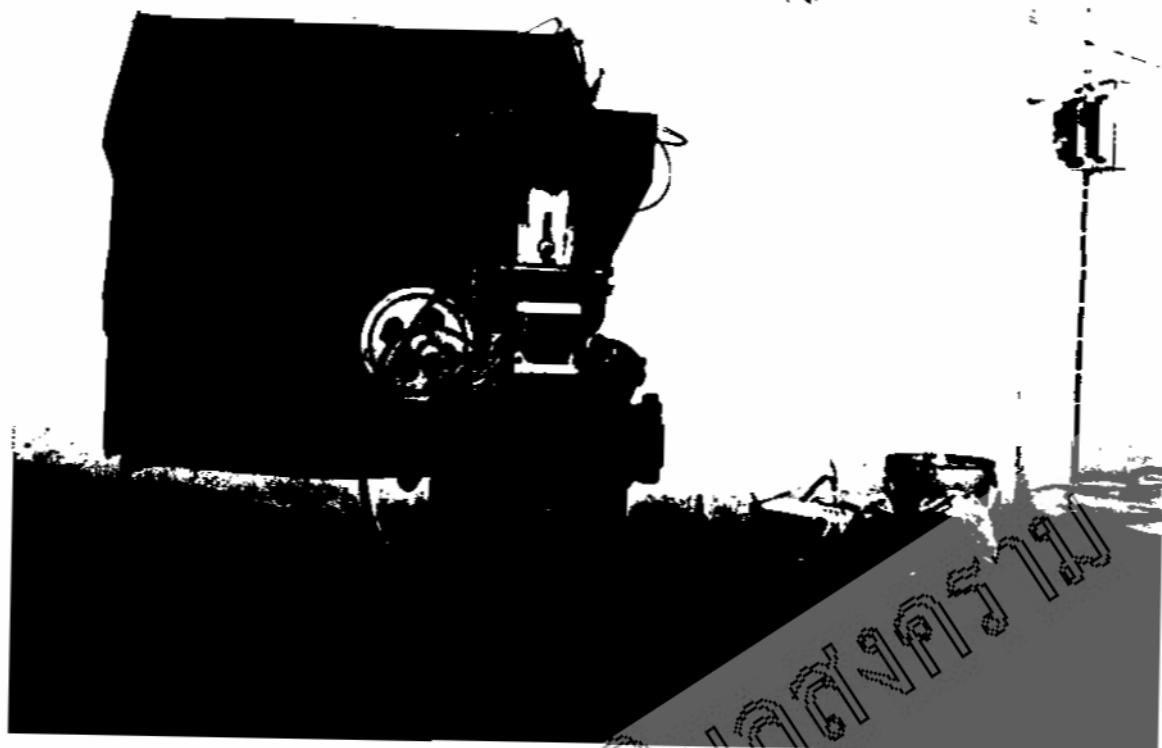
ภาพนิวกที่ 8 ประชาชนผู้มาซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่วัดหนองบัว



ภาพผนวกที่ 9 วัดถุดิบที่นำมากั้กเครื่ยมไว้ต่อหน้าห้องพักตึกภัยท้ายสุมนไพรที่วัดหนองบัว



ภาพผนวกที่ 10 เครื่องอบสมุนไพรที่วัดหนองบัว



ภาพพนวกที่ 11 เครื่องจักรสมุนไพรเพื่อแพทย์แผนไทย



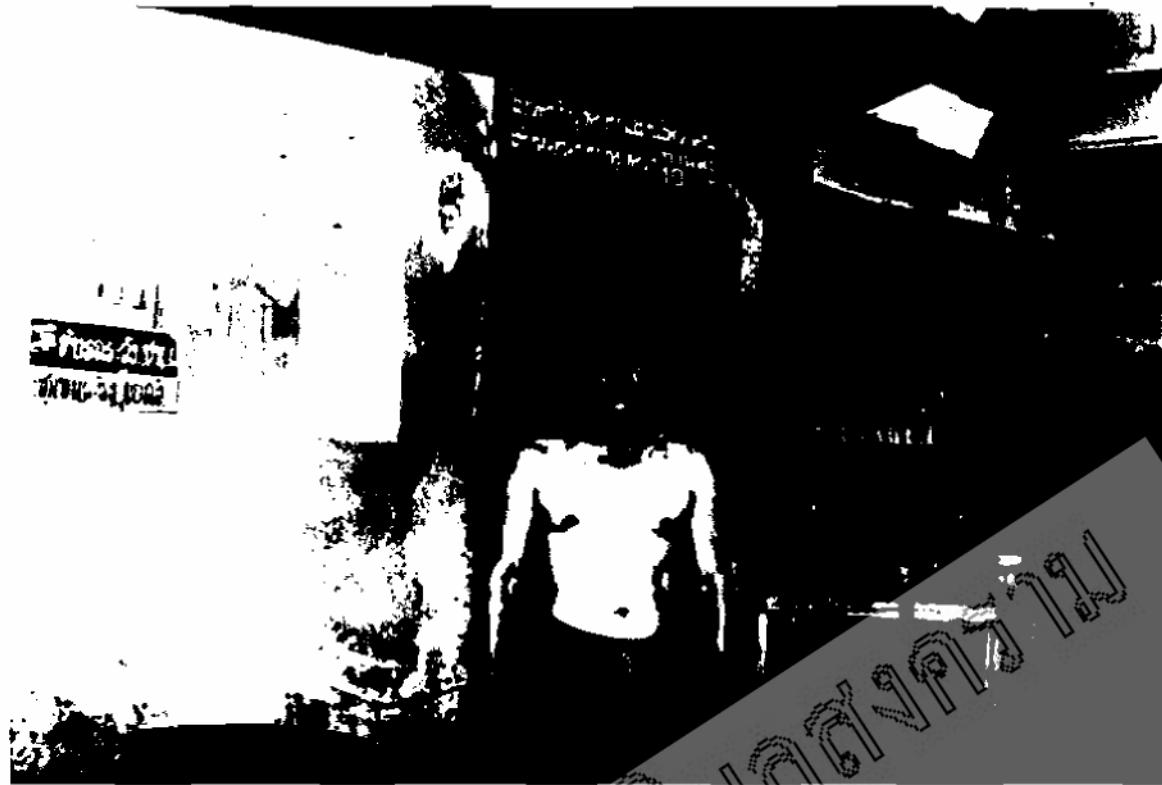
ภาพพนวกที่ 12 เครื่องมือสำหรับงานสมุนไพรเพื่อปูรุ่งเปื้นยานนิตต่างๆ



ภาพพนวกที่ 13 วัดราชบูรณะเป็นสถานที่ประชารชนนิยมมาอบสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ



ภาพพนวกที่ 14 ประชารชนที่มาอบสมุนไพรเตรียมตัวก่อนเข้าห้องอบสมุนไพรที่วัดราชบูรณะ



ภาพที่ 15 ห้องขอนหมุนไฟร้ายก่อเป็นทางล่ามร้ายแพะหมูที่วัดราษฎร์



ภาพที่ 16 สถานที่น้ำหนักผ่อนก่อนหรือหลังจากการเข้าอุบัติภัยที่วัดราษฎร์



ภาพพนักที่ 17 นายชลธ ศุขม่วง ประธานชมรมการแพทย์แผนไทยพิมภ์โอลิมปิกและนารถยนต์สังคมนิยม ผู้สนใจสมัครใช้บริการนรรรมการแพทย์แผนไทยพิมภ์โอลิมปิก



ภาพพนักที่ 18 นายเชื้อธัญ แซ่ส้ม เจ้าของค่าวันครีมประดิษฐ์พลดากีริยะด้าน



ภาพผู้นวทกที่ 19 ส่วนหนึ่งของผู้สอนใจดีๆ ในการสอนภาษาสมุนไพรไทย



ภาพผู้นวทกที่ 20 นายเสาร์ ศรอนพิยาร และภรรยาผู้ร่วมสอนภาษาสมุนไพรไทย



ภาพพนวกที่ 21 การสาธิตวิธีท่าน้ำน้ำดมไฟรอนจายເສດຖະກິບ ສອນເພຍ



ภาพพนวกที่ 22 សຸມູນໄຫວ່ານີຄຕ່າງໆທີ່ນໍາມາແສດງປະກອບກາຮ່ວນສຸມູນໄຫວ່າໄທ



ภาพหมวกที่ 23 นางศิริกาญจน์ ป้อมด ผู้ประกอบอาชีวการนวดแผนโบราณมหิดลวิทยาลัยสมุนไพร
เชียงใหม่ นายเสาร์ สอนพิยร เจ้าครุฑ์มหาสนธยาหาร



ภาพหมวกที่ 24 นายกนต ลิ่มม่องแก้ว ผู้นำสมุนไพรที่ผลิตขึ้นมาไว้แล้วและนำ



ภาพพนวกที่ 25 ภารຍานายจรุญ ดอนคำไก่ ทูมอาทิตย์ขันผู้นำสมุนไพรมาธรรมชาติ



ภาพพนวกที่ 26 หมู่ยาสุครสมุนไพรเป็นอาหารที่มีเชื้อเสียดชนิดหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก



ภาพหมวดที่ 27 ส่วนหนึ่งของผู้ร่วมงานนำเสนอให้ไทยถ่ายภาพร่วมกัน



ภาพหมวดที่ 28 บรรยายภาษาไทยในห้องประชุมการรายงานผลให้ไทย

ประวัติ

พระครูวราธรรมานุศาสนก์

(พระอาจารย์สิงห์พิพัฒน์ อภิวัฒโน)

เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ถนนสนามบิน ตำบลในเมือง จังหวัดพิษณุโลก
“พระนักพัฒนาคิดเด่นของเมืองพิษณุโลก”

พระอาจารย์สิงห์พิพัฒน์ ฉายา อภิวัฒโน เกิดที่จังหวัดพิษณุโลก เมื่อ พ.ศ. 2497 ปัจจุบันอายุ 46 ปี ท่านเริ่มนบชาตติแต่อายุ 10 ขวบ ที่วัดใหม่อักษะาราม ซึ่งอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก ได้ศึกษาแล้วเรียนทั้งค้านนักธรรมและสามัญ จนจบชั้นป্রograms กศก. ปีที่ 7 หลังจากนั้นได้เรียนในฐานะสามเณรงานการทั้งจบชั้นมัธยมศึกษา เมื่ออายุครบ 20 ปี จึงอุปสมบทที่วัดพระครรคุณหาดใหญ่ วัดในสี หรือ วัดหลวงพ่อพระพุทธชินราช อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ระหว่างที่ท่านอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้ศึกษาแล้วเรียนด้านพระธรรมวัฒนศลوبให้ นักธรรมชั้นต่างๆ คือ นักธรรมศรี นักธรรมโภ และนักธรรมเอกเป็นชั้นสูงสุด ท่านเข้าพรรษาอยู่ที่วัดใหม่อักษะาราม 12 พรรษา หลังจากนั้นมาถึงพรรษาที่วัดพระครรคุณหาดใหญ่อีก 16 พรรษา พอมาได้รับมาจาพรรษาอยู่ที่วัดหนองบัวฯ เป็นอุบัติรวม 13 พรรษา

ระหว่างที่ท่านนบชาตเป็นเณรอยู่ที่วัดใหม่อักษะาราม ท่านเป็นถูกศิษย์กันกู้ภัยของหลวงปู่ม้วน ซึ่งเป็นหนอศมุนไพรผู้เชื่อสืบเชิงทางคุณหนังของจังหวัดพิษณุโลก พระอาจารย์สิงห์พิพัฒน์ได้เป็นผู้ช่วยเจ้าคุณให้กับผู้ป่วยที่นารกษาโรคต่างๆ เหล่านั้น จนถูกยกเป็นผู้ที่มีความรู้และเก่งกาจ ไม่ได้มีการศึกษาแล้วเรียนแต่ประการใด จากการช่วยปฎิบัติหน้าที่ในการรักษาโรคต่างๆ ทุกวัน ท่าให้ท่านได้รับผลงานรูปของการบอกเล่าเทรอกซึ่งเข้าไปโดยไม่รู้ตัว ท่านจึงสามารถได้เก็บทั้งหมด และยังทรงบันทึกความคิดเห็นที่สำคัญไว้ในกระดาษไว้เป็นจำนวนมาก ที่ท่านได้เขียนบันทึกตั้งแต่แรกพบจนกระทั่งปัจจุบัน จึงเปรียบเสมือนว่าท่านได้ศึกษาวิชาแพทย์แผนโบราณโดยไม่รู้ตัว เมื่อห่างไปมานานจะพบผล ได้นอบสำราญสบุนไกรให้พระอาจารย์สิงห์พิพัฒน์ใช้สืบกอดต่อมา ในระยะแรกที่วัดหนองบัวมีเพียงกุฏิสองหลัง ได้นอนต่อราษฎร์สบุนไกรให้พระอาจารย์สิงห์พิพัฒน์ใช้สืบกอดต่อมา ในระยะแรกที่วัดหนองบัวมีเพียงกุฏิสองหลัง ได้นอนต่อราษฎร์สบุนไกรให้พระอาจารย์สิงห์พิพัฒน์ใช้สืบกอดต่อมา

พระออาจารย์สิทธิพร ไศรรัตน์ด้วยการพัฒนาวัดให้ดีขึ้น โดยจัดสร้างภูมิสถานฯ ศาลาการเปรียญ และอุโบสถหลังใหม่ หลังจากนั้นจึงเริ่มปูรยาสบุนไทรเพื่อให้ปูนบัวรักษาผู้ป่วยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2539 รวมระยะเวลาประมาณ 5 ปีแล้ว โดยหัวหอดังเป็น “ศูนย์สมุนไพรทุกรังสฤษฎา” ในการรักษาได้จัดสร้างศาลาเพื่อให้รักษาโรคโดยเฉพาะ ซึ่งมีทั้งผู้ป่วยและญาติมาเยี่ยมชมมาตั้งแต่ จัดทำให้เดิมที่ใช้ชั่วโมงนั้นซึ่งได้สร้างห้องอบด้วยสมุนไพรสำหรับผู้ที่สนใจใช้รักษาโรค รวมทั้งจังหวัดปูรยาสบุนไพรเพื่อให้รักษาโรคต่างๆ ไว้บริการแก่บุคคลทั่วไป เช่น การทำเป็นยาลูกกลอน บด เป็นผง การคอง และการดั่นรับประทาน สานรับการรักษาผู้ป่วยที่ศิริยาสพดิศทุกชนิด เช่น ไข้ร้อน คื่น บุหรี่ ถุงชา กัญชา และยาบ้าฯ ฯลฯ ท่านมียาสมุนไพรสูตรพิเศษที่รักษาหายได้แน่นอน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงของผู้ป่วยด้วย การดำเนินงานมีให้มีหน่วยงานหรือองค์กรใดให้ความช่วยเหลือ แต่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยเงินที่มีสูญเสียสมุนไพร บุคลากร การที่ท่านรับนิมนต์เทศน์ ในการผลิตยาสมุนไพร มีพระภูวันและประจักษ์ที่สำคัญอยู่ร่วมไปสืบต่อเป็นผู้อธิบายและดำเนินการต่างๆ แต่ในการผสมและปรุงยาพระอาจารย์ท่านเป็นผู้จัดการเอง เท่าที่ผ่านมาปัญหาอุปสรรคนี้บ้างคือ ด้วยยาสมุนไพรบางชนิดหายากมากและราคาแพง บางชนิดขาดตลาดเป็นเวลานาน ต้องรองรับสมุนไพรครั้งใหญ่ไม่ลงสามารถทำการผลิตหรือปูรยาได้ในศูนย์สมุนไพรทุกรักษายา มีการให้บุคลากรดังนี้

1. การนวดแผนไทย
2. การยกไอน้ำด้วยสมุนไพร

3. ยารักษาโรคต่างๆ เช่น ยาแก้ไขมะเร็งในครรภ์ โรคมือเท้าลายหรืออันพาด โรคเห็บบินชา ยาลดน้ำเหลืองฯ ยาแก้สารพัคพิษ ยาลดไข้เม็ดในร่างกาย ยาถ่ายอุเดือนเดือด ยาแก้ไข้ ยาแพ้ไข้ ยาแก้ไข้ไขมันอุดตันในเส้นเลือด ยาแก้ไข้ประจำทาง แก้ไอ แก้ไข้คนเป็นต้อ โรคหู เป็นมือเท้าชา แก้ไข้ความดันสูง-ต่ำ แก้ไข้คนบ้าหวาน แก้ไข้ทันระดูและระดูทับไช้ แก้ไข้กระเพาะ และยาอ่อนแรงดูดเป็นต้น

นอกจากท่านจะเป็นพระมุนิความรู้ด้านการใช้สมุนไพรรักษาโรคแล้ว ท่านยังเป็นพระนักเทศน์ผู้เชี่ยวชาญด้านหัวคหบดีอยู่ จนเป็นที่รู้จักกันดีในแอบดังหัวด้วย กิจกรรม เช่น จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ฯลฯ ท่านได้รับนิมนต์ให้ไปเทศน์ยังสถานที่ต่างๆ ก่ออุบัติภัย หลังจากนั้น หลังจากนั้นซึ่งมีรายการเทศน์ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรอุกดักจังหวัดพิษณุโลก ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 05.00-06.00 น. การที่ท่านเป็นพระนักเทศน์ผู้เชี่ยวชาญเดิม นิส្សีรู้จักจำนวนมากจึงทำให้ท่านพัฒนาวัดให้ดียิ่งขึ้น ในช่วงระยะเวลาไม่นานนักดูเหมือนบัวจังกลเป็นวัดที่มีความสวยงามร่มรื่น ประชาชนจึงนิยมไปร่วมกิจกรรมและรับบริการจำนวนมาก

ชุมชนการแพทย์แผนไทยพิมณูโลก

ตั้งอยู่ที่วัดทองหลาง บ้านทองหลาง ตำบลอุดมงามสูง

อำเภอเมือง จังหวัดพิมณูโลก

ชุมชนการแพทย์แผนไทยพิมณูโลก ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2541 มีกรรมการ
หลายท่านเป็นผู้ร่วมคิดเห็นงาน โดยมีผลออกตัว ทิวะพันธุ์ เป็นประธานที่ปรึกษา นายนพเดช
ผลเดช เป็นประทับ นายแพทย์บุญเฉลิม ลิ้มทองกุล เป็นกรรมการที่ปรึกษา มีกรรมการดำเนิน
งานจำนวน 11 คน ภาระการดำเนินงานแบ่ง 2 ปี นายชุดห้อ ศุขม่วงเป็นประธานกรรมการชุมชน
และร.ต.อ.พิมณู รักการศิลป์ เป็นกรรมการเรียนรู้ภูมิภาคและศาสนาคริสต์ คณบดีชุมชนนี้ตั้งอยู่บ้านเลขที่
96/1-2 ถนนพิมณูโลก-นครสวรรค์ ตำบลท่าทอง อ.เมือง จังหวัดพิมณูโลก โทรทัศน์
055-216843-4 โทรสาร 055-216430 ปัจจุบันตั้งมาตั้งที่วัดทองหลาง บ้านทองหลาง ตำบล
อุดมงามสูง อำเภอเมือง พิมณูโลก จังหวัดพิมณูโลก

วัดถูกประดิษฐ์ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนการสอนการแพทย์แผนไทย ให้ประชาชนได้มีความรู้และ
นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย โดยผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่น เช่น
วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เทมบันทึกเสียง และวิชิตศัลป์เป็นต้น
3. เพื่อส่งเสริมกระบวนการเชื่อถือ การทำส่วนส่วนบุคคลใน 9 อำเภอของ
จังหวัดพิมณูโลก
4. เพื่อส่งเสริมการทำส่วนบุคคล โรงพยาบาล และอุบัติ คณะเพื่อส่งเสริม
การศึกษาและพัฒนาด้าน
5. เพื่อส่งเสริมให้ร้านค้าอุบัติ โรงพยาบาล และอุบัติ และอาหารเพื่อ
สุขภาพของประชาชนในอุบัติ
6. เพื่อส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาพืชสมุนไพร การผลิตยาสมุนไพร
และการใช้ยาสมุนไพร



ภาพหนังสือที่ 29 อาคารซึ่งใช้เป็นที่ทำการรวมค่างานของชั้นรวมแพทย์แผนไทยพิมณุโลก



ภาพหนังสือที่ 30 ผู้ศึกษาดูงานที่ร่วมงานในอาคารชั้นรวมแพทย์แผนไทยพิมณุโลก

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมามีดังนี้คือ

1. การจัดการเรียนการสอนเรื่องการแพทย์แผนไทย ภาษาไทยซึ่งกรรมและสาขาเวชกรรม ที่วัดทองหลาง บ้านทองหลาง ต้านถนนขามสูง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีผู้เรียน 60 คน

2. การสร้างสวนสมุนไพรที่วัดทองหลาง

3. การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องการแพทย์แผนไทย ภาษาไทยซึ่งกรรมและสาขาเวชกรรม

4. การศึกษาดูงานการแพทย์แผนไทย ที่ชุมชนรักษาสมุนไพร จังหวัดสระบุรี ที่ อำเภอพิษิษฐ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ และการแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลศรีสะเกษ จังหวัดพิษณุโลก

5. เป็นวิชาการรับเชิญของสถาบันพัฒนาสีเมกอิน โคลัมเบีย เกี่ยวกับการเรื่องการแพทย์แผนไทย ให้นักวิชาการและผู้สนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 7 ครั้ง

สำหรับหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนชุมชนการแพทย์แผนไทย พิษณุโลก มีรายแห่ง ดังนี้คือ

1. สถาบันพัฒนาสีเมกอิน โคลัมเบีย

2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก

3. โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี

4. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้า

5. สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

ชุมชนการแพทย์แผนไทย พิษณุโลก ร่วมกับวัดทองหลาง เสนอโครงการพื้นที่ สนับสนุนให้การแพทย์แผนไทยที่ถือการพึงพาคนเชื้อ เพื่อยื่นรับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุน

ลงทุน (Social Investment Funds หรือ SIP) เป็นเงิน 3,958,200 บาท (สามล้านเก้าแสนห้าหมื่น แปดพันสองร้อยบาทถ้วน) โดยชุมชนการแพทย์แผนไทย พิษณุโลก และวัดทองหลาง นี้

งบประมาณทั้งหมดเป็นค่าใช้จ่ายและวัสดุ 395,820 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 4,354,020 บาท (สี่ล้านสามแสนแปดหมื่นสี่พันห้าสิบบาทถ้วน)

เงินนี้ได้อนุมัติให้เป็นค่าถ่ายเอกสารสำรา

กรแพทย์แผนไทย จากคืนฉบับสมุดซ้อมและใบลาน ที่เก็บรักษาไว้ที่สำนักศึกษาและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นเงิน 50,000 บาท

โครงการพื้นที่สนับสนุนให้การแพทย์แผนไทย เพื่อการพึงพาคนเชื้อ ของชุมชนการแพทย์ แผนไทย พิษณุโลก และวัดทองหลาง มีสาระที่สำคัญสรุปได้ดังนี้คือ



ภาพพนวกที่ 31 วิทยากรพยาบาลกำลังดำเนินการสอนวิธีนวดแผนไทยให้สมาร์ติกในชุมชน



ภาพพนวกที่ 32 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกำลังปฏิบัติการนวดแผนไทยตามวิทยากรผู้ฝึก

1. ชีตโครงการ การพื้นที่สู่บุณฑ์เพื่อการแพทย์แผนไทยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. พื้นที่และขอบเขตดำเนินงาน ครอบคลุมพื้นที่ต่อไปนี้จำนวน 12 หมู่บ้าน
7 ตำบล 3 อำเภอ ได้แก่

อำเภอเมืองพิษณุโลก

1. บ้านทองหลาง ศ้านลุมมะขามสูง
2. วัดทองหลาง ศ้านลุมมะขามสูง

อำเภอพรหมพิราม

1. วัดสันติการาส หมู่ที่ 1 วัดวงศ่อง หมู่ที่ 2 วัดย่านยวานหมู่ที่ 4 วัดสุธรรมราวาส
หมู่ที่ 6 วัดวังมะด่าน หมู่ที่ 9 ตำบลสวนผึ้ง

2. วัดบ้านช่อง หมู่ที่ 2 ตำบลถดถูกเทียม

3. วัดม่องนกaram หมู่ที่ 5 ศ้านลศรีภิรมย์

4. วัดสนนามไชย หมู่ที่ 1 วัดห่วงไหล หมู่ที่ 4 ศ้านลุมะต่อง

5. วัดหาดใหญ่ หมู่ที่ 4 ศ้านอหดองดอน

อำเภอทางตะวันออก

1. วัดหนองพยอม ศ้านดอนแม่สระบุงคราม

กิจกรรมที่จะดำเนินการนี้คือ

1. จัดการเรียนการสอนการแพทย์แผนไทย สาขาวิชาชั้นตรรกะ และสาขาวิชา
กรรม ทั้งภาคดูแลและภาคปฏิบัติ

2. จัดสอนการแพทย์แผนไทยโดยใช้ต้องประยุกต์ค่าๆ เช่น วารสาร
หนังสือพิมพ์ทั้งอิน สถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น เทปบันทึกเสียงเผยแพร่ความรู้ผ่านหอกระจาย
เสียงในวัดและในหมู่บ้าน เชิญวิทยากรไปบรรยาย

3. สร้างเสริมการสร้างเครือข่ายการท้าส่วนบุญฯ เพื่อการแพทย์แผนไทยใน
หมู่บ้าน 9 อำเภอของจังหวัดพิษณุโลก แบบครบวงจร

4. กระทำการวนสุมให้ในวัด โรงเรียน และชุมชน

5. สร้างเสริมร้านค้าชุมชน ให้มีการเผยแพร่การแพทย์แผนไทยและงานฝ่าหันอย่าง
ต่อเนื่อง โดยเริ่มจัดให้มีร้านค้าชุมชนตัวอย่างอยู่ที่วัดทองหลาง ศ้านลุมะขามสูง อ.เมือง
แหลมฉบัง ให้เป็นตัวอย่างต่อไป

6. การวิจัยพัฒนาการแพทย์แผนไทยและยาสมุนไพรเพื่อนำมาใช้ให้เป็นมาตรฐาน
สากล พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน



ภาพนิวัติ ๓๓ ขั้นสำหรับคาดถุงไฟรของงานนิทรรศการแพทย์แผนไทยพิษณุโลก



ภาพนิวัติ ๓๔ สวนถุงไฟรของชมรมการแพทย์แผนไทยพิษณุโลกระยะเริ่มต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการทำโครงการ

1. มีการรวมกลุ่มเป็นประชาคมที่มีความเข้มแข็ง มั่นคง ตั้งศูนย์ไว้แบบชั่วคราว
2. มีเครือข่ายการแพทย์แผนไทย เพื่อการส่งเสริมการศึกษาศัลศวิจัย การเผยแพร่ความรู้เรื่องการแพทย์แผนไทยที่สมบูรณ์และเป็นระบบ
3. ประชากรมีความรู้เรื่องการแพทย์แผนไทย สามารถป่าความรู้ไปใช้ในการป้องกันและรักษาสุขภาพด้านกายภาพทางกายภาพด้านด้านเดียวเดียว ซึ่งจะช่วยลดภาระให้เจ้าของ ลดภาระในการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาล และการใช้บุคลากรทางการแพทย์ลง รวมทั้งลดความเสี่ยงภัยจากผลข้างเคียงในการใช้ยาแผนปัจจุบัน
4. ประยุกต์ความรู้ในกระบวนการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์สำเร็จรูป จากค่างประมงค์ ปลูกพืชพันธุ์ส้านบท
5. ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยการทำสวนพืชสมุนไพรชุมชน
6. ส่งเสริมภาคสีน้ำใจสื่อมทางธรรมชาติในชุมชน โดยการเพิ่มพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรให้มากขึ้น ทำให้ชุมชนมีความสุขสงบ ร่มรื่น และลดความภาระในชุมชน
7. ส่งเสริมวิถีชีวิตของคนไทยให้ดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย และมีความเป็นชุมชนให้ซึ้งกันธรรมชาติมากขึ้น
8. ได้ศูนย์แบบในวงพัฒนาการศึกษา การพัฒนาประชากรม พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาศูนย์ภาคชีวิต พัฒนาชุมชนที่สมบูรณ์ครบวงจรอย่างเป็นระบบ

โครงการพัฒนาคุณภาพผู้ก่ออาชญากรรมและสมุนไพรอ่อนแห่ง

เชิงอุดสาหกรรม

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

หัวหน้าโครงการ รองศาสตราจารย์กุลยา จันทร์อรุณ

โครงการนี้เป็นการน่าผลการวิจัย ของรองศาสตราจารย์กุลยา จันทร์อรุณ นายนะมฤต ต่อ ศิวิลีธิการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ประชาชน เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไป ใช้ในการประกอบอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริม ทั้งในสังคมพัฒนาด้านนิยมกิจกรรมเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน รวมทั้งการทำรายในครอบครัว หรือทำเป็นอุดสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อสร้างรายได้ ให้แก่ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น เป็นการช่วยเหลือสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และ ประเทศชาติด่อไป

พื้นที่เป้าหมายของโครงการ คือประเทศไทยทั่วประเทศ โดยเน้นจังหวัดพิษณุโลกและ จังหวัดใกล้เคียงเป็นเป้าหมายหลัก หากการฝึกอบรมให้กับประชาชนจำนวนไม่ต่ำกว่า 300 คน

วิธีดำเนินการ ดำเนินการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการดูแลและแปรรูปสมุนไพร เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยทำเป็นร่อง และทำเครื่องคิ่ม เช่น พ่า ฟ้าตะไคร้ น้ำใบเตยหอม มีการซื้อยืนยัน นำมาระบุน นำมาระดูน นอกจากนั้นยังมีการฝึกถ่ายทอด มาตรฐาน กิจกรรมเป็นขั้นตอน เช่น เทากดลังษอน ถูกกี๊ แยนໂຮດ เป็นต้น

กิจกรรมสำคัญที่ได้ดำเนินการฝึกอบรมด้านสมุนไพรดือ ทำการอบรมเรื่องการแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรอ่อนแห้ง จำนวน ๕ รุ่น มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมประมาณ 300 คน รวม ทั้งการจัดเครื่องมือเก็บข้อมูลการแปรรูปสมุนไพร ไว้ให้กับการแก่ชุมชนต่อไป



ภาพนิวกที่ 35 รองศาสตราจารย์กุณา วิทยากร และผู้เข้ารับการฝึกอบรมสมุนไหราชบัณฑิต



ภาพนิวกที่ 36 ส่วนหนึ่งของผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลัังปฐบัติการแปรรูปสมุนไหราชบัณฑิต

งานแพทย์แผนไทย

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน

อ.กาฬสินธุ์ จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร.(055)391061-2

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน ได้นำระบบการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาตินี้ ของชุมชน เข้ามาผสมผสานในระบบบริการ โดยให้ประชาชนมีทางเลือกในการรักษา แพทย์แผนไทยเบื้องต้น ได้ในระดับชุมชน ทั้งศัลยการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย ภายในโรงพยาบาลได้จัดทำสวนสมุนไพร โรงเรือนสมุนไพร ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรชนิดต่างๆ มากกว่า 20 ชนิด รวมทั้งฝีคอบริการคลินิกแพทย์แผนไทย รักษาโรคด้วยยาสมุนไพร การนวดไทย (หัวดองป่าบัด) การอบด้วยถ่านไอน้ำจากสมุนไพร และการประคบรักษาด้วยสมุนไพร รวมทั้งให้บริการพยาบาลรักษาด้วยสมุนไพร การเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านสมุนไพร และการนวดแผนไทย ตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ฝีคอบริการ จัดมหกรรมการในงานต่างๆ เป็นประจำ สำหรับที่โรงพยาบาลเปิดบริการทุกวันตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. ยกเว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรที่โรงพยาบาลผลิตขึ้นเพื่อใช้รักษาโรค เช่น

1. ถุงดองน้ำพืชชะตาโยจ แก้เจ็บคอ แก้ท้องเสีย
2. ถุงดองขมิ้นชัน แก้ท้องอืดท้องเหลือง โรคกระเพาะอาหาร
3. ถุงดองกล้วยน้ำว้า แก้ไข้อร��ะเพาะอาหาร
4. แคปซูลเพชรสังฆาต แก้ริดสีดวงทวาร
5. แคปซูลขี้เหล็ก ใจเขียวชาก ช่วยให้นอนหลับ
6. แคปซูลประสูติไทย แก้น้ำคปรำชาเดือน แก้โรคตกขาว
7. แคปซูลมะระเข็ง ก้อนน้ำตาลในเดือด
8. ขานอน แก้ลมวิงเวียนใจสั่น
9. ชาหงัง แก้ท้องอืดท้องเหลือง แน่นจูกเสียด
10. ชาหงงอุ่ ขับปัสสาวะ
11. ชาชงหัวหนานวดแมว ขับปัสสาวะ ขับน้ำก้อนเล็ก
12. ชาชงชุมเห็ดชา แก้ท้องผูก
13. ชาชงหัวผักชี ชาขอดการสูบบุหรี่



ภาพพนวกที่ 37 เครื่องมือการทําเพชรภูมิที่สมุนไพรที่โรงเรียนอาชีวศึกษาดงบังกระถุ่ม



ภาพพนวกที่ 38 การบรรจุหัวเดิตภัยที่สมุนไพรค่าใช้จ่ายน้ำหนักเดือนพังพอนตึ๊กเมีย
ที่โรงเรียนอาชีวศึกษาดงบังกระถุ่ม

14. ชาชงรังจิค ถอนพิษเบื้องเมา ช่วยลดสารพิษในร่างกาย
15. ชาชงตะไคร้ บัวรุ้ง ไฟฟ้าตุ ขับลมในลำไส้ เจริญอาหาร
16. ชาชงกระเจี๊ยบ ขับปัสสาวะ
17. สมุนไพรชุดอบตัว แก้ปวดเมื่อย
18. ทิงเจอร์เรสกอร์ดหังพอนดัมมี่ย แก้เริม งูสวัด แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย
19. คาถาไม่น์เรสกอร์ดหังพอนดัมมี่ย แก้ผดพื่นคัน คุ่มคันจากอีสุกอิสิ
20. อาหารเส้นไข ช่วยควบคุมอาหารสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน
21. ถูกประคบรสมุนไพร แก้ปวดเมื่อย ช่วยให้การไหลเวียนเลือดดี เป็นคัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล侈ograrn
Pibulsongkram Rajabhat University

ร้านสมุนไพรธรรมชาติวันหางจรเข้

“ผลอย”

187 หมู่ 3 ถนนอินทนิล ตำบลสวังทอง

อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 01-6750522

นายราชพาร เพื่อกาชานา และนางแก้วตา ปุตะวนิช เป็นผู้ริเริ่มตั้งกลุ่มห้องสมุดไทย เมื่อประมาณเดือนตุลาคม 2542 มีสมาชิกประมาณ 30 คน และสมาชิกผู้ป่วยติด 80 กว่าราย โดยมีวันหางจรเข้และสมุนไพรอื่นๆ เช่น ลดกล้ออัญชัน มะกรูด ไข่มุก ท่องพันชั่งมา ผลิตในรูปถุงสำหรับรับประทานแบบครัวบ้านๆ ทำให้สามารถทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆได้เกือบ 10 ชนิด ส่งจำหน่ายทั่วประเทศ จากการศึกษาหักห้ามวิธีขึ้นมาเป็นระยะเวลาข้างต้น ทำให้สามารถนำวันหางจรเข้มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายชนิด ไม่ใช่ ALOE VERA แค่ ผลอย และ ALOE VERA IN SYRUP ผลอย หัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ เช่น

วันหางแก้วสูตร 1 น้ำวันหางจรเข้สูตร 2 น้ำวันจิคสนิทสูตร ชุด 4. น้ำวันผสมน้ำผึ้ง สรรพคุณ สารในรูปวันหางจรเข้ ประกอบด้วยวิตามินและแร่ธาตุ ที่มีความสำคัญต่อร่างกาย อุดมด้วยโปรตีน โคลเลสเตอรอล วิตามินบี ช่วยในการทำงานประสาทอวัยวะภายใน สร้างเม็ดเลือดแดง เหมาะสำหรับผู้ที่เป็นโรคโลหิตจลด ช่วยฟื้นฟูร่างกายและกระตุ้นการหาย ระงับความเจ็บปวด ฆ่าเชื้อ รักษาแผลตอและเยื่อตอร่วง เสริมสร้างกระดูก ช่วยลดการท่องเที่ยง ขยับลำไส้ลื่นลือ ล้างลำไส้ให้净 ระบบขับถ่ายดี บรรเทาโรคกระเพาะ ปอดชื้น แพ้อากาศ ไข้ตื้น หนองหู หลอดลมอักเสบ น่องขาหันขึ้นบรรเทาโรคหัวใจ โรคเก้าห้า ไวรัสลงตับ ไออักเสบ หอบหืด หลอดลมอักเสบ น่องขาหันขึ้น ลดเลือดคำบอทีชา ช่วยประสานกระดูก แก้ข้อเสีย โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคในปาก (โรคเหงือก โรคฟัน ลิ้น)

นอกจากนี้ยังมีชาเป็นก้อน แซมพูสูตรธรรมชาติ แซมพูวันแม่นะกะรูด ครีมนวดวันหางจรเข้ สมุนไพรวันหางจรเข้ โลชั่นวันหางจรเข้ สำหรับใช้ปารุงเส้นผม ทำให้ผมดกดำเป็นเงางาม ปารุงรักษารากเส้นผมให้แข็งแรง หมอนุ่มสละลาย หัวเข้าญูปองง่าย ปรับสภาพเส้นผมให้สมบูรณ์ สำหรับโลชั่น มี 3 กลิ่น คือ กลิ่นมะดิ กลิ่นกุหลาบ และกลิ่นอ้อยคิล ช่วยปารุงผิวพรรณให้นุ่มนวล ช่วยสมานแผลเป็น สันเก้าแตก ผดผื่นกัน โรคผิวหนัง เห็นความชุ่มชื้นให้แห้งร่างกาย ไม่เหนียวเหนอะหนะ



ภาพพนวกที่ 39 คุณราชพรและคุณแก้วค่าผู้ริเริ่มตั้งกลุ่มพืชสวนใหม่ว่างงานจรเข้ “พลอย”



ภาพพนวกที่ 40 คุณแก้วค่าก้าสังบรรจุของชำเปลือกว่างงานจรเข้

การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรเพื่อการเสริมสวย

บ้านสมุนไพรขวัญภิรมย์

เลขที่ 505/81 ถนนนาวนิน ตำบลในเมือง

อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เจ้าของกิจการชื่อ คุณอัครา ทำโน กล่าวถึงสาเหตุที่นำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ด้านการเสริมสวย ในลักษณะการประคบรากษาแก่ในอาชีพได้ เพราะตนเก่งกาจใช้สมุนไพรเป็นการรักษาหน้าเป็นประจำ จึงได้ไปเรียนรู้จากสถานที่เปิดสอนเพิ่มเติม และศึกษาจะสามารถทันเป็นอาชีพได้ จึงตัดสินใจเปิดร้านให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ร้านนี้เพิ่งเริ่มดำเนินกิจกรรมมาได้ 2 เดือนเศษ (เปิดร้านเมื่อเดือนพฤษภาคม 2543) กิจกรรมภายในร้านที่สำคัญก็คือ การนวดหน้า นวดตัว และคนสมุนไพรสด โดยคิดค่าบริการดังนี้คือ

นวดหน้า ราคา 200 บาท (ต่อเวลาประมาณ 1.02 ชั่วโมง)

นวดตัว ราคา 400 บาท

นวดขา ราคา 250 บาท

นวดรักแร้ ราคา 100 บาท

นอกจากนี้ ยังมีบริการเสริมสวยชนิดอื่นๆอีก สมุนไพรที่นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นของสด เช่น ไข่มุก ว่านนาครา ไฟฟ้า ยาสูบ โภชนาการ อัญมณี น้ำนมสมดุกคุณค่าให้เข้ากัน แล้วนำมาทาหน้าทึ่งไว้ประมาณ 10 นาที จึงล้างออกแล้วทำการนวด ผลปรากฏว่าผู้ใช้บริการมีความพกใจ และมีผิวเนียนน่าใช้บริการเป็นอย่างมาก สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีค่าหน่วยได้แก่ สาบุ้ง เหลาส้างหน้า แป้ง ครีมคั่มยอด และครีมทาค่อนอน เป็นต้น



រាយអនុវត្ត 41 រាយនៃដីលាម្អាតិបានសម្បានពិរិយាណក្រុងប្រជាជន



រាយអនុវត្ត 42 គុណឈគ្រារខ្មែររាយនៃដីលាម្អាតិបានសម្បានពិរិយាណក្រុងប្រជាជន

**ชื่อและที่อยู่ของผู้ที่นำสมุดไห้ประโภชน์สำหรับกิจกรรมต่างๆ
ในอำเภอเมืองและของจังหวัดพิษณุโลก**

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นายชลอ ศุขม่วง	24/1 บ้านทองหลาง ต. มะขามสูง อ.เมือง
2	นายสอนชาญ รักการศิลป์	298/63 ถนนพญาเสือ อ.เมือง โทร. (055)244524
3	นายเชื้อจะอุย แซ่ดัน	19/54 ถนนเอกาทศรี อ.เมือง
4	นายกนต ลิ้มเมืองแก้ว	731 ต. โนนเมือง อ.เมือง
5	นางสาวบังสรวน วงศ์ทอง	31/16 ถนนธรรมบูชา อ.เมือง
6	นางศรีกานต์ ปุยยอด	117/17 หมู่ 5 ต. อรัญประเทศ อ.เมือง
7	นายเตาร์ สองพี่น้อง	194/3 หมู่ 4 ต. บึงพระ อ.เมือง
8	นายบุตร คล้ายสิน	383 หมู่ 3 ต. บึงพระ อ.เมือง
9	นายจรุณ พ่อนคำไพร	792 หมู่ 9 ต. วังนกเย็น อ.วังทอง
10	นายบุญปสุก วงศ์สุวรรณ	ชมรมการแพทย์แผนไทยพิษณุโลก วัดทองหลาง
11	นางบังเอิญ ปุญญฤทธิ์	525/2 ซอยรัตนถี ถนนบรมราชโขนารอ อ.เมือง
12	นางม่วนฟ้า อรุณอาครีกุล	110/35 หมู่ 1 โคกน้ำดื่ม อ.เมือง
13	นายนพพร ศุค Holden	2/43 ถนนสิงห์วัฒน์ อ.เมือง
14	พระอาจารย์พิพัฒ์ วงศ์หน่องบัว ถนนสنانบิน อ.เมือง	
15	วัคราชบูรณ์ ถนนมิตรภาพ ต. โนนเมือง อ.เมือง	
16	ชมรมการแพทย์แผนไทยพิษณุโลก	วัดทองหลาง ต. มะขามสูง อ.เมือง
17	รองศาสตราจารย์กุลยา จันทร์อุย	สถาบันราชภัฏพิษณุโลกสังคม อ.เมือง
18	นางสาวอัครา ทำโน๊ะ บ้านสมุนไห้รบวัฒน์ 505/81 ถนนสنانบิน ต.โนนเมือง อ.เมือง	
19	โรงพยาบาลบ้านกระทุม อ.บังกรุงทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก	
20	นายราษฎร์ เพ็อกชาวนะ	187 หมู่ 3 ถนนอินทนิล 1 อ.วังทอง จังหวัดพิษณุโลก

แบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 1)
ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสมุนไพร จังหวัดพิษณุโลก

1. ชื่อผู้ผลิต/จำหน่ายสมุนไพร.....
2. บ้านเลขที่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
3. อายุ.....ปี อาร์ทหลัก.....อาชีพเสริม.....
4. สมุนไพรที่ผลิต/จำหน่าย/ดำเนินการมี.....ชนิดคือ.....
5. กระบวนการผลิต/จำหน่ายเป็นลักษณะใด
 - ภายในครอบครัวจำนวนคนที่ช่วยดำเนินกิจกรรม.....คน
 - ตั้งเป็นชุมชนชื่อ..... มีผู้ร่วมดำเนินการ.....คน
 - อื่นๆระบุ.....
6. วัสดุคือที่นำมาผลิตได้มากจากที่ใด.....อย่างไร.....
7. วิธีการจำหน่ายหรือให้บริการท่าอย่างไร.....
8. รายได้จากการจำหน่ายหรือให้บริการเดือน..... บาทต่อเดือนปี/กิจกรรม/ครอบครัว
9. กิจกรรมด้านสุขอนามัยค้ามนิการนาเป็นระยะเวลา.....ปี
เริ่มทำองหเรื่องมาสืบทอดต่อจากใครอย่างไร.....
10. ความรู้ที่ได้มารับมาดำเนินกิจกรรมสมุนไพรได้นาอย่างไร
มีประวัติความเป็นมาอย่างไร.....
11. บุคคลที่มาซื้อผลิตภัณฑ์หรือมาใช้บริการส่วนใหญ่มาจากที่ใด
อาชีพ..... เพศ..... อายุประมาณ.....ปี การมาซื้อหรือใช้บริการเป็น
ประจำหรือนานๆครั้ง..... ผลการใช้เป็นอย่างไร.....
ให้เอกสารยืนยันหากได้.....
12. หน้างานที่เข้ารับการอบรมความรู้ด้านสมุนไพรมาจากการที่ใดบ้าง.....
ผู้ให้ความรู้คือ..... เมื่อใด..... ระยะเวลาที่อบรม.....
13. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมด้านสมุนไพรคือ.....
14. สมุนไพรที่ท่านผลิต/จำหน่ายให้บริการมากคือ
 - 1..... มีส่วนประกอบที่สำคัญได้แก่.....
ขั้นตอนการผลิตที่สำคัญคือ.....

แบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 2)

ผู้นำสमูนไฟรอนามัยประจำชุมชนของอำเภอเมืองพิษณุโลก

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ < 20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี มากกว่า 50 ปี
3. ผลิตภัณฑ์/สิ่งบริการจากสุมุนไฟที่ใช้ทั้งหมด.....ชนิด ได้แก่.....
4. ผลิตภัณฑ์/สิ่งบริการเหล่านี้ ซื้อหรือใช้บริการจากที่ใด (ระบุสถานที่ซื้อหรือใช้บริการ).....
5. รู้จักผลิตภัณฑ์/สิ่งบริการเหล่านี้จากที่ใด.....
6. ใช้บริการผลิตภัณฑ์/สิ่งบริการเหล่านี้มากเป็นระยะเวลาเท่าไร.....ปี
7. สังกัดการใช้ท้าอย่างไร.....
ระบุวิธีการใช้.....
จำนวน..... ระยะเวลาการใช้ จำนวนการใช้
8. ผลการใช้ระยะเวลาที่คิดว่าเรื่องรู้สึกคึ้นหรือคิดว่าเป็นที่พอใจ และต้องใช้ต่อไปอีกนาน
มากน้อยเพียงใดจึงจะหาย.....
9. เห็นคิดว่าจะใช้สุมุนไฟชนิดต่างๆ ไปอีกหรือไม่และใช้อีกนานเท่าใด.....
10. เหตุผลที่ชอบใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์จากสุมุนไฟเพรา.....
11. ข้อคิดเห็นอื่นๆเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์หรือใช้บริการจากสุมุนไฟ.....